

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HATÁROZATAI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HIVATALOS LAPJA

TARTALOM

21/2014. (VII. 15.) AB határozat	a Kúria Mellett Működő Másodfokú Szolgálati Bíróság Szf.F.II.1/2012/9. számú határozata, valamint a Fővárosi Ítéltábla Mellett Működő Elsőfokú Szolgálati Bíróság SZF.1/46/2011. számú határozata alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről	1052
23/2014. (VII. 15.) AB határozat	a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 2010. július 23-tól 2013. június 30-ig hatályos 85. § (4) bekezdésének folyamatban lévő ügyben történő alkalmazása kizárásáról, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 81. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről, valamint a jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatának elrendeléséről	1067
22/2014. (VII. 15.) AB határozat	a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 531. § (5) bekezdése egyes szövegrészei alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló alkotmányjogi panasz elutasításáról	1079
3206/2014. (VII. 21.) AB határozat	alkotmányjogi panasz elutasításáról	1096
3207/2014. (VII. 21.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	1107
3208/2014. (VII. 21.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	1109
3209/2014. (VII. 21.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	1111
3210/2014. (VII. 21.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	1113
3211/2014. (VII. 21.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	1115
3212/2014. (VII. 21.) AB végzés	alkotmányjogi panasz visszautasításáról	1118
3213/2014. (VII. 21.) AB végzés	jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány alapján indult eljárás megszüntetéséről	1120
3214/2014. (VII. 21.) AB végzés	jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány alapján indult eljárás megszüntetéséről	1122

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉTETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 21/2014. (VII. 15.) AB HATÁROZATA

a Kúria Mellett Működő Másodfokú Szolgálati Bíróság Szf.F.II.1/2012/9. számú határozata, valamint a Fővárosi Ítéltábla Mellett Működő Elsőfokú Szolgálati Bíróság SZF.1/46/2011. számú határozata alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria Mellett Működő Másodfokú Szolgálati Bíróság Szf.F.II.1/2012/9. számú határozata, valamint a Fővárosi Ítéltábla Mellett Működő Elsőfokú Szolgálati Bíróság SZF.1/46/2011. számú határozata alaptörvény-ellenes, mivel az eljáró bíróságok határozataikat az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését sértő módon hozták meg. Az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenes bírósági határozatokat – az eljárás során hozott végzésekre is kiterjedő hatállyal – megsemmisíti.

2. Az Alkotmánybíróság a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény 118. § (1) és (3) bekezdései, 119. §-a, valamint 124. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Az indítványozó a Csongrád Megyei Bíróság bírájaként 2011. április 9-én, 11-én és 12-én egy internetes hírportálon három írást tett közzé.
- [3] Az indítványozó írásában egyrészt saját polgári peres ügyei kapcsán, – amelyekben mint felperes szerepelt – kritizálta a perben eljáró bírók ítélezési tevékenységét, másrészt általánosságban is bírálta a bírói kart. Az indítványozó fenti megnyilvánulásai során kifejtette, hogy: 1. A bírósági szervezetrendszer mély válságban van, amely már a jogállamiságot is veszélyezteti; 2. A felsőbb bírói beosztásokba szakmailag felkészületlen, befolyásolható; a pozíció ellátására alkalmatlan személyek kerültek; 3. A felsőbb bíróságokat határozataik meghozatalakor esetenként politikai vagy egyéb érdekek vezérlik; 4. A bírói kar egy része még a Kádár-korszakban szocializálódott („kádárista bírók”), egy másik része idomult hozzájuk, döntéseik meghozatalakor ezek a bírák hajlamosak a felsőbb hatalmak érdekeit kiszolgálni; 5. Az ítélező bírókat sokszor informálisan, baráti beszélgetéseken orientálják a kívánatos döntés irányába; 6. A fentiekre tekintettel a bírói kar megtisztítása érdekében el kellene távolítani a kádárista bírókat, épp ezért támogatja a 62 éves bírói nyugdíjkorhatár bevezetését.
- [4] Még ugyanebben a hónapban az indítványozó lényegében azonos tartalmú írásokat publikált egy országos napilapban, szerepelt a Magyar Televízió és a Magyar Rádió műsoraiban, ahol a publikációi kapcsán fejtette ki véleményét a bírói karról, a bírósági szervezetrendszerről.
- [5] A fentiekre reagálva az Országos Bírói Etika Tanács 2011. május 11-én kelt I/2011. OBET számú állásfoglalásában megállapította, hogy: „Az a bírói magatartás, mely szerint a bíró a sajtóban megjelentetett cikkekben és

nyilatkozatokban általánosítva azt állítja, hogy a felsőbb bíróságok másodfokú-, és felülvizsgálati tanácsait vezető és a tanácsokba beosztott idősebb bírák nem függetlenül, hanem politikai-, és/vagy igazgatási vezetői ráhatásra, saját egzisztenciális érdekeik által vezérelve ítéleznek, majd állításait az általa indított, és számára kedvezőtlenül lezárult polgári per adatait saját szemszögéből értelmezve próbálja alátámasztani, etikátlan.”

- [6] Ezt követően 2011. július 5-én a Csongrád Megyei Bíróság elnöke fegyelmi eljárást kezdeményezett az indítványozó ellen a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 1997. évi LXVII. törvény (a továbbiakban: régi Bjt.) alapján. A fegyelmi jogkör gyakorlójának álláspontja szerint az indítványozó publikációival, sajtómegnyilvánulásaival egyrészt megsértette a régi Bjt. 22. § (1) bekezdését, mivel politikai tevékenységet végzett, másrészt a 28. § (1) bekezdését is, mivel kijelentései alkalmasak voltak arra, hogy csorbítsák a bíróság tekintélyét, a bírósági eljárásba vetett bizalmat.
- [7] 2011. szeptember 29-én elrendelték az előzetes vizsgálat lefolytatását, a kijelölt vizsgálóbiztos október 18-án adta le jelentését a Fővárosi Ítéltábla Mellett Működő Elsőfokú Szolgálati Bíróságnál (a továbbiakban: elsőfokú szolgálati bíróság). 2011. november 2-án pedig a kijelölt fegyelmi tanács elrendelte a fegyelmi eljárás megindítását. Az elsőfokú szolgálati bíróság 2012. január 23-án hozott, SZF.1/46/2011. számú határozatával megállapította, hogy az indítványozó a fentiekben ismertetett tevékenységével fegyelmi vétséget követett el, azaz a szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségeit megszegte, és magatartásával a bírói hivatás tekintélyét is megsértette [rég. Bjt. 63. § a) és b) pontja]. A szolgálati bíróság a legsúlyosabb fegyelmi büntetést szabta ki az indítványozóval szemben, amikor kezdeményezte a bírói tisztségéből való felmentését.
- [8] Az indítványozó e határozat ellen fellebbezést nyújtott be, amelyet a Kúria Mellett Működő Másodfokú Szolgálati Bíróság (a továbbiakban: másodfokú szolgálati bíróság) bírált el Szf.F.II.1/2012/9. számú határozatával. A másodfokú szolgálati bíróság nem találta megalapozottnak a fellebbezést, ezért hatályában fenntartotta az elsőfokú határozatot.
- [9] A köztársasági elnök az indítványozót IV-4/01607-3/2012. számú határozatával 2012. május 24-ei hatállyal – a fegyelmi vétség tekintetével – felmentette a bírói tisztségéből.
- [10] 2.1. Az indítványozó az Abtv. 27. §-ára hivatkozva eredetileg az elsőfokú szolgálati bíróság SZF.1/46/2011. számú, és a másodfokú szolgálati bíróság Szf.F.II.1/2012/9. számú határozatát kérte megsemmisíteni.
- [11] Az Alkotmánybíróságra 2013. május 15-én érkezett indítvány-kiegészítésében az indítványozó már a fegyelmi eljárásban hozott összes határozat alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [12] Az indítványozó álláspontja szerint a szolgálati bíróságok a vele szemben lefolytatott fegyelmi eljárás során megsértették az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését (jogállamiság), a C) cikk (1) bekezdését (hatalommegosztás), T) cikkét (jogalkotás alapvető szabályai), VI. cikk (1) bekezdését (magánélet, jó hírnév védelme), IX. cikk (1) és (4) bekezdését (véleménynyilvánítás szabadsága), XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdését (tisztes eljárás és jogorvoslathoz való jog), 25. cikk (1) bekezdését (a bíróság igazságszolgáltatási tevékenységet lát el), 28. cikkét (bírói jogértelmezés), ezért határozataik alaptörvény-ellenesek. Hivatkozott továbbá az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJE) 6. cikk (1) bekezdésének (tisztes eljárás és jogorvoslathoz való jog) és 10. cikkének (véleménynyilvánításhoz való jog) sérelmére is.
- [13] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában az alapjogsérelemeket két nagy csoportra osztotta, egyrészt a fegyelmi eljárás szabályait, illetve azok alkalmazását tartotta alaptörvény-ellenesnek, másrészt „érdemi” alaptörvény-ellenesség megállapítását kérte a bírói döntésekben megjelenő bírói mérlegelés, jogszabály-értelmezés tekintetében az alábbiak szerint:
- [14] A) A fegyelmi eljárás alaptörvény-ellenessége körében
- [15] ad1) Alapjogi sérelmek az elsőfokú szolgálati bíróság előtti eljárásban
- a) A szolgálati bíróságok az adott időszakban nem rendelkeztek ügyelosztási tervvel, így a szolgálati bíróság elnöke által kijelölt bírák döntöttek az indítványozó fegyelmi ügyében. Ez az indítványozó álláspontja szerint sértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe foglalt, a tisztes eljárás és jogorvoslathoz való jog részét képező törvényes bírósághoz való jogát.
- [16] b) A régi Bjt. 129. §-a szerint a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: régi Mt.) 6–12. §-át alkalmazni kellett a bírók szolgálati viszonyára is. A régi Mt. 6. § (1) bekezdése szerint a munkaviszonnyal kapcsolatos nyilatkozat bármilyen formában megtehető, de ha a munkavállaló kéri, akkor azt írásban kell megtennie a munkáltatónak. Az indítványozót a fegyelmi eljárás megindításáról – az eljárás megindítását követő napon – 2011. július 6-án szóban értesítette a megyei bíróság elnöke, holott az indítványozó kifejezetten írásbeli értesítést kért. A fegyelmi jogkör gyakorlója szolgálati titokká minősítette a fegyelmi eljárással kapcsos-

- latos adatokat, mivel az indítványozó nem volt hajlandó aláírni a titokvédelmi nyilatkozatot, így nem kaphatta meg írásban a fegyelmi eljárás elrendeléséről szóló határozatot. A titkosításra a régi Bjt. 74. §-a adott indokot, amely szerint az előzetes vizsgálatot és a fegyelmi eljárást a nyilvánosság kizárásával kell lefolytatni [jelenleg a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (a továbbiakban: Bjt.) 119. §-a ugyanígy kizárja a nyilvánosságot]. A titkosítást 2011. július 11-én feloldották és a kezdeményezéséről szóló iratot nyomban megküldték az indítványozónak. Álláspontja szerint a fentiek miatt is sérült a tisztességes eljáráshoz való joga.
- [17] c) Az indítványozó fegyelmi ügyében a szolgálati bíróságok több esetben hivatkoztak a Szolgálati Bíróságok Ügyrendjére (a továbbiakban: SZBÜ). Az SZBÜ megalkotására azonban nem volt sem alkotmányos, sem jogszabályi felhatalmazásuk, elfogadásakor – az indítványozó állítása szerint – azt nem is hozták nyilvánosságra, azt kérésére sem küldték meg neki. (Az SZBÜ-t csak a fegyelmi eljárás ideje alatt, 2012. február 9-én tették közzé az interneten.) Az indítványozó álláspontja szerint az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdése egyértelművé teszi, hogy a bírót tisztességéből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretei között lehet elmozdítani [korábban az Alkotmány 48. § (3) bekezdése hasonlóképp rendelkezett]. Az indítványozó álláspontja szerint az, hogy nem (sarkalatos) törvény alapján, hanem egy nem nyilvános, *quasi* norma alapján jártak el fegyelmi ügyében, szintén sérti a tisztességes eljáráshoz való jogát. Egyúttal kérte az SZBÜ, megalkotására visszamenőleges hatályú megsemmisítését.
- [18] d) Ugyancsak a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét látja abban, hogy a törvényi előírás [régii Bjt. 75. § (1) bekezdése] ellenére a vizsgálóbiztos nem hallgatta meg az eljárás során, illetve nem biztosították számára az észrevételezési jogot, mivel a fegyelmi jogkör gyakorlójának beadványait részére nem küldték meg.
- [19] e) A tisztességes eljáráshoz való jog súlyos sérelmének tartja azt is, hogy a fegyelmi eljárás megindításáról szóló döntést a tanács tagjai – az eljárás megindítására vonatkozó határidő utolsó napján – nem tanácsulésen, hanem rövid úton (távbeszélőn) hozták meg, majd az írásba foglalt határozatot öt nappal később írták alá. Álláspontja szerint az eljárásjogi alapelvek szerint tanácsulésről csak akkor beszélhetünk, ha azon az eljáró tanács összes tagja jelen van. Úgy véli, azért került sor erre a megoldásra, mivel a fegyelmi eljárás megindítására nyitva álló határidő elmulasztása esetén a fegyelmi eljárást meg kellett volna szüntetni.
- [20] ad2) Alapjogi sérelmek a másodfokú szolgálati bíróság előtti eljárásban
- [21] a) A másodfokú eljárásban olyan bírók vettek részt, akik az elsőfokú eljárásban az indítványozó elfogultsági kérelmét bírálták el, holott a Bjt. egyértelműen kimondja, hogy a másodfokú eljárásban nem vehet részt az a bíró, aki az elsőfokú eljárásban részt vett [régii Bjt. 72. § (6) bekezdése, új Bjt. 116. § (3) bekezdése]. Ez egyértelműen sérti a pártatlan bírósághoz való jogát.
- [22] b) A másodfokú szolgálati bíróság nem bírálta el az indítványozó összes fellebbezési kifogását, mivel mérlegelés alapján úgy döntött, hogy az indítványozó visszautalása korábbi nyilatkozataira nem tekinthető fellebbezésnek. A bíróság ezzel megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésébe foglalt jogorvoslathoz való jogát.
- [23] B) Az indítványozó véleménye szerint az ügy érdemét érintő alaptörvény-sértések az alábbiak
- [24] a) A régi Bjt. 28 § (2) bekezdése szerint a bíró a szolgálati viszonyán kívül nyilvánosan nem fogalmazhat meg véleményt bíróság előtt folyamatban lévő vagy folyamatban volt ügyről, különös tekintettel az általa elbírált ügyekre. Az indítványozó álláspontja szerint ez a tiltás nem vonatkozhat azokra a peres ügyekre, amelyekben a bíró maga is félként vesz részt. A törvény ilyen irányú értelmezése sérti a véleménynyilvánítás szabadságát és a törvény előtti egyenlőség elvét.
- [25] b) Az indítványozó azt is vitatta, hogy a bíróság helyesen értelmezte a kijelentései tartalmát. Álláspontja szerint publikációiban, egyéb sajtó-nyilatkozataiban általánosságban beszélt a bírói karon belüli visszasságokról, célja nem a bíróság tekintélyének rombolása, hanem épp erősítése volt. Véleménye szerint, csak egy olyan megtisztulási folyamat iránti igényt fogalmazott meg, amelynek véghezvitele esetén egy ténylegesen demokratikus, jogállami és megbecsülésre érdemes bírósági szervezet állna a polgárok rendelkezésére. Úgy véli, hogy csak véleménynyilvánítási szabadságával élt, amikor kritikát fogalmazott meg a magyar bíróságok működésével kapcsolatban. Álláspontja alátámasztására idézte az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) vonatkozó gyakorlatát, melyből azt a konklúziót vonta le, hogy a szolgálati bíróságok a véleménynyilvánításhoz való jogát jogellenesen korlátozták.
- [26] c) Véleménye szerint a megnyilvánulásaiban használt jelzők (kádárista, szocialista) nem a politikai hovatartozást jelzik, hanem egyfajta szocializációra, gondolkodásmódra utalnak. A szolgálati bíróság tehát helytelenül állapította meg, hogy a kijelentéseiből kikövetkeztethető lenne az indítványozó politika hovatartozása, vagy az, hogy politikai tevékenységet folytatott volna.

- [27] d) Előadta továbbá, hogy a bírói tisztségből való felfüggesztése, illetve illetményének visszatartása sérti az embertelen, megalázó büntetés tilalmát [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése]. A fegyelmi eljárás ugyanis hónapokig elhúzódhat, ami alatt a hivatalvesztéssel fenyegetett és felfüggesztett bíró fizikai léte is ellehetetlenülhet.
- [28] e) Végezetül azt is sérelmezte, hogy a Bjt. alapján a fegyelmi eljárás (illetve az azt megelőző vizsgálat) nem nyilvános. Álláspontja szerint a nyilvánosság kizárása csakis a fegyelmi eljárás alatt álló bíró védelemét szolgálhatja, amennyiben azonban a bíró azt nem igényli, az eljárást nyilvánossá kell tenni. Ellenkező esetben sérül a tisztességes eljáráshoz való jog és az Alaptörvény 28. cikkében foglalt értelmezési szabály.
- [29] 2.2. Az indítványozó az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján kérte a Bjt. 118. § (1) és (3) bekezdései, 119. §-a, valamint 124. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését is.
- [30] A Bjt. sérelmezett rendelkezései szerint a fegyelmi eljárást és az előzetes vizsgálatot a nyilvánosság kizárásával kell lefolytatni. A fegyelmi eljárásban a bírói tisztség felmentését indítványozó fegyelmi határozat meghozatalától annak jogerőre emelkedéséig a teljes illetményt vissza kell tartani, és a felmentéssel záruló eljárást követően sem kell kifizetni. Ugyanakkor a bírói tisztségből való felmentés indítványozása esetén a bírót tisztségből fel kell függeszteni. Az indítványozó álláspontja szerint a Bjt. fenti rendelkezései sértik az Alaptörvény III. cikkének (1) bekezdését (embertelen, megalázó bánásmód tilalma), és a XXVIII. cikk (1) bekezdését (tisztességes eljáráshoz való jog).
- [31] 2.3. Az indítványozó kérte annak megállapítását is, hogy a fegyelmi eljárás megszüntetésének, illetve lefolytatása megtagadásának lett volna helye, illetve hogy a terhére rótt fegyelmi vétségeket nem követte el. E körben indítványozta a fegyelmi határozatok végrehajtásának felfüggesztését.

II.

- [32] 1. Az Alaptörvénynek a panasszal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„C) cikk (1) A magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik.”

„T) cikk (1) Általánosan kötelező magatartási szabályt az Alaptörvény és az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg. Sarkalatos törvény eltérően is megállapíthatja az önkormányzati rendelet és a különleges jogrendben alkotott jogszabályok kihirdetésének szabályait.

(2) Jogszabály a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete és az önkormányzati rendelet. Jogszabály továbbá a Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején és a köztársasági elnök szükségállapot idején kiadott rendelete.

(3) Jogszabály nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel.

(4) A sarkalatos törvény olyan törvény, amelynek elfogadásához és módosításához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”

„III. cikk (1) Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgásgban tartani. Tilos az emberkereskedelem.”

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

(4) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

„25. cikk (1) A bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el. A legfőbb bírósági szerv a Kúria.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[33] 2. A Bjt.-nek az alkotmányjogi panasszal érintett rendelkezései:

„118. § (1) A bírói tisztségből való felfüggesztés idejére a bírót megilleti az illetménye, amelynek legfeljebb 50 százalékát egy hónapra vissza lehet tartani. A teljes illetményt vissza kell tartani a bírói tisztségből való felmentés indítványozását kimondó fegyelmi határozat meghozatalától annak jogerőre emelkedéséig. A visszatartásról a szolgálati bíróság tanácsa határoz, határozata ellen nincs helye fellebbezésnek.

[...]

(3) A visszatartott illetményt a fegyelmi határozat jogerőre emelkedése után ki kell fizetni, kivéve, ha a fegyelmi eljárás a bírói tisztségből való felmentés indítványozását kimondó fegyelmi határozattal zárul. Ugyanígy kell eljárni, ha a bíró szolgálati viszonya időközben a felmentése folytán szűnt meg.”

„119. § A fegyelmi eljárást és az előzetes vizsgálatot a nyilvánosság kizárásával kell lefolytatni.”

„124. § (3) Bírói tisztségből való felmentés indítványozása esetén a bírónak a tisztségéből való felfüggesztését fenn kell tartani vagy el kell rendelni. Más fegyelmi büntetés kiszabása esetében a fegyelmi határozatban a felfüggesztést meg kell szüntetni.”

III.

- [34] 1. A befogadási eljárás során az Alkotmánybíróságnak elsősorban azt kellett megvizsgálnia, hogy az indítványozó fegyelmi ügyében eljáró bíróságok az Alaptörvény szerinti bíróságnak minősülnek-e, így határozatuk az Abtv. 26. §-a és 27. §-a szerint vizsgálható-e.
- [35] Az Alkotmánybíróság a kérdés megítélésakor tekintettel volt a történeti alkotmányra. A 33/2012. (VII. 17.) AB határozat szerint a polgári átalakulást konstituáló törvények egyértelműen a történeti alkotmány vívmányai közé tartoznak, így a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk is [Indokolás [75]–[76]]. Az Alkotmánybíróság – az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdése alapján – figyelemmel volt az 1869. évi IV. tc.-hez szorosan kapcsolódó, a bírák és a bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871. évi VIII. törvénycikkre is. Az 1871. évi VIII. tc. – a hivatali büntettek mellett – a fegyelmi vétségek elkövetőit is büntetni rendelte. (A fegyelmi vétségek köre ugyan nem teljesen azonos a Bjt.-ben található szabályozással, de nagymértékben megfeleltethető egymásnak.) Mind az 1871. évi VIII. tc., mind a Bjt. a rendes bírósági szervezetrendszeren belül létrehozott fegyelmi/szolgálati bíróságra bízta/bízta a fegyelmi vétségek elbírálását. Egyértelműen megállapítható tehát, hogy a bírák fegyelmi felelősségének vizsgálata a magyar jogban hagyományosan a rendes bírói szervezetrendszeren belül (mellett) szervezett bíróság hatáskörébe tartozik.
- [36] Az Alkotmánybíróság a kérdés eldöntésekor figyelemmel volt továbbá a 32/2002. (VII. 4.) AB határozatra, amelyben az Alkotmánybíróság a közjegyzők fegyelmi eljárásának egyes rendelkezéseit vizsgálva megállapította, hogy a közjegyzők fegyelmi bírósága az Alkotmány 57. § (1) bekezdése szerinti (törvényes és pártatlan) bíróságnak minősül. E határozatában az Alkotmánybíróság összefoglalta a (törvényes és pártatlan) bíróság kritériumait: e szerint az a szerv minősül bíróságnak, amelyet (1) törvény hoz létre, (2) igazságszolgáltatási tevékenységet végez, amelynek keretében jogszabályokat alkalmaz, (3) eljárását törvény szabályozza, (4) a végrehajtott hatalomtól független, (5) eljárása nem titkos, (6) határozata kötelező érvényű. (ABH 2002, 153, 159–160.)
- [37] A Nemzeti hitvallás szerint a polgárnak és az államnak közös célja az igazság kiteljesítése, az Alaptörvény 25. cikke szerint pedig az igazságszolgáltatás monopóliuma a bíróságokat illeti meg. A bírák fegyelmi ügyeiben a történeti alkotmányunk részét képező fenti törvénycikkek szerint is bíróság járt el. Mindezekre tekintettel –

figyelemmel a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatra is – az Alkotmánybíróság a 32/2002. (VII. 4.) AB határozatban a fegyelmi bíróság bírósági jellegére vonatkozó megállapításait a jelen ügyben alkalmazhatónak tekintette.

- [38] A fentiek alapján az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a bírók fegyelmi ügyében eljáró szolgálati bíróságok az Alaptörvény XVIII. cikk (1) bekezdése szerinti független és pártatlan bíróságnak tekinthetők, ezért határozatuk alkotmányjogi panasszal megtámadható.
- [39] 2. Az indítványozó a másodfokú szolgálati bíróság Szf.F.II.1/2012/9. számú határozatát 2012. április 6-án vette kézhez, ehhez képest a 2012. április 24-én előterjesztett alkotmányjogi panasz az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerinti 60 napos törvényi határidőn belül érkezett. Az alkotmányjogi panaszban mind a támadott bírósági határozatok, mind a sérelmezett jogszabályi rendelkezések megjelölésre kerültek.
- [40] Az indítványozó előadta, hogy miért és mennyiben tartja alaptörvény-ellenesnek a sérelmezett rendelkezéseket, határozatokat, illetve megjelölte az Alaptörvényben biztosított joga sérelmének lényegét. Végezetül határozott – megsemmisítésre irányuló – kérelmet terjesztett elő. Az indítvány tehát formálisan eleget tett az Abtv. 51. és 52. §-aiban foglalt követelményeknek.
- [41] 3. Az Abtv. 56. §-a szerint az Alkotmánybíróság tanácsa mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket. Az indítványozó a saját fegyelmi ügyében hozott szolgálati bírósági határozatok vizsgálatát kérte, így érintettsége nyilvánvalóan fennáll. A másodfokú szolgálati bíróság határozata ellen jogorvoslati lehetőség nem állt az indítványozó rendelkezésére, így a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségek kimerítése után fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [42] Az Abtv. 29. §-a szerint az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be. A fenti feltételek bármelyikének fennállása megalapozza az alkotmányjogi panasz befogadását.
- [43] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy az indítványozónak a fegyelmi eljárás tisztességes voltát megkérdőjelező felvetései [törvényes bíróhoz való jog sérelme, a nem törvényen alapuló és nem nyilvános eljárási szabályok alkalmazása, észrevételezési jogának korlátozása, a fegyelmi tanács rövid úton (távbeszélőn) hozott döntése, a vizsgálóbiztos tevékenysége] összességében ésszerű kételyt keltettek a fegyelmi eljárás tisztességes voltával kapcsolatban.
- [44] 4. A fentiek alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt 2013. június 24-én befogadta.

IV.

- [45] Az alkotmányjogi panasz részben megalapozott.
- [46] 1. Az Alkotmánybíróság először röviden áttekintette a bírák fegyelmi felelősségére vonatkozó – az alkotmányjogi panasz tekintetében releváns – szabályokat. Tekintettel arra, hogy jelen ügyben a fegyelmi eljárás még a régi Bjt. hatálya alatt indult, de a fegyelmi felelősséget megállapító jogerős döntés már az új Bjt. hatálybalépését követően született, az Alkotmánybíróság figyelembe vette mind a régi, mind a hatályos Bjt. szabályait. Mivel mindkét jogállási törvény lényegében azonos módon szabályozza a fegyelmi eljárást, ezért az Alkotmánybíróság csak ott utal eltérésre, ahol az valóban fennáll és az alkotmányjogi panasz elbírálása szempontjából releváns.
- [47] A bíró akkor követ el fegyelmi vétséget, ha (1) vétkezen megszegi a szolgálati viszonyával kapcsolatos kötelezettségeit, vagy (2) az életmódjával, magatartásával a bírói hivatás tekintélyét sérti vagy veszélyezteti. A bírák fegyelmi ügyeiben első fokon a Budapest területén működő ítélőtábla (Fővárosi Ítélőtábla) mellett működő szolgálati bíróság, másodfokon a Kúria mellett működő szolgálati bíróság jár el. A szolgálati bíróság hivatásos bírákból áll, a bírók megbízatása 6 évre szól, az elsőfokú szolgálati bíróság tagjainak száma 75 fő, a másodfokú szolgálati bíróság bírúinak száma 15 fő. Fegyelmi eljárás csak a bírósági szervezetrendszeren belülről indítható, bírósági vezetővel szemben a kinevezési jogkör gyakorlója, vezetői kinevezéssel nem rendelkező bíró esetében az adott bíróság elnöke kezdeményezheti a fegyelmi eljárás megindítását az elsőfokú szolgálati bíróság elnökénél. A fegyelmi eljárást meg kell indítani, ha a bíróval szemben büntetőeljárás indult, mindazonáltal fegyelmi

eljárás nem kezdeményezhető, ha a kezdeményezésre jogosult az ok tudomására jutásától számított 3 hónap alatt azt nem indítványozta, illetve a fegyelmi vétséget képező magatartás befejezése óta 3 év már eltelt.

- [48] Fegyelmi eljárás kezdeményezése esetén a fegyelmi eljárás megindításáról, megtagadásáról, előzetes vizsgálat elrendeléséről – az érintett bíró egyidejű értesítése mellett – a szolgálati bíróság kijelölt tanácsa dönt. A szolgálati bíróság eljárása során 3 tagú tanácsban jár el, amelyet a szolgálati bíróság elnöke alakít meg. A fegyelmi eljárás előkészítését, illetve az előzetes vizsgálatot a vizsgálóbiztos végzi, aki maga is a szolgálati bíróság tagja. A szolgálati bíróság bírái a szolgálati bíróság által előre meghatározott sorrendben, egymást váltva látják el a vizsgálóbiztosi teendőket. A fegyelmi eljárást és az előzetes vizsgálatot a nyilvánosság kizárásával kell lefolytatni. A vizsgálóbiztos köteles tisztázni a tényállás megállapításához szükséges valamennyi körülményt. Ennek érdekében meghallgatja az eljárás alá vont bírót, tanúkat hallgathat meg, szakértőt vehet igénybe, egyéb bizonyítást végezhet. A vizsgálóbiztos az eljárásáról a szolgálati bíróság eljáró tanácsa részére 15 napon belül írásbeli jelentést készít. A tanács pedig az előterjesztést követő 15 napon belül dönt a fegyelmi eljárás megindításáról, megtagadásáról vagy felfüggesztéséről. Az eljárás alá vont bíró képviselével megbízhat más bírót vagy ügyvédet. A bírót és képviselőjét, valamint az eljárás kezdeményezőjét meg kell idézni a fegyelmi tárgyalásra, az idézéssel együtt a vizsgálóbiztos jelentését is kézbesíteni kell. A tárgyaláson bizonyítás is felvehető, az eljárás alá vont bíró és képviselője, az eljárás kezdeményezője kérdéseket tehetnek fel, a határozathozatal előtt pedig mindannyian felszólalhatnak. A szolgálati bíróság tanácsa határozatával az eljárás alá vont bírót (1) felmenti, (2) vétkesnek mondja ki és fegyelmi büntetést szab ki, (3) a fegyelmi büntetés kiszabásától eltekint és a bíróval szemben figyelmeztetést alkalmaz az eljárás megszüntetése mellett, (4) megszünteti az eljárást. A fegyelmi ügyben eljáró tanács határozatát köteles megindokolni. A kiszabható fegyelmi büntetések: (1) feddés, (2) megrovás, (3) egy fizetési fokozattal való visszavetés, (4) bírói tisztségéből való felfüggesztés indítványozása. A büntetés kiszabásánál figyelembe kell venni a vétkesség fokát, a kötelességszegés súlyát és következményeit. Az elsőfokú szolgálati bíróság tanácsa a bírót a tisztségéből a fegyelmi eljárást kezdeményező elnök indítványára felfüggesztheti, ha a fegyelmi eljárás tárgyát képező kötelezettségszegés súlya és jellege a szolgálati helytől való távoltartást indokolja. A bírói tisztségéből való felmentés indítványozása esetén a bírónak a tisztségéből való felfüggesztését fenn kell tartani vagy el kell rendelni. A bírói tisztségéből való felfüggesztés idejére a bírót megilleti az illetménye, ugyanakkor a teljes illetményt vissza kell tartani a bírói tisztségéből való felmentés indítványozását kimondó fegyelmi határozat kézbesítésétől – az új Bjt. szerint meghozatalától – annak jogerőre emelkedéséig. Az elsőfokú szolgálati bíróság határozatát, annak kihirdetésétől számított 8 napon belül kézbesíteni kell a fegyelmi eljárás alá vont bírónak és a fegyelmi eljárás kezdeményezőjének. A határozat ellen a kézbesítését követő 15 napon belül mind a bíró, mind a kezdeményező fellebbezést nyújthat be az elsőfokú szolgálati bírósághoz. A másodfokú szolgálati bíróság az elsőfokú fegyelmi határozatot helybenhagyja, megváltoztatja vagy megszünteti az eljárást. Ha olyan lényeges eljárási szabálysértés történt, amely a másodfokú eljárásban nem orvosolható, a határozatot hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja. Egyebekben az elsőfokú eljárás szabályait kell megfelelően alkalmazni a másodfokú eljárás során is. A jogerős fegyelmi határozat ellen az eljárás alá vont bíró és képviselője, valamint a fegyelmi eljárás kezdeményezésére jogosult új eljárást kezdeményezhet, ha olyan tényre, bizonyítékra, illetve jogerős határozatra hivatkozik, amelyet a fegyelmi eljárásban nem bíráltak el, feltéve, hogy e körülmények más határozatot eredményeztek volna. Az új eljárás kezdeményezésére az elsőfokú szolgálati bíróság előtt van lehetőség.
- [49] 2. Az Alkotmánybíróság ezt követően az vizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló fegyelmi ügyben a szolgálati bíróságok eljárása megfelelt-e a tisztességes és pártatlan bírósági eljáráshoz való jog követelményének.
- [50] 2.1. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.
- [51] Az Alaptörvény negyedik módosítása 2013. április 1. napjával hatályon kívül helyezte az Alaptörvény 2012. január 1-jei hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatokat. Ezért az Alkotmánybíróságnak vizsgálnia kellett, hogy felhasználhatja-e a fenti időpontot megelőzően hozott határozatainak a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő megállapításait.
- [52] Az Alkotmánybíróság a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában megállapította, hogy a hatályon kívül helyezett alkotmánybírósági határozatokban kidolgozott érvek, jogelvek és alkotmányossági összefüggések felhasználha-

tóak az újabb ügyekben vizsgálendő alkotmányjogi kérdések elbírálásakor is, „ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntés indoklásába történő illesztése.” [13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indoklás [32]]

- [53] Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh.) megállapította, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt szabály értelmezésekor – az Alkotmánnyal fennálló tartalmi és kontextuális egyezés okán – irányadónak tekinti a tisztességes eljáráshoz fűződő alapvető joggal kapcsolatban kimunkált korábbi alkotmánybírósági gyakorlatot.
- [54] 2.2. Jelen ügyben az Alkotmánybíróságnak már csak azt kellett vizsgálnia, hogy az Alaptörvény értelmezési szabályai, és a konkrét ügy nem zárják-e ki a tisztességes és pártatlan bírósági eljáráshoz való joggal kapcsolatos alkotmánybírósági gyakorlat alkalmazását, illetve szükséges-e azok felhasználása az alkotmányjogi kérdés eldöntéséhez.
- [55] Az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdése szerinti értelmezési szabályok alapján az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és a történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.
- [56] A Nemzeti hitvallás deklarálja, hogy: „népuralom csak ott van, ahol az állam szolgálja polgárait, ügyeiket méltányosan, visszaélés és részrehajlás nélkül intézi”. Ennek értelmében a demokratikus jogállammal szembeni elvárás, hogy polgárai számára biztosítsa a tisztességes eljárást, amelynek során az eljáró szerveknek részrehajlás nélkül, azaz pártatlanul és ésszerű határidőn belül kell dönteniük. Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése a hatósági ügyintézés során biztosítja, hogy a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül hozzák meg döntésüket. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése pedig a bírósági eljárásokkal szemben fogalmazza meg követelményként a pártatlanságot, a tisztességes és nyilvános eljárást, valamint a jogviták ésszerű határidőn belüli elbírálását.
- [57] A polgári átalakulást konstituáló törvények sorában a nagy eljárásjogi kódexek (1868. évi LVI. törvénycikk a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában, a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk, a bünvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXII. törvénycikk) mindegyike biztosította a bírósághoz fordulás jogát, a bírák pártatlanságát és függetlenségét a kizárási és összeférhetetlenségi szabályokon keresztül, valamint a jogorvoslathoz való jogot. A jelenleg alaptörvényi és alapelvi szinten szabályozott tisztességes eljáráshoz való jog tehát elemeiben jelen volt a chartális alkotmány előtti magyar jogrendszerben is. Az Alkotmány (az 1989. évi XXXI. törvénnyel módosított 1949. évi XX. törvény) ugyan a tisztességes eljárás fogalmát *expressis verbis* nem ismerte, azonban azt az Alkotmánybíróság a jogbiztonságból fakadó eljárási garanciák [Alkotmány 2. § (1) bekezdése] és a pártatlan bírósághoz való jog [Alkotmány 57. § (1) bekezdése] egymásra vonatkoztatása révén levezette az Alkotmányból. Az Alkotmánybíróság ennek során figyelemmel volt az – Alkotmány 57. § cikkéhez egyébként mintát nyújtó – nemzetközi egyezményekre is, mind a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmányának (a továbbiakban: Egyezségokmány) (14. Cikk), mind az EJEE (6. cikk) vonatkozó rendelkezéseire.
- [58] A tisztességes eljárás („*fair trial*”) elvét az 1976. évi 8. tvr.-el kihirdetett Egyezségokmány 14. cikkének (1) bekezdése úgy fogalmazza meg, hogy: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelezéseit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.”; az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett EJEE 6. cikkének (1) bekezdése szerint pedig: „Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően.”
- [59] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy mindezek alapján nincs akadálya a tisztességes eljáráshoz való jogot értelmező, de már hatályon kívül helyezett alkotmánybírósági határozatok egyes elvi megállapításai felhasználásának az Alaptörvény értelmezésekor, mivel azok összhangban vannak az Alaptörvény céljával és értelmező rendelkezéseivel is.
- [60] Az Abh. szerint ugyanakkor nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy az Alkotmánybíróság tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos gyakorlata (is) az absztrakt utólagos normakontroll talaján jött létre, ezért értelemszerűen a jogszabályi környezet alkotmányosságának vizsgálatára fókuszál. Az Alaptörvény az Alkotmánybíróság feladatává tette a bírósági döntések alkotmányossági felülvizsgálatát, e hatáskörében eljárva azonban továbbra is az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének orvoslása, végső soron az Alaptörvény védelme

érdekében lép fel. Ebből következően a tisztességes eljáráshoz való jog követelményrendszerének alaptörvényi szabályai már nemcsak a jogszabályok, hanem az egyes bírói döntések számára is alkotmányos mércéül szolgálnak {Abh., Indokolás [25]–[27]}.

- [61] 3. A szolgálati bíróság döntéseinek vizsgálata során az Alkotmánybíróság – az Abtv. 27. §-ával kapcsolatban kialakított gyakorlatának megfelelően – tartózkodott a bíróság által megállapított tényállás, a bizonyítékok bírói értékelésének és mérlegelésének felülvizsgálatától. Az Alkotmánybíróság vizsgálódásának középpontjában a szolgálati bíróság eljárása állt, melynek során azt kellett megítélnie, hogy az eljárás összhangban volt-e az Alaptörvénnyel.
- [62] Az indítványozó az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panaszt a másodfokú szolgálati bíróság érdemi határozata ellen terjesztette elő, míg a vélt jogsérelmek nagyobb részét a fegyelmi eljárás előkészítése és az első fokú eljárás során érték az indítványozót. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a másodfokú szolgálati bíróság vizsgálta a fegyelmi eljárás egészét, így az indítványozó által állított eljárási anomáliákat is, azonban jogsértést nem állapított meg. A másodfokú szolgálati bíróság érdemi határozatának megtámadása tehát alapot ad az Alkotmánybíróság számára a fegyelmi eljárás egészének felülvizsgálatára. Más oldalról közelítve meg a kérdést, a fegyelmi eljárás előkészítése és megindítása is felveti a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmének kérdését, így az ott esetlegesen elkövetett alaptörvény-ellenesség megállapításának kihatással kell lennie az eljárás egészére.
- [63] Az Alkotmánybíróság eddigi következetes álláspontja szerint a pártatlanság, az elfogulatlan és tisztességes eljárás alkotmányos követelmény. A tisztességes eljárás pedig olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni (legutóbb összefoglaló jelleggel idézi az Abh., Indokolás [24]).
- [64] Az Alkotmánybíróság – a fentiekre is tekintettel – egyrészt azt vizsgálta, hogy a fegyelmi eljárás egyes elemei megfeleltek-e a tisztességes eljárás alkotmányos követelményeinek, másrészt az eljárás egészének alkotmányosságát is vizsgálat tárgyává tette.
- [65] 3.1. Az indítványozó sérelmezte, hogy az elsőfokú szolgálati bíróság tanácsa az előzetes vizsgálatot elrendelő (SZF1/18/2011.) és a fegyelmi eljárás megindítása tárgyában hozott (SZF1/25/2011.) határozatát úgy hozta meg, hogy a tanácsülésen a tagok nem voltak jelen. A szolgálati bíróság azon tanácsüléseiről, ahol fenti határozatok elfogadásra kerültek, jegyzőkönyv nem készült. A másodfokú szolgálati bíróság Szf.F.II.1/2012/9. számú határozata szerint azonban egy 2012. január 16-ai hivatalos feljegyzés alapján megállapítható, hogy az SZF1/25/2011. számú határozatot a tanács tagjai 2011. november 2-án rövid úton (telefonon) hozták meg, tekintettel arra, hogy szolgálati helyük egymástól távol fekszik (Miskolc, Pécs, Szeged). A 2011. november 2-i döntés írásba foglalására 2011. november 7-én került sor. A másodfokú szolgálati bíróság határozata szerint a tanács tagjainak egyező nyilatkozata alapján nem vonható kétségbe, hogy a fegyelmi eljárás megindítása tárgyában 2011. november 2-án megszületett a döntés, annak néhány nappal későbbi írásba foglalásához pedig a törvény nem fűz szankciót. A határozat szerint – ellenkező bizonyításig – a fegyelmi eljárás megindítását elrendelő okirat (végzés) tehát nem tekinthető visszadátumozott, „hamisított okiratnak”. A szolgálati bíróság ugyanakkor azt is megállapította, hogy a régi Bjt. „76. § (1) bekezdése szerinti tizenöt napos határidő nem jogvesztő, ezért a határidő esetleges elmulasztása sem eredményezhette volna a fegyelmi eljárás megszüntetését”.
- [66] A régi Bjt. 76. § (1) bekezdése valóban nyitva hagyta azt a kérdést [ahogyan teszi azt a hatályos Bjt. 120. § (1) bekezdése is], hogy az ott előírt 15 napos határidő milyen jellegű (anyag, eljárási, jogvesztő, elévülési). Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az azonban tény, hogy egy olyan határidőről van szó, amelynek betartását törvény írta elő a szolgálati bíróság számára. Az egyértelműen megállapítható, hogy mind az első, mind a másodfokú szolgálati bíróság fontosnak tartotta indokolását arra is kiterjeszteni, hogy a fegyelmi eljárás kezdeményezésére – álláspontja szerint – a törvényi határidő megtartásával került sor. Az alábbiakban kifejtettek alapján azonban kétséges, hogy az SZF1/25/2011. számú végzést valóban a régi Bjt. 76. § (1) bekezdése szerinti határidőn belül hozta meg a szolgálati tanács.
- [67] A Bjt. (mind a régi, mind az új Bjt.) szabályai szerint fegyelmi ügyekben a szolgálati bíróság 3 tagú tanácsban jár el, a tanács dönt az előzetes vizsgálat elrendeléséről, a fegyelmi eljárás megindításáról vagy megtagadásáról, elfogultság kérdésében, a fegyelmi eljárás alá vont bíró felfüggesztéséről, és a fegyelmi felelősség kérdésében. A régi Bjt. valóban nem szabályozta a tanácsülés módját, mint arra a másodfokú szolgálati bíróság is rámutatott. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor megjegyzi, hogy – speciális rendelkezés hiányában – a szolgálati bíróságnak

alkalmaznia kellett volna a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) tanácsülésre vonatkozó általános szabályait. A tanácsülés rendjét illetően ugyan a Pp. sem tartalmaz részletes szabályokat, azt azonban egyértelművé teszi, hogy a tanácsülésen a tagok személyes jelenléte elengedhetetlen. A bíróság döntését a zárt tanácsülésen szavazás útján hozza meg, a határozat rendelkező részét írásba kell foglalni, azt a tagoknak alá kell írni, sőt főszabály szerint – a tárgyaláson hozott ítéletet vagy végzést – a határozathozatal napján ki is kell hirdetni. Értelemszerűen mindez csak abban az esetben valósulhat meg, ha a tanácsülésen a bírói tanács minden tagja ténylegesen jelen van.

- [68] Az Alaptörvény 27. cikke a társasbíráskodás elvét tekinti alapvetőnek, amikor megállapítja, hogy Magyarországon a bíróságok főszabály szerint – törvény eltérő rendelkezése hiányában – tanácsban ítélik meg. Természetesen a társasbíráskodás elve nem zárja ki azt, hogy törvényileg szabályozottan egyesbíró járjon el különböző eljárásokban, adott esetben korábbi szabályozás szerint tanácsülés elé tartozó ügyekben. Erre hatályos jogrendszerünk több ízben is lehetőséget ad, illetve kifejezetten egyesbíró elé utalja az adott ügytípust [pl. a Pp. 11. § (1) bekezdése kimondja, hogy az első fokon eljáró bíróság – bizonyos ügyek kivételével – egy hivatásos bíróból áll (egyesbíró)]. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárás szabályainak vizsgálatával összefüggésben kifejtett álláspontja szerint a társasbíráskodás és a bírói függetlenség egymást kiegészítő és a tisztességes eljárás követelményével szoros összefüggésben lévő alkotmányos követelmények. Az Alkotmánybíróság azt is leszögezte, hogy a „bíró függetlenségének ereje” és a „tisztes eljárás fokozott garanciája” fejeződnék ki abban, hogy a – lelkiismeretüknek megfelelő – törvényes döntés meghozatalára feljogosított bírákból álló bírói tanács, mérlegelő tevékenységének eredményeképpen születik meg a döntés. A társasbíráskodás elvéből tehát az következik, hogy a ténymegállapítás, a jogértelmezés és a döntés a bírói tanács tagjait közösen illeti meg, és együttes tevékenységre kötelezi őket. [20/2005. (V. 26.) AB határozat, ABH 2005, 202, 220.]
- [69] A tanácsülés – mint döntési forma – tehát együttes tevékenységet feltételez, amelynek során a bírák közösen munkálkodva, együttműködve állapítják meg a tényállást, mérlegelik a rendelkezésre álló bizonyítékokat, értelmezik és alkalmazzák a jogszabályi rendelkezéseket, és véleményüket ütköztetve hozzák meg döntésüket. Az Alkotmánybíróság szerint ez a döntési forma azonban csak abban az esetben felel meg a társasbíráskodás elvének és a tisztességes eljáráshoz való jog követelményének, ha a tanács tagjai fizikailag is jelen vannak a tanácsülésen. Megjegyzendő, nem példa nélküli a magyar jogban, hogy egyes eljárási cselekményeket úgy folytatnak le, akár magát a tárgyalást úgy tartják meg, hogy a közvetlenséget távközlési eszköz útján teremtik meg, nem pedig személyes jelenlétre alapozva. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 211. §-a például lehetővé teszi, hogy a nyomozási bíró zártcélú távközlési hálózat keresztül tartsa meg az ülést, a Be. 244/A.–244/D. §§-ai pedig a tárgyalás tartását is megengedik ily módon. A zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatás során a tárgyalás helyszíne és a kihallgatott személy tartózkodási helye között az összeköttetés közvetlenségét a mozgóképet és a hangot egyidejűleg továbbító készülék biztosítja.
- [70] Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a bíróság döntéseinek meghozatalakor az eljáró tanács tagjainak személyes jelenléte kötelező, és együttes jelenlétük még a zártcélú távközlő hálózat alkalmazása esetében sem mellőzhető.
- [71] Az Alkotmánybíróság továbbá rámutat, hogy a magyar jogrendszer ismeri az egyes eljárási cselekmények „rövid úton” történő foganatosítását. Ennek alkalmazására jellemzően akkor kerül sor, amikor az eljárási határidők rövidebbé azt megkívánja (pl. választási eljárásban határozat rövid úton történő közlése), vagy eleve az eljárás gyorsítása a cél (pl. polgári perben idézés rövid úton). Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a fegyelmi eljárás megindíthatóságának kérdése azonban nem tekinthető ilyen eljárási cselekménynek.
- [72] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az, hogy az indítványozó fegyelmi ügyében eljáró szolgálati bíróság tanácsa úgy hozta meg a fegyelmi eljárás megindításáról szóló döntését, hogy a tanácsülés megtartására a törvényes határidőn belül ténylegesen nem került sor, megsértette a tisztességes eljáráshoz való jog alkotmányos követelményét.
- [73] 3.2. Az indítványozó álláspontja szerint sérült a törvényes és pártatlan bíróhoz való joga, mivel a vele szemben lefolytatott fegyelmi eljárás ideje alatt a szolgálati bíróságok nem rendelkeztek objektív automatizmuson alapuló ügyelosztási tervvel, így a szolgálati bíróság elnökének szubjektív döntése alapján került sor az eljáró tanács tagjainak kijelölésére.
- [74] Az Alkotmánybíróság – mint azt fentebb kifejtette – a jelen ügyben nem látta akadályát a tisztességes eljáráshoz való jogot értelmező, az Alaptörvény hatálybalépését megelőzően hozott alkotmánybírósági határozatokban foglalt alkotmányossági érvek felhasználásának. Mivel a törvény által felállított bírósághoz való jog a tisztessé-

ges eljáráshoz való jog egyik fontos eleme, így az Alkotmánybíróság az e joggal összefüggő korábbi elvi megállapításait is alkalmazhatónak találta jelen ügyben.

- [75] Az Alkotmánybíróság a 993/B/2008. AB határozatában megállapította, hogy „a »törvényes bírótól való elvonás tilalma« [...] – az önkényes ügyelosztási renddel szemben – az eljárás résztvevőit megillető biztosíték, aminek csak egyik eleme a Bszi. szabályaira épülő szolgálati beosztás szisztémája. Annak megítélésekor, hogy a konkrét ügyben ki tekinthető törvényes bírónak, ugyanilyen súllyal jönnek számításba – többek között – az eljárási törvénynek a hatáskörre, illetékességre, a jogorvoslati rendre és a tisztességes eljárás követelményének biztosítására vonatkozó további rendelkezései. Az pedig éppen a törvény előtti egyenlőség érvényesülését szolgálja, hogy az említett jogszabályok mindenki számára olyan bíró közreműködését garantálják, akitől az ügy tárgyi-lagos megítélése nyilvánvalóan elvárható”. {Idézi a 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [33]}
- [76] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyét a törvény által felállított bíróság bírálja el. A törvény által felállított bíróságra vonatkozó követelmény magában foglalja a törvényes bíróhoz való jogot, vagyis azt, hogy egy konkrét ügyben az eljárási törvényekben megállapított általános hatásköri és illetékességi szabályok szerint irányadó bíróság járjon el. Ezt az alkotmányos elvet a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) az Alapelvek között úgy fogalmazza meg, hogy senki sem vonható el törvényes bírójától [8. § (1) bekezdése]. Ezen túlmenően a Bszi. ismeri a törvény által rendelt bíró fogalmát, aki pedig az eljárási szabályok szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend alapján kijelölt bíró [8. § (2) bekezdés]. Az ügyelosztási rendet az objektivitás és a személytelenség biztosítása, az önkényesség kizárása érdekében előző évben állapítja meg a bíróság elnöke, amely a tárgyévben kizárólag szolgálati érdekből vagy a bíróság működését érintő fontos okból módosítható [9. § (1) bekezdés] {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [77] Az Alkotmánybíróság fontosnak tartja kiemelni, hogy az indítványozó fegyelmi ügyében eljáró szolgálati tanács megalakításakor, tagjainak kijelölésekor a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: régi Bszi.) a törvényes bíró és az ügyelosztási rend tekintetében lényegében azonos tartalmú szabályokat tartalmazott (régii Bszi. 11. §).
- [78] Jelen ügyben az állapítható meg, hogy a kérdéses időpontban – a régi Bjt. 70. §-a szerint – a szolgálati bíróság elnökének hatáskörébe tartozott a szolgálati bíróság tanácsának megalakítása. Az indítványozó állítása szerint ügyében az eljáró tanács megalakítására mindenféle automatizmust nélkülöző – lényegében önkényes – módon került sor. A másodfokú szolgálati bíróság megállapította, hogy „az elsőfokú szolgálati bíróság elnöke a nyilvánosságra hozott szolgálati bírák közül jelölte ki az eljáró tanács tagjait és a vizsgálóbiztost, így a törvényes bíróhoz való jog nem sérült”.
- [79] Az adott időpontban valóban nem volt olyan, a szolgálati bíróságokra vonatkozó, speciális törvényi előírás, amely automatizmuson alapuló szignálási rendet írt volna elő a szolgálati bíróságok számára, ez azonban nem zárta ki egy ilyen ügyelosztási rend létét. Különös tekintettel arra, hogy a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló – a kérdéses időpontban hatályos – régi Bszi. 11. §-a szerint a bíróságoknak ügyelosztási tervvel kellett rendelkezniük.
- [80] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint – egyetértve a Velencei Bizottság 2012. március 12-ei, CDL-AD(2012)001 számú véleményének 84. pontjában kifejtettekkel – az automatikus szignáláson alapuló ügyelosztási terv törvényi rendezésének hiánya valóban alkotmányos kételyeket ébresztett. Erre tekintettel módosította az Országgyűlés a 2012. évi CXI. törvénnyel (a továbbiakban: Bjt.) a Bjt.-t, előírva, hogy előre meg kell határozni a szolgálati bíróság tanácsainak összetételét, valamint az ügyelosztási rendet és azokat közzé kell tenni.
- [81] Arra nem merült fel adat, hogy a tárgyi kijelölést valamely szolgálati érdek vagy a bíróság működését érintő fontos ok indokolta volna. Az Alkotmánybíróság mindezekre tekintettel megállapította, hogy az adott ügyben az elsőfokú szolgálati bíróság elnöke – függetlenül attól, hogy a szolgálati bíróság rendelkezett-e ügyelosztási tervvel – azzal, hogy saját mérlegelése alapján jelölte ki az elsőfokú szolgálati bíróság tanácsát és a vizsgálóbiztost, a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét okozta.
- [82] 3.3. Az indítványozó azt is sérelmezte, hogy a fegyelmi eljárás során a szolgálati bíróságok alkalmazták az SZBÜ-t, amely megalkotására a szolgálati bíróságoknak nem volt törvényi felhatalmazása, továbbá elfogadása nélkülözötte a jogalkotás garanciális szabályait, így kihirdetésére, nyilvánosságra hozatalára nem került sor. Az SZBÜ-t az indítványozó *quasi* normaként írta le, mivel az ugyan nem tekinthető jogszabálynak, mindazonáltal belőle jogok és kötelezettségek fakadnak, ráadásul a jogorvoslatra vonatkozó egyes szabályai ellentétesek a Bjt. rendelkezéseivel. Az indítványozó álláspontja szerint az SZBÜ alkalmazása sértette a tisztességes eljáráshoz

való jogát. A fentiekre tekintettel az indítványozó kérte az SZBÜ – és az annak alapján lefolytatott fegyelmi eljárás – alaptörvény-ellenességének a megállapítását.

- [83] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az első és másodfokú szolgálati bírák együttes ülése 2011. június 20-án fogadta el az SZBÜ-t, amely kihirdetésre nem került, azt a jelen alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló fegyelmi eljárás ideje alatt, 2012. február 9-én tették közzé az interneten. Az elsőfokú szolgálati bíróság és a másodfokú szolgálati bíróság tagjai 2012. október 26-án új ügyrendet fogadtak el, amelyet az Országos Bírói Tanács a 85/2012. (XI. 19.) számú határozatában jóváhagyott, ám felhívta a szolgálati bíróságokat arra, hogy 2013. február 28. napjáig ügyrendjüket egészítsék ki úgy, hogy az ügyek szignálásának automatizmusa az ellenőrizhetőség és az átláthatóság követelményeinek is megfeleljen.
- [84] A Bjtm. 25. §-a iktatta be a Bjt. 104/A. §-t, megteremtve a szolgálati bíróságok ügyrendjének törvényi alapját. A 2012. július 17-től hatályos rendelkezés szerint az OBT hagyja jóvá szolgálati bíróság által megállapított ügyrendet, amelynek tartalmaznia kell az eljáró tanácsok összetételét és az ügyelosztás szabályait is.
- [85] Egyértelműen megállapítható tehát, hogy sem a fegyelmi eljárás kezdeményezésekor, sem az elsőfokú szolgálati bíróság 2012. január 23-án kelt SZF1/46/2011. számú, sem a másodfokú szolgálati bíróság 2012. március 29-én kelt Szf.F.II.1/2012/9. számú határozatának meghozatalakor nem volt olyan törvényi rendelkezés, amely felhatalmazta volna a szolgálati bíróságot az SZBÜ megalkotására. Az is tény, hogy a fegyelmi eljárás során alkalmazott SZBÜ kihirdetésére elfogadásakor nem került sor, azt más módon sem hozták nyilvánosságra, sőt azt az indítványozónak kifejezett kérése ellenére sem küldték meg.
- [86] Az SZBÜ ráadásul nem csak tovább részletezte, pontosította a Bjt. szabályait, hanem esetenként ellentmondásban állt azokkal. Erre példaként hozható a régi Bjt. 73. § (2) bekezdése, amely az ügydöntő határozaton kívül egyértelműen csak a bírói tisztségből való felfüggesztés tárgyában hozott határozat ellen tette lehetővé a fellebbezést, mind a bíró, mind a fegyelmi eljárás kezdeményezője számára. Ugyanakkor a 2011. június 20-án elfogadott SZBÜ 9. § (3) bekezdése lehetővé tette a fegyelmi eljárás kezdeményezője számára a fegyelmi eljárást megtagadó határozat elleni fellebbezést. Ezzel szemben a fegyelmi eljárást elrendelő határozat ellen az érintett bíró számára az SZBÜ nem biztosított fellebbezési jogot [a hatályos SZBÜ 9. § (4) bekezdése is ugyanígy szabályozza a kérdést].
- [87] Az SZBÜ a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény és az azt felváltó 2011. évi CXXX. törvény alapján nem tekinthető sem jogszabálynak, sem közjogi szervezetszabályozó eszköznek (az állami igazgatás egyéb jogi eszközének), így abból jogok és kötelezettségek nem fakadhattak, normatív kötőerővel nem bírt. Ennek ellenére a gyakorlatban normaként hatályosult, azt a szolgálati bíróságok ítélezésük során alkalmazták. Tekintettel arra, hogy az Alaptörvény és az Abtv. alapján az Alkotmánybíróság hatásköre csak a jogszabályok és a közjogi szervezetszabályozó eszközök alkotmányossági felülvizsgálatára terjed ki, az Alkotmánybíróság a törvényi felhatalmazás nélkül kibocsátott SZBÜ alaptörvény-ellenességét nem állapíthatta meg.
- [88] Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint ugyanakkor a jogállam legfontosabb eleme a jogbiztonság, amelynek ki kell terjednie a jog egészére és egyes részterületeire is. A jogbiztonság egyrészt megkívánja a normavilágosságot, másrészt követelményt támaszt az egyes jogintézmények irányában is, amely szerint működésüknek előre kiszámíthatónak és előreláthatónak kell lennie. A jogállam értékrendjének egyik legfontosabb pillére a jogállami garanciák érvényre juttatása a jogintézmények működése során. Ezek hiányában sérül a jogbiztonság, a jogszabályok következményeinek kiszámíthatósága, és esetlegessé válhat az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított alapvető jogok érvényre jutása is.
- [89] A fentiek alapján az SZBÜ kiszámíthatatlanná tette a jogalkalmazást, mivel az a kihirdetés hiányában nem volt megismerhető, ugyanakkor a szolgálati bíróságok eljárásuk során alkalmazták.
- [90] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy sérült az indítványozó tisztességes eljáráshoz való joga azáltal, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló fegyelmi eljárásban alkalmazták az SZBÜ-t.
- [91] 3.4. Az indítványozó álláspontja szerint a fegyelmi ügyében másodfokon hozott érdemi döntés meghozatalában törvény által kizárt bírók vettek részt, ami sérti a tisztességes eljáráshoz való jogát. A Bjt. szerint ugyanis nem vehet részt az ügy másodfokú elbírálásában az, aki az első fokú eljárásban részt vett [régii Bjt. 72. §, Bjt. 116. § (3) bekezdés]. Az indítványozó e körben előadta, hogy a másodfokú szolgálati bíróság eljáró tanácsában olyan bírák kerültek kijelölésre, akik az elsőfokú szolgálati bíróság előtti eljárás során benyújtott elfogultsági kifogásait bírálták el korábban.
- [92] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a polgári eljárásjog általános szabályaihoz kötődő bírói gyakorlat azt mutatja, hogy az ügy első fokú elintézése alatt nemcsak a megtámadott érdemi határozat meghozatalában való

részvételt, hanem minden olyan eljárási cselekményt érteni kell, amely az érdemi döntés meghozatalához vezetett, vagy arra kihatással lehetett. Ezt támasztja alá a BH1991.154., amely kimondja, hogy: „Az állandó bírói gyakorlat szerint az ügy első fokú elintézése alatt nemcsak a megtámadott érdemi határozat meghozatalában való részvételt, hanem minden olyan eljárási cselekményt érteni kell, amely az érdemi döntés meghozatalához vezetett, vagy arra kihatással lehetett.”. (Ezen bírói gyakorlatot erősíti a BH1978.489., a BH1997.214., és a BH2002.461. is.) A Pp. által meghatározott – és a bírói gyakorlat által több szempontból behatárolt – kereteken túlmenően a hivatkozott törvényi szabály egyértelműen fogalmaz. A jelen esetre konkretizálva ez azt jelenti, hogy a Bjt. (mind a régi, mind a hatályos) kizárásra vonatkozó szabályai már magát az elsőfokú eljárásban való részvételt is tiltják, nem csak az ügy érdemi elintézésében való közreműködést. Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a tárgyi ügyben a másodfokon eljáró bírói tanács tagjait is a szolgálati bíróság elnöke jelölte ki, – mivel ügyelosztási tervvel a szolgálati bíróság a kérdéses időpontban nem rendelkezett – így módja lett volna a kizárási okra figyelemmel lenni. Az Alkotmánybíróság visszautalva az Indokolás fenti [65]–[72] bekezdéseiben foglaltakra megállapította, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog sérelme e körben is megvalósult.

- [93] 3.5. Az indítványozó azt is kifogásolta, hogy a Bjt. előírásai ellenére a vizsgálóbiztos nem hallgatta meg őt a fegyelmi eljárás előkészítése során. Mind a régi, mind a hatályos Bjt. úgy rendelkezik, hogy a vizsgálóbiztos köteles a tényállás megállapításához szükséges összes körülményt tisztázni, ennek érdekében meghallgatja az eljárás alá vont bírót, tanúkat hallgathat meg, szakértőt vehet igénybe és egyéb bizonyítást is lefolytathat (régii Bjt. 75. §, Bjt. 120. §). Mivel az előzetes vizsgálat során az indítványozó meghallgatására nem került sor, úgy vélte, hogy a vizsgálóbiztos törvénysértő magatartásával megsértette a tisztességes eljáráshoz való jogát.
- [94] A törvényhely – nyelvtani és logikai értelmezése – alapján a vizsgálóbiztosnak egy kötelezettsége van, ez pedig a körülmények minél teljesebb feltárása annak érdekében, hogy a szolgálati bíróság kellően megalapozott döntést tudjon hozni a fegyelmi eljárás megindításáról vagy megtagadásáról. A vizsgálóbiztosnak viszonylag rövid 15 napos határidőn belül el kell készítenie írásbeli jelentését. A vizsgálati eljárás rövidege nyilvánvalóan a fegyelmi eljárás alá vont bíró érdekeit is szolgálja, hiszen számára is kedvezőbb, ha a függő jogi helyzet mielőbb megszűnik, ugyanakkor a vizsgálatnak kellően alaposnak és mélyrehatóknak kell lennie.
- [95] A szolgálati bíróságok ítéletéből kiderült, hogy a vizsgálóbiztos több időpontot is megjelölt a meghallgatásra, illetve felajánlotta, hogy annak megtartása az indítványozó szolgálati helyén, illetve lakásán kerüljön sor. Ugyanakkor, az indítványozó állítása szerint, egészségügyi állapota miatt nem tudott megjelenni a vizsgálóbiztos előtt. Az Alkotmánybíróság nem bocsátkozott annak vizsgálatába, hogy a vizsgálóbiztos meghallgatás kérdésében az indítványozó úgy járt-e el, ahogy az adott helyzetben elvárható lett volna, ugyanis az Alkotmánybíróság álláspontja szerint önmagában nem teszi tisztességtelenné az eljárást, ha a vizsgálóbiztos a fegyelmi eljárás alá vont bíró meghallgatását a rendelkezésére álló rövid időkeretben nem tudja foganatosítani, de a tényállás az egyéb bizonyítási eszközök révén is tisztázható. Nem szabad továbbá figyelmen kívül hagyni azt a tényt sem, hogy egy előzetes vizsgálatról van szó, amelynek tétje a fegyelmi eljárás megindítása, a fegyelmi felelősség kérdésében a szolgálati bíróság tárgyalás tartását követően dönt, ahol az eljárás alá vont bírónak lehetősége van a megállapított tényállás vitatására.
- [96] 3.6. Az indítványozó sérelmezte, hogy az „észrevételezési joga” is sérült, mivel a fegyelmi eljárás megindítása előtt az eljárás kezdeményezője által tett indítványokat, észrevételeket az elsőfokú szolgálati bíróság nem küldte meg számára, ezzel szemben az ő beadványait a fegyelmi eljárás kezdeményezője kézhez kapta. A másodfokú szolgálati bíróság álláspontja szerint a fegyelmi eljárás kezdeményezője a fegyelmi eljárás alá vont bíró szolgálati viszonyával és munkáltatói intézkedésekkel kapcsolatos adatokat szolgáltatott, illetve olyan bírósági jegyzőkönyvet küldött meg a bíróságnak, amelyben bírósági eljárások szereplői hivatkoztak az eljárás alá vont bíró sajtómegnyilvánulásaira. Egyebekben sem az indítványozó, sem az őt képviselő bírótársa iratbetekintési jogát nem korlátozták, a kért iratokat részére a bíróság megküldte, így a fegyverek egyenlőségének elve nem sérült. Az Alkotmánybíróság – tekintettel a fentebb kifejtettekre – a jelen ügyben nem látta akadályát a tisztességes eljáráshoz való jogot értelmező, az Alaptörvény hatálybalépését megelőzően hozott alkotmánybírósági határozatokban foglalt alkotmányossági összefüggések felhasználásának. Ezért a tisztességes eljáráshoz való jog immanens részét képező fél-egyenlőség, vagy más néven fegyver-egyenlőség elvével kapcsolatos megállapításokat is alkalmazhatónak találta.

- [97] Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a fegyverek egyenlősége a tisztességes eljárás egyik meghatározó eleme, amely alapvetően a büntetőeljárásban biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson.
- [98] A fegyverek egyenlősége nem minden esetben jelenti a vád és a védelem jogosítványainak teljes azonosságát, de mindenképpen megköveteli, hogy a védelem a váddal összevethető súlyú jogosítványokkal rendelkezzen [legutóbb a 36/2013. (XII. 5.) AB határozat erősítette meg, Indokolás [31]].
- [99] Az Alkotmánybíróság a fegyverek egyenlőségének elvét ugyan alapvetően a büntetőeljárás kapcsán értelmezte, azonban a tisztességes eljáráshoz való jog alapján alkalmazhatónak találta azt minden bírósági eljárás tekintetében, így polgári perek esetében is [15/2002. (III. 29.) AB határozat]. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a tisztességes eljáráshoz jogból fakadóan így a fegyelmi eljárás során sem hagyható figyelmen kívül a fegyveregyenlőség elve.
- [100] Az Alkotmánybíróságnak jelen ügyben azt a kérdést kellett tehát megválaszolnia, hogy megvalósul-e a fegyverek egyenlősége, ha a fegyelmi eljárás előkészítése során a felek egyikének rendelkezésére áll az eljárás összes irata, tekintettel arra, hogy azt a bíróság megküldte neki, míg a másik fél nem kapja meg azokat automatikusan, de lehetősége van azokba betekinteni, azokról másolatot készíteni, kapni.
- [101] Mind az indítványból, mind a másodfokú szolgálati bíróság Szf.F.II.1/2012/9. számú határozatából kitűnik, hogy az indítványozónak már az elsőfokú fegyelmi tárgyalás előtt rendelkezésére állt az összes olyan irat, amely az ügy eldöntése szempontjából releváns volt. A tárgyalás során az indítványozó tehát már birtokában volt az összes olyan dokumentumnak, amelyet a fegyelmi eljárás kezdeményezője osztott meg az elsőfokú szolgálati bírósággal. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a fegyelmi eljárás egészét tekintve nem állapítható meg a fegyverek egyenlőségének a sérelme. Az indítványozó már a fegyelmi tárgyalást megelőzően ismerte a fegyelmi eljárás kezdeményezőjének álláspontját, birtokában volt az azt tükröző dokumentumoknak, így semmi sem akadályozta abban, hogy hatékony védekezést terjesszen elő azzal szemben. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság nem találta megalapozottnak az indítványozó azon kérelmét, amely szerint a fegyelmi eljárás során sérült a fegyverek egyenlőségének elve.
- [102] 3.7. Az indítványozó azt is kifogásolta, hogy kérése ellenére a fegyelmi eljárás kezdeményezéséről írásban nem tájékoztatták. A vonatkozó szabályok alapján (mind a régi, mind az új Bjt. e körben alkalmazni rendeli a Munka Törvénykönyvének egyes rendelkezéseit) a szolgálati jogviszonnyal kapcsolatos nyilatkozat bármilyen formában megtehető, de ha a bíró kéri, akkor azt írásban kell megtennie a munkáltatónak. A munkáltató ebben az esetben köteles lett volna írásban nyilatkozni, azonban e helyett szolgálati titokká minősítette a fegyelmi eljárással kapcsolatos adatokat. A másodfokú szolgálati bíróság szerint a régi Bjt. 65. §-ának megfelelően az indítványozót a fegyelmi eljárás kezdeményezéséről – szóban – haladéktalanul értesítették, így sem az iratok (időleges) titkosítása, sem a fegyelmi eljárás kezdeményezéséről szóló okirat későbbi időpontban való átadása nem vet fel kétséget a tekintetben, hogy a kezdeményezés megtörtént. Az indítványozó szerint azonban a munkáltatói jogkör gyakorlója nem tett joghatályos nyilatkozatot, így a fegyelmi eljárás kezdeményezése jogszerűtlen volt. A tények önkényes bírói mérlegelésén, és a jogszabályok félreértelmezésén alapuló, ezzel ellentétes álláspontra helyezkedő bírói döntés az indítványozó szerint sérti a tisztességes eljáráshoz való jogát.
- [103] 3.8. Végezetül az indítványozó azt is sérelmezte, hogy a másodfokú eljárás során a fellebbezésének terjedelmét a bíróság félreértelmezte és ezzel elzárta attól, hogy jogorvoslattal éljen az elsőfokú határozat minden általa sérelmesnek vélt megállapításával szemben. Az indítványozó maga is úgy fogalmaz, hogy „a másodfokú szolgálati bíróság önkényes és jogellenes mérlegeléssel, Alaptörvény-ellenesen korlátozta” a jogorvoslati jogát.
- [104] Az Alkotmánybíróság e helyütt visszautal a 3. pontban kifejtettekre, miszerint a bírói mérlegelés felülbírálata nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe, ezért fenti, a [102]–[103] bekezdésekben ismertetett indítványi elemek érdemi elbírálására nem volt lehetőség.
- [105] 3.9. Az Alkotmánybíróság mindezek alapján megállapította, hogy a szolgálati bíróság eljárása sem egyes elemeit tekintve, sem egészében nem felelt meg a pártatlan és tisztességes eljáráshoz való jog követelményének. Az Alkotmánybíróság ma is irányadónak tekinti a 67/1995. (XII. 7.) AB határozatban megfogalmazottakat, amely szerint: „A pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítéletmentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követel-

mény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében.” (ABH 1995, 346, 347.)

- [106] Ez utóbbi, azaz az eljárás tisztességességének objektív követelménye, mint alkotmányos elvárás – a fentebb kifejtettek szerint – a jelen ügyben nem valósult meg. Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a pártatlanság látszatának hiánya [azaz a bírónak nemcsak pártatlannak kell lennie, hanem annak is kell látszania] a tárgyi ügy vonatkozásában elsősorban a szabályozási környezet hiányosságából eredeztethető.
- [107] 4. A fentiekben foglaltakra tekintettel az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelme miatt a Kúria Mellett Működő Másodfokú Szolgálati Bíróság Szf.F.II.1/2012/9. számú határozatát – az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján a döntéssel felülvizsgált döntésekre is kiterjedő hatállyal – a rendelkező részben foglaltak szerint megsemmisítette.
- [108] Az alaptörvény-ellenesség megállapítására és a bírói döntések megsemmisítésére tekintettel az Alkotmánybíróság – állandó gyakorlatát követve – az indítványozó által felhívott további alaptörvényi rendelkezések tekintetében az Alaptörvénynek való megfelelést már nem vizsgálta. Az Alkotmánybíróság eljárása során tehát – mint arra korábban is utalt – nem foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy az indítványozó magatartásával megvalósította-e a terhére rótt fegyelmi vétséget, ebből következően a bírói döntések megsemmisítését csak és kizárólag az eljárással szemben támasztott alaptörvényi követelmények megsértése indokolta.

V.

- [109] Az indítványozó az Abtv. 26. § (1) bekezdésre alapján kérte a Bjt. 118. § (1) és (3) bekezdései, 119. §-a, valamint 124. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését is.
- [110] 1. Az indítványozó álláspontja szerint a Bjt. 119. §-a – amely kizárja a nyilvánosságot a bírák fegyelmi ügyében – egyértelműen csak a bírók védelmét szolgálja, nem ad azonban lehetőséget a bírónak arra, hogy kérjék az eljárás nyilvánossá tételét. Az indítványozó szerint ez sérti a tisztességes (bírói) eljáráshoz való jogát és az Alaptörvény 28. cikkét. Az Alkotmánybíróság az indítványokat nem elnevezésük, hanem tartalmuk alapján bírálja el. Az indítványozó egyértelműen mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapítását kérte. Az Alkotmánybíróságnak azonban sem az Alaptörvény, sem az Abtv. nem ad ilyen hatáskört. Az alaptörvény-ellenes jogalkotói mulasztást az Alkotmánybíróság csak egyes hatásköreiben eljárva, jogkövetkezményként állapíthatja meg. Mivel az indítvány a Bjt. 119. §-a tekintetében olyan kérelmet tartalmazott, amelynek elbírálására az Alkotmánybíróságnak nincs hatásköre, ezért azt az Abtv. 64. § a) pontja alapján visszautasította.
- [111] 2. Az indítványozó kérte a Bjt. 118. § (1) és (3) bekezdése, valamint a 124. § (3) bekezdése alkotmányossági vizsgálatát is.
- [112] Az Alkotmánybíróság elsőként azt vizsgálta, hogy az Abtv. 31. §-a alapján nem ítélt dologról van-e szó, mivel a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatban a testület már vizsgálta a Bjt. 118. § (1) bekezdését, illetve a 4/2014. (I. 30.) AB határozatban olyan bírói döntést semmisített meg, amely a Bjt. 118. § (1)–(2) bekezdésén alapult.
- [113] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó egyrészt a Bjt. 118. § (1) bekezdésén túl a 118. § (3) bekezdése és a 124. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének a megállapítását is kérte, másrészt az indítványozó olyan alapjogra hivatkozott [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése, XXVIII. cikk (1) bekezdése], amelynek tükrében a Bjt. támadott rendelkezéseinek vizsgálatára még nem került sor. Mindezekre tekintettel az indítvány nem tekinthető ítélt dolognak.
- [114] Az indítványozó előadta, hogy a bírói tisztségből való felfüggesztése, illetve illetményének visszatartása sérti a tisztességes bírói eljáráshoz való jogát, valamint az embertelen, megalázó büntetés tilalmát, mivel a fegyelmi eljárás elhúzódása elvezethet odáig, hogy a hivatalvesztéssel fenyegetett és felfüggesztett bíró fizikai léte is ellehetetlenül. A bíró szolgálati viszonya ugyanis a felfüggesztés időtartama alatt is fennáll, emiatt más keresőtevékenységet csak nagyon szűk körben (Bjt. 40. §) végezhet.
- [115] Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontja szerint az indítvány többek között akkor tekinthető határozottnak, ha indokolást tartalmaz arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével.

- [116] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontjának megfelelő indokolást nem terjesztett elő, panaszában alkotmányjogilag értékelhető érveléssel nem támasztotta alá a támasztott jogszabályi rendelkezések alaptörvény-ellenességét. Ezért az Alkotmánybíróság az indítványt e részben az Abtv. 64. § d) pontja alapján –, mivel az nem felelt meg a törvényi feltételeknek – visszautasította.
- [117] 3. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt egyebekben az Abtv. 64. § a) és d) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2014. július 7.

Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkovics Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lévay Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/2868/2012.

Közzétéve a Magyar Közlöny 2014. évi 95. számában.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 23/2014. (VII. 15.) AB HATÁROZATA

a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 2010. július 23-tól 2013. június 30-ig hatályos 85. § (4) bekezdésének folyamatban lévő ügyben történő alkalmazása kizárásáról, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 81. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről, valamint a jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatának elrendeléséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezések tárgyában – *Dr. Dienes-Oehm Egon* és *Dr. Pokol Béla* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 2010. július 23-tól 2013. június 30-ig hatályos 85. § (4) bekezdésének alkalmazása alaptörvény-ellenes, így az a Fővárosi Törvényszék előtt a 11.B.972/2011. szám alatt folyamatban lévő ügyben, valamint a Fővárosi Ítéltábla előtt a 6.Bf.230/2012. szám alatt folyamatban lévő ügyben nem alkalmazható.

2. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 81. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenes, ezért azt a hatálybalépésére, 2013. július 1-jére visszaható hatállyal megsemmisíti.

3. Az Alkotmánybíróság az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 45. § (6) bekezdése alapján elrendeli a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 85. § (4) bekezdése, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 81. § (4) bekezdésének alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Fővárosi Ítéltábla tanácsa bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz, melyben a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 85. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, valamint a folyamatban lévő ügyben történő alkalmazási tilalom kimondását kérte.
- [2] A kifogásolt rendelkezés értelmében bűnhalmazatban lévő, legalább három, meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetése esetén a büntetési tételkeret felső határa a kétszeresére emelkedik. Ha az így felemelt tételkeret a húsz évet meghaladná, vagy a törvény szerint bármelyik bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.
- [3] Az indítványozó bírói tanács álláspontja szerint a régi Btk. támadott rendelkezése több tekintetben sem egyeztethető össze az Alaptörvénnyel. A tanács indítványában kifejti, hogy a régi Btk. 85. § (4) bekezdése ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, mert az abban halmazati büntetésként kötelezően alkalmazandó életfogytig tartó szabadságvesztés feltételei – figyelemmel a régi Btk. és a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) egyéb rendelkezéseire – nem egyértelműek, és pontosan nem kiszámíthatók. A szabályok lehetőséget teremtenek arra, hogy egyes elkövetők ugyanolyan bűncselekmény miatt lényegesen eltérő büntetőjogi fenyegetettséggel nézzenek szembe attól függően, hogy ügyüket egy eljárásban, vagy különböző eljárásokban bírálják-e el. A halmazati büntetés kiszabásának lehetősége csak akkor merül fel, ha a terhelt cselekményei bűnhalmazatot alkotnak, azonban a bűnhalmazat megállapításához az is szükséges, hogy a cselekményeket egy eljárásban bírálják el. Az ügyek egyesítésére vagy elkülönítésére vonatkozó szabályok nem kötelezően alkalmazandók, hanem az a hatóság célszerűségeen alapuló mérlegelésének következménye. Az az elkövető, akinek a harmadik személy elleni erőszakos bűncselekményét más eljárásban tárgyalják, kedvezőbb elbírálásra számíthat, mint az, akinek a cselekményeit egy eljárásban bírálják el, és mérlegelés nélkül életfogytig tartó szabadságvesztésre kell ítélni. A terhelt cselekményeinek időbeli és térbeli elkülönülése esetén a büntetőeljárás tényei véletlenszerűvé, kiszámíthatatlanná tehetik, hogy az elkövetővel szemben kell-e alkalmazni a régi Btk. 85. § (4) bekezdését.
- [4] Az indítványozó bírói tanács hivatkozik továbbá arra, hogy a kötelező életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása nem teszi lehetővé a büntetéskiszabási szempontok vizsgálatát és érvényesülését, amely ellentétes a jogbiztonságból fakadó azon követelménnyel is, miszerint a büntetőjog egésze, ezen belül a büntetéskiszabási rendszer nem lehet ellentétes önmagával. Az indítványozó bírói tanács véleménye szerint a terhelték oldaláról nézve sérül az Alaptörvény XV. cikkében foglalt egyenlő elbánás elve, valamint a hátrányos megkülönböztetés tilalma azáltal, hogy az azonos cselekményeket elkövető személyek közül egyeseket előnyösen, másokat hátrányosan érint pusztán eljárási helyzetüktől függően az, hogy cselekményüket egy vagy több eljárásban bírálják el.
- [5] Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése és II. cikke alapján úgy véli, hogy az első alkalommal nem életfogytig tartó szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményeket megvalósító elkövetővel szemben a kötelező életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása nem felel meg az alkotmányos büntetőjogtól elvárt arányosság követelményének. Ezzel kapcsolatban az indítvány utal arra is, hogy a jelenlegi szabályozás kapcsán reális a veszélye annak, hogy – mint az alapul fekvő büntetőeljárás is mutatja – az eddig büntetlen előéletű vádlottak a büntetőeljárásban nem lesz lehetősége arra, hogy vele szemben a bíróság a súlyosító és enyhítő körülmények figyelembe vételével, az elkövetett cselekmények tényleges tárgyi súlyához igazodó halmazati büntetést szabjon ki. Ez a körülmény olyan mértékben sérti az alapvető jogok szükséges és arányos korlátozásának követelményét, hogy az egyben az emberi méltóság sérthetlenségének tilalmába is ütközik.

- [6] A bírói tanács a bíróságok működésének alapjait meghatározó alaptörvényi rendelkezésekkel, az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés a) pontjával, a 26. cikkel és a 28. cikkel sem tartja összeegyeztethetőnek a régi Btk. 85. § (4) bekezdését, mert az indokolatlanul korlátozza a bíróságok alkotmányos működését a büntetőjog területén azzal, hogy elvonja a bírói mérlegelést, és ezáltal nem teszi lehetővé a bírói egyéniesítést. A legsúlyosabb büntetés kötelező kiszabásával kiüresedik a bíróságok ítélező tevékenysége, amely súlyosan sérti a bírói függetlenség elvét.
- [7] 2. A régi Btk. 85. § (4) bekezdése, továbbá a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 81. § (4) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezte egy másik bírói indítványban a Fővárosi Törvényszék tanácsa az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben.
- [8] Az indítványozó bírói tanács álláspontja szerint a kifogásolt jogszabályi rendelkezésekben foglalt büntetés kiszabási szabály, amely egy pontosan nem rögzített eljárásjogi intézményre (egyesítés) épül, nem tesz eleget annak az alapvető jogállami követelménynek, miszerint a közhatalommal rendelkező szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által megállapított működési rendben, a jog által a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. A bírói tanács felhívja a figyelmet arra, hogy az összbüntetés létjogosultságát is éppen az a helyzet teremtette meg, hogy az egy eljárásban való elbírálással az elkövető kedvezőbb helyzetbe kerül, és a terheltet az ennek esetleges elmaradása miatt ért hátrányt kívánták utólag az összbüntetéssel kiküszöbölni. Mindezek alapján úgy véli, hogy a régi Btk. 85. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezés, valamint ugyanezen indokok alapján a Btk. 81. § (4) bekezdése is alaptörvény-ellenes.
- [9] 3. Az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezéseket az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 58. § (2) bekezdése, valamint az Ügyrend 34. § (1) bekezdése alapján egyesítette, és egy eljárásban bírálta el.
- [10] 4. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján az Alkotmánybíróság bírói kezdeményezés alapján az egyedi ügyben alkalmazandó jogszabálynak az Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja. A Btk. 2. § (1) és (2) bekezdése értelmében a bűncselekményt az elkövetése idején hatályban lévő büntető törvény szerint kell elbírálni, azonban ha a cselekmény az elbírálásakor hatályban lévő új büntető törvény szerint nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új büntető törvényt kell alkalmazni.
- [11] Az alapul fekvő ügyekben eljáró bíróságok mind a régi Btk., mind a Btk. kifogásolt rendelkezései alkotmányossági vizsgálatát kérték arra tekintettel, hogy a bíróság kizárólag az ügydöntő határozat meghozatalakor kerül abba a helyzetbe, hogy döntsön arról, a terheltre nézve melyik büntető törvény a kedvezőbb. Az Alkotmánybíróság ezért a régi Btk. 85. § (4) bekezdése, valamint a Btk. 81. § (4) bekezdése tekintetében is lefolytatta eljárását.

II.

- [12] Az Alkotmánybíróság eljárása során a következő jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe:
- [13] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„I. cikk (1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

(2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

(3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„II. cikk Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

„25. cikk (2) A bíróság dönt

a) büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben;”

„26. cikk (1) A bírák függetlenek, és csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak. A bírákat tisztségükből csak sarkalatos törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. A bírák nem lehetnek tagjai pártnak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[14] 2. A régi Btk. indítvánnyal érintett rendelkezése:

„85. § (4) Ha a bűnhalmazatban levő bűncselekmények közül legalább három a 137. § 17. pontjában meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény, a (2) bekezdés szerinti büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik. Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladná, vagy a törvény szerint bármelyik bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.”

[15] 3. A Btk. indítvánnyal érintett rendelkezése:

„81. § (4) Ha a bűnhalmazatban levő bűncselekmények közül legalább három különböző időpontokban elkövetett befejezett személy elleni erőszakos bűncselekmény, a (2) bekezdés szerinti büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik. Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladná, vagy a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények bármelyike életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni. Ha azonban e törvény Általános Része lehetővé teszi, a büntetés korlátlanul enyhíthető.”

III.

[16] Az indítvány megalapozott.

[17] 1. Az Alkotmánybíróság először áttekintette a magyar szabályozáshoz hasonló tartalmú, az Amerikai Egyesült Államokban, valamint Szlovákiában a közbiztonság javítása érdekében bevezetett rendelkezéseket.

[18] 1.1. A visszaeső, életmódszerű bűnelkövetőkre vonatkozó ún. „*Three Strikes*” („Három csapás”) törvényt először 1993-ban Washington államban fogadták el. A törvény szerint a harmadik bűncselekmény elkövetéséért kötelezően életfogytiglani szabadságvesztést kell kiszabni, amelyből huszonöt év után helyezhető feltételesen szabadlábra az elítélt. 2004-re az ötven államból huszonhat fogadott el a visszaeső bűnözőkre vonatkozó „*Three Strikes*” törvényt. Az amerikai törvények közös jellemzője, hogy a törvényben nincsenek időkorlátok a bűncselekmények elkövetésére vonatkozóan, a szabály kizárólag többes elítélés esetén alkalmazható, ha az újabb elkövetés a korábbi elítélés után történt, valamint harmadszorra akár csekély súlyú bűncselekmény miatt is kiszabható az életfogytiglani szabadságvesztés büntetés. Az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága két ügyben vizsgálta a „*Three Strikes Law*” alkotmányosságát, és mindkét ügyben arra jutott, hogy az nem ütkö-

zik a VIII. alkotmány-kiegészítésbe, tehát nem minősül „kegyetlen és szokatlan” büntetésnek vagy bánásmódnak. [Ewing v. California, 538 U.S. 11 (2003); Lockyer v. Andrade, 538 U.S. 63 (2003)]

- [19] 1.2. Szlovákiában 2004-ben vezették be, hogy amennyiben a törvényben meghatározott, külön felsorolt bűncselekmények valamelyikéért ítélik el a vádlottat úgy, hogy korábban ilyen bűncselekményért már kétszer szabadságvesztésre ítélték, és büntetéseit legalább részben letöltötte, életfogytig tartó szabadságvesztést kell vele szemben kiszabni. A kötelező életfogytiglani szabadságvesztés alkalmazásának általános feltétele volt, hogy a bűncselekmény veszélyességi foka nagyon magas legyen, tekintettel a különösen visszataszító elkövetési módra, az indítékra, vagy a különösen súlyos következményekre. A törvényt később szigorították, amelynek értelmében már az általános feltételeknek nem kell teljesülniük. A 2010. január 1-jei módosítást követően az életfogytiglani szabadságvesztés csak azon bűncselekmények esetén alkalmazható, amelyek a különös részben is ezzel a büntetéssel sújthatók. Az életfogytiglani szabadságvesztés kiszabásának további feltétele, hogy ezen büntetés alkalmazását a társadalom hatékony védelme indokolja, valamint, hogy az elkövető megjavítására már nincs remény. Fontos azonban kiemelni, hogy a szigorúbb szabályok alkalmazásának feltétele a többes elítélés, halmazati büntetés esetén nem lehet alkalmazni a „három csapás” szabályát.
- [20] 1.3. A magyar jogban a bűnismétlő elkövetői csoporttal szembeni szigorúbb szankcionálásnak, valamint a három elkövetést követő kötelezően alkalmazandó szabadságelvonásnak vannak jogtörténeti előzményei. A közveszélyes munkakerülőkről szóló 1913. évi XXI. törvénycikk, az ún. „dologházi törvény” a közveszélyes munkakerülők mellett a bűnismétlő elkövetőkre is súlyosabb szabályokat vezetett be, amennyiben kétszer már voltak büntetve, és az utolsó büntetés kiállításától számítva két év még nem telt el. A dologház intézménye azokkal a bűnelkövetőkkel szemben volt alkalmazható, akiket az élet, testi épség, szemérem vagy vagyon ellen elkövetett bűntett vagy vétség miatt fegyházra, börtönre vagy legalább három havi fogházra ítélték, és a bűnelkövetés a terhelt munkakerülő életmódjával volt összefüggésben.
- [21] Az 1928. évi X. törvénycikk már kifejezetten a „megrögzött” bűnelkövetők szigorúbb szankcionálása érdekében vezette be a szigorított dologház intézményét. A bíróság határozott tartamú szabadságvesztés büntetés kiszabása nélkül szigorított dologházba utalta azt a bűnelkövetőt, aki az élet, a szemérem vagy a vagyon ellen különböző időben és egymástól függetlenül legalább három bűntettet követett el, ha az utolsó és az azt közvetlenül megelőző bűntettet öt éven belül követte el, valamint a bűncselekményeket üzletszerűen követte el, vagy bűncselekmények elkövetésére „állandó hajlamot mutatott.” A szigorított dologház legrövidebb időtartama három év volt, felső határa nem volt, így akár élethossziglan is tarthatott. Szabadulásra az igazságügyi miniszter döntése alapján volt lehetőség. A szigorított dologház alkalmazásának tehát – ellentétben a dologházzal – nem volt feltétele a korábbi elítélés, hanem a bűncselekmények elkövetését kellett figyelembe venni.
- [22] Az 1974. évi IX. törvény a társadalom fokozottabb védelméről a közrendre és a közbiztonságra különösen veszélyes visszaeső bűnözők elleni hatékonyabb fellépés érdekében bevezette a szigorított őrizet intézményét. Ezt a büntetőjogi intézkedést azzal a legalább háromszor elítélt, különös visszaesővel szemben lehetett alkalmazni, akit többek között élet, testi épség, egészség, nemi erkölcs, hivatalos személy, közbiztonság vagy vagyon elleni szándékos bűncselekmény miatt korábban legalább háromszor, egyenként egy évet meghaladó, végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre ítélték. A szigorított őrizet bekerült az 1978. évi Btk.-ba, majd a Büntető Törvénykönyv módosításáról szóló 1989. évi LVI. törvény helyezte hatályon kívül 1989. december 29-től.
- [23] A szigorított őrizet bevezetésének célja az volt, hogy sajátos végrehajtási rendjével, intenzív nevelési módszerek és eszközök igénybevételével kialakítsa a törvények megtartása, a becsületes életmód folytatása iránti igényt és ezzel elősegítse az elítéltek társadalomba való visszailleszkedését. A szigorított őrizet azonban nem érte el a kívánt hatást, mert a gyakorlatban nem tettek különbséget a büntetés és az intézkedés között, a szigorított őrizetet mind az elítéltek, mind a büntetésvégrehajtási testület tagjai tulajdonképpen büntetésnek tekintették. Végrehajtása sem a formai, sem a tartalmi elemeit tekintve nem különbözött a szabadságvesztés végrehajtásától, így a szigorított őrizet valójában a bűnelkövetők egy csoportjának a társadalomtól való elkülönítését valószínűsítette meg, és a szeparáció tartamának meghosszabbításával éppen a sikeres társadalmi beilleszkedés esélyeit csökkentette. A jogintézmény hatástalanságát mutatta a szigorított őrizetből elbocsátottak gyakori visszaesése is. Mindezekre tekintettel a jogalkotó indokoltnak tartotta a szigorított őrizet intézményének a megszüntetését.
- [24] 2. A régi Btk. kifogásolt rendelkezését a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2010. évi LVI. törvény iktatta be. A módosító törvénynek alapvetően három újítása volt: a középmérték

visszaállítás, a halmazati büntetés súlyosítása, valamint az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó szabályozás módosítása.

- [25] Az amerikai és szlovák szabályozásban ismertetet „három csapás” rendelkezésének a magyar jogban az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó szabály feleltethető meg. Eszerint aki harmadik alkalommal követ el (visszaesést megalapozó) személy elleni erőszakos bűncselekményt – azaz már kétszer elítélték –, azzal szemben a büntetési tétel felső határa a kétszeresére emelkedik. Amennyiben ez meghaladja a húsz évet, vagy egyébként a cselekmény életfogytiglani szabadságvesztéssel is büntethető, akkor életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni. [Btk. 90. § (2) bekezdés].
- [26] Jelen ügy tárgya nem az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó „három csapás”, hanem a halmazati büntetés súlyosításával összefüggő jogszabályi rendelkezések alkotmányosságának vizsgálata. A bírói indítványokban támadott szigorúbb halmazati szabályok értelmében, ha valaki legalább három személy elleni erőszakos bűncselekményt követ el, és azokat egy eljárásban bírálják el, akkor ezek közül a legsúlyosabb cselekmény büntetési tételének felső határa a kétszeresére emelkedik. Amennyiben ez meghaladná a húsz évet, vagy egyébként a halmazatban lévő cselekmények közül valamelyik életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, akkor életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.
- [27] A halmazati szabályok és az erőszakos többszörös visszaesőkre vonatkozó szabályok között az az alapvető különbség, hogy a halmazati szabályok olyan bűnelkövetőre is vonatkozhatnak, aki első alkalommal követett el egyszerre, vagy rövid időn belül három személy elleni erőszakos bűncselekményt, de korábban még soha nem volt büntetve. Az erőszakos többszörös visszaesők azonban már büntetett előéletűek, korábban már két alkalommal elítélték őket.
- [28] A Btk. hatályos szabályai pontosítják a szigorúbb halmazati büntetékiszabási szabályok alkalmazásának lehetőségét. A bírói indítványokban kifogásolt Btk. 81. § (4) bekezdése értelmében a legalább három személy elleni erőszakos bűncselekményt különböző időpontokban kell elkövetni. További pontosítást jelent, hogy a szabály csak a befejezett bűncselekményekre vonatkozik, tehát a kísérlet és az előkészület nem alapozza meg a szigorúbb szabályok alkalmazását. Lehetővé vált emellett a Btk. Általános Részében meghatározott feltételek fennállása esetén a büntetés korlátlan enyhítése.
- [29] Az 5/2013. (XII. 11.) BK vélemény (a továbbiakban: Bkv.) részletesen kifejti és elemzi, hogy mit jelentenek a Btk. szabályainak változásai, hogyan szűkült a szigorúbb halmazati büntetékiszabási szabályok alkalmazásának lehetősége. Az, hogy a súlyosabb büntetés kizárólag a különböző időpontban elkövetett, befejezett bűncselekmények esetén alkalmazható, azt jelenti, hogy annak kizárólag valódi anyagi halmazat esetén lehet helye. Ennek megfelelően a halmazati büntetésre vonatkozó súlyosabb büntetékiszabási rendelkezések nem alkalmazhatók abban az esetben, ha a terhelt cselekményei törvényi, vagy természetes egységet alkotnak. Kizárt az alkalmazás az alaki halmazatban álló bűncselekmények miatt is, valamint abban az esetben is, ha egymással részben alaki, részben anyagi halmazatban lévő bűncselekményeket kell elbírálni, de azok közül nem állapítható meg legalább három, anyagi halmazatot alkotó, befejezett személy elleni erőszakos bűncselekmény. Emellett kizárt a súlyosabb rendelkezések alkalmazása akkor is, ha a három személy elleni erőszakos bűncselekmény egyike tekintetében a halmazati büntetés kiszabására próbára bocsátás megszüntetése folytán került sor. (Bkv. I. pont)
- [30] A régi Btk. rendelkezéseihez képest további szűkítést jelent, hogy a súlyosabb halmazati büntetés kiszabására kizárólag befejezett bűncselekmények esetén kerülhet sor. Ennek megfelelően akkor, ha a bűnhalmazatban lévő, egyébként különböző időpontban elkövetett személy elleni erőszakos bűncselekmények közül nem állapítható meg három bűncselekmény esetén a befejezettség, a rendelkezés alkalmazása kizárt. Ez akkor is irányadó, ha a három bűncselekmény közül a legmagasabb büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmény kísérletnek minősül. Abban az esetben sem alkalmazhatók a súlyosabb halmazati büntetékiszabási rendelkezések, ha a súlyosabb bűncselekmény kísérlete magában foglalja egy másik, önmagában is személy elleni erőszakos bűncselekmény minősített befejezett alakzatát. (Bkv. II. pont)
- [31] Az előzőekből is kitűnik, hogy a Btk. jelenleg hatályos rendelkezései a régi Btk.-hoz képest jóval szűkebb körben teszik lehetővé a súlyosabb halmazati büntetés kiszabását. Az Alkotmánybíróság ennek figyelembe vételével folytatta le a régi Btk. és a hatályos Btk. kifogásolt rendelkezései tekintetében az alkotmányossági vizsgálatot.
- [32] 3. Az alapvető jogok biztosa 2014 februárjában készült AJB-5138/2013. számú jelentésében részletesen elemezte a „három csapás” szabályait. A Btk. 81. § (4) bekezdésében foglalt halmazati három csapással összefüggés-

ben a jogbiztonság és a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét állapította meg, ezért szükségesnek találta a jogszabály Alaptörvénynek megfelelő tartalmú módosítását. (<http://goo.gl/0hgcMF>)

- [33] 4. A bűncselekménnyé nyilvánításnál és a büntetési rendszer kialakításánál a törvényhozó szabadsága széles körben érvényesül. Bizonyos bűnelkövetői csoportok külön kezelése, súlyosabb megbüntetésük elvi lehetőségének biztosítása büntetőpolitikai kérdés. Az Alkotmánybíróságnak nem feladata a büntetőpolitikai célok, követelmények helyességéről és indokairól, így különösen azok célszerűségéről és hatékonyságáról dönteni, azt azonban vizsgálhatja, hogy a büntetés kiszabás rendjével kapcsolatos szabályok megállapítására vonatkozó diszkrecionális jogával összefüggésben a jogalkotó mérlegelési jogának gyakorlása során nem került-e ellentétbe az Alaptörvény valamely rendelkezésével.
- [34] Az Alkotmánybíróságnak tehát arra van jogosítványa, hogy a büntetőpolitikát az Alaptörvény vonatkozó rendelkezései alapján vizsgálja meg, ennek során pedig különös tekintettel legyen az alapvető jogok védelmének alkotmányos büntetőjogi garanciáira. Alkotmányjogilag az nem kérdőjelezhető meg, hogy egy adott büntetőjogi szankció alkalmas-e a büntetőpolitikai célok elérésére, de a szankció alkalmazás jogszabályi feltételeinek alkotmányossága vizsgálható.
- [35] 5. Az indítványozó bírói tanácsok az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben hivatkoztak arra, hogy a Btk. kifogásolt rendelkezése ellentétes a jogállamiságból levezetett jogbiztonság elvével, mert a halmazati büntetésenként kötelezően alkalmazandó életfogytiglani szabadságvesztés feltételei nem egyértelműek és nem kiszámíthatóak. Az indítványok alaptörvény-ellenesnek tartják a szabályozást a B) cikk (1) bekezdése alapján az okból kifolyólag is, hogy a kötelező életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása nem teszi lehetővé a büntetés kiszabási szempontok vizsgálatát és érvényesülését, amely ellentétes a jogbiztonság követelményéből fakadó azon elvvel, miszerint a büntetőjog egésze, ezen belül a büntetés kiszabás rendszere nem lehet ellentétes önmagával.
- [36] Az Alkotmánybíróság a régi Btk. 85. § (4) bekezdésének, valamint a Btk. 81. § (4) bekezdésének alkotmányossági vizsgálata során a szabályozást két szempontból vetette össze a B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonsági kritériumokkal. Egyrészt azt vizsgálta, hogy mennyiben kiszámítható és előrelátható a régi Btk. 85. § (4) bekezdésében, valamint a Btk. 81. § (4) bekezdésében meghatározott büntetőjogi jogkövetkezmény alkalmazása (Indokolás [43]–[54]), másrészt azt, hogy az életfogytiglani szabadságvesztés kötelező alkalmazása mennyiben egyeztethető össze a jogállami büntetési rendszerrel kapcsolatos alkotmányossági/alaptörvényi kritériumokkal (Indokolás [55]–[64]).
- [37] Az Alkotmánybíróság Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) hatálybalépését követően, az Alaptörvény Záró és egyes rendelkezések 5. pontjára tekintettel úgy foglalt állást, hogy „az újabb ügyekben vizsgálandó alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése” {13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]}. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény jogbiztonságra vonatkozó B) cikk (1) bekezdésének és az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális megfelelése, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján arra jutott, hogy a büntető jogszabályok alkotmányosságára vonatkozó korábbi megállapításai alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükséges azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése.
- [38] 5.1. Az Alkotmánybíróság először röviden áttekintette a hatályos büntetési rendszer általános jellemzőit, a büntetés célját, valamint a szankciók meghatározásának módját.
- [39] Az állami büntetőhatalom monopóliumból egyértelműen következik a társadalmilag káros cselekményekkel szembeni büntetőjogi kontrollrendszer megteremtésének, a büntető igény érvényesítésének, a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás alkotmányos feltételek szerinti működtetésének kötelezettsége. Ez az alkotmányos kötelezettség indokolja, hogy az állami büntetőhatalmat gyakorló szervek hatékony eszközöket kapjanak feladataik teljesítéséhez, még akkor is, ha ezek az eszközök lényegüket tekintve súlyosan jogkorlátozók. {61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280, 281.; 31/1998. (VI. 25.) AB határozat, ABH 1998, 240, 247.; 13/2002. (III. 20.) AB határozat; legutóbb: 3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [58]}.

- [40] A büntetőjogi szankciók az állampolgárok alapvető jogainak legsúlyosabb korlátozását jelentik, ezért különösen fontos, hogy a büntetőjogi jogkövetkezményeket megfelelő garanciák mellett lehessen alkalmazni. Az egyik legfontosabb garancia, hogy a jogkövetkezményeket kizárólag a törvényalkotó határozhatja meg, a konkrét esetben történő alkalmazás esetén a kompetencia azonban megoszlik a jogalkotó és a jogalkalmazó között.
- [41] Ennek a feladatmegosztásnak történetileg többféle megoldása alakult ki. Az *abszolúte határozott szankciórendszer* esetében, amely a büntetőjog korai szakaszaiban volt jellemző, a bíróságnak a szankciót mérlegelés nélkül, kötelezően kellett alkalmaznia. Ennek a rendszernek az volt a legnagyobb hátránya, hogy egyáltalán nem tette lehetővé az egyéniesítést. Az abszolúte határozott szankciórendszer ellenpontja az *abszolúte határozatlan szankciórendszer*, amelyben a törvény pusztán annyit írt elő, hogy az adott magatartás büntetendő, és a bíró szabadon választhatta meg a büntetőjogi szankció nemét és mértékét. Ez a rendszer teljes mértékben lehetővé teszi az egyéniesítést, azonban a jogalkalmazás túlzottan tág mérlegelése lehetőséget ad az önkényre és a jogbizonytalanságra. A jogalkotó és a jogalkalmazó közötti feladatmegosztás jelenik meg a *relatív határozott és határozatlan szankciórendszerben*. A relatív határozott szankciórendszerben a törvényalkotó meghatározza a vonatkozó büntetőjogi szankció nemét, valamint mértékének alsó és felső határát, és ezen tételkereten belül a jogalkalmazó feladata lesz – az eset körülményeihez, az elkövető személyiségéhez igazodó – konkrét jogkövetkezmény kiszabása. A relatív határozatlan rendszerben a jogalkotó az alkalmazandó szankciót, és mértékének vagy az alsó, vagy a felső határát határozza meg. (A magyar jog relatív határozatlan szankciókat az intézkedések körében ismer, ilyen például a kényszergyógykezelés.) A hatályos Btk. büntetőjogi jogkövetkezményeinek rendszere a relatív határozott modellnek felel meg, amelyben a törvényi keretek megteremtik az elbírálás során az egyéniesítés lehetőségét.
- [42] Az egyes bűncselekmények természetéhez és súlyához igazodó büntetési rendszer és a büntetékiszabás normatív előírásai együttesen szolgálják a jogállami büntetés funkcióját, a társadalom védelmét, a szankcióval történő arányos és megérdemelt viszonzást, valamint a speciális és a generális prevenciót. (1214/B/1990. AB határozat, ABH 1995, 571, 577.) A büntetés kiszabása során figyelembe kell venni a bűnelkövető személyi körülményeit, többek között az elkövető előéletét, a bűnismétlést, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményeket. A büntetőjog az elkövetés tekintetében különös, felelősségfokozó jelentőséget tulajdonít az ismételt elkövetésnek.
- [43] 5.2. Az Alkotmánybíróság a Btk. és a régi Btk. kifogásolt rendelkezéseivel kapcsolatban először azt vizsgálta, hogy a Btk. 81. § (4) bekezdésében, valamint a régi Btk. 85. § (4) bekezdésében foglalt büntetékiszabási rendelkezés alkalmazásának feltételei megfelelnek-e a jogállamiság részét képező jogbiztonság követelményéből fakadó előreláthatóság, kiszámíthatóság kritériumainak.
- [44] Az Alkotmánybíróság már a 9/1992. (I. 30.) AB határozatában megállapította – és ma is irányadónak tekinti –, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az államtól, és elsősorban a jogalkotótól azt követeli meg, hogy a jog egésze, egyes részterületei és szabályai világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára is előre láthatóak legyenek. (ABH 1992, 59, 65.) A jogbiztonság egyik legfontosabb alapkövetelménye a jogszabályok kiszámíthatósága, a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogi normák, jogintézmények egyértelműsége. {38/2012. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [84]; 3047/2013. (II. 28.) AB határozat, Indokolás [13] és [16]; 3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [8]; 24/2013. (X. 14.) AB határozat, Indokolás [48]}.
- [45] A jogbiztonság szempontjából különösen fontosak az olyan jogszabályi rendelkezések, amelyek garantálják, hogy alappal lehessen számítani a törvény előírásainak megfelelő jogalkalmazói magatartásra. A jogbiztonság és az alapjogok védelme ezért megköveteli a büntetékiszabási rendelkezések részletes és differenciált szabályozását. Mindez nem teljesül akkor, ha a jogszabály megfogalmazása nem egyértelmű, többféle értelmezést tesz lehetővé, amelynek következtében a jogintézmény kiszámítható működése nem biztosítható.
- [46] 5.2.1. A Btk. 81. § (4) bekezdésében, valamint a régi Btk. 85. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezések alkalmazhatóságának alapvető feltétele, hogy a legalább három személy elleni erőszakos bűncselekmény elbírálása egy eljárásban történjen. A Btk. 81. § (4) bekezdése a régi Btk.-tól részben eltérően szabályozza a szigorúbb halmazati szabályok alkalmazhatóságát. Először is szűkíti az elkövetési magatartások körét, ugyanis a szigorúbb szankció alkalmazására legalább három különböző időpontokban elkövetett befejezett személy elleni erőszakos cselekmény együttes elbírálása esetén kerülhet sor. Emellett engedi alkalmazni az általános rész korlátlan enyhítést lehetővé tevő rendelkezéseit is. Ugyan a Btk. hatályos szabályai eltérően határozzák meg a súlyosabb

halmazati büntetéskiszabási szabályok alkalmazhatóságát, abban a tekintetben azonban, hogy bűnhalmazatban lévő cselekményekről van szó, így azokat egy eljárásban kell elbírálni, nincs eltérés a jelenlegi és a korábbi szabály között. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság a kifogásolt rendelkezések tekintetében nem külön-külön, hanem együttesen folytatta le az Alaptörvénnyel való összhang vizsgálatát.

- [47] Azt, hogy a bűncselekmények elbírálására egy eljárásban vagy külön eljárásokban kerül sor, több tényező befolyásolhatja. Függhet attól, hogy a bűnüldöző hatóságoknak, illetve a bíróságoknak tudomása van-e valamennyi bűncselekmény elkövetéséről, illetve attól is, hogy célszerűnek tartják-e a büntetőeljárásban az ügyek egyesítését. A célszerűségi szemponton alapuló egyesítési szabály azonban nem kötelező jellegű, hanem pusztán lehetőség.
- [48] A Be. szabályai a büntetőeljárás későbbi szakaszában, a rendes jogorvoslatok kapcsán is lehetővé teszik az ügyek utólagos egyesítését, amely megteremtheti a szigorúbb halmazati büntetéskiszabási szabályok alkalmazhatóságát. Amennyiben az elsőfokú bíróságnak – például az egyik ügy befejezése miatt – nem volt módja az ügyek egyesítésére, és a büntetés kiszabása szempontjából az ügyek egyesítése a másodfokú, illetve a harmadfokú eljárásban is indokolt lehet, azt a törvény lehetővé teszi (Be. 265. §, 308. §). A Be. arra az esetre is nyújt megoldást, ha a másod- vagy a harmadfokon eljáró bíróság észleli, hogy a büntetőeljárás korábbi szakaszában nem került sor az ügyek egyesítésére, holott az célszerű lett volna.
- [49] A büntetőeljárás jogerős befejezéséig a Be. megteremti annak a lehetőségét, hogy a három személy elleni erőszakos bűncselekmény egy eljárásban kerüljön elbírálásra, az eljárási szabályok azonban ilyen esetekben sem írják elő kötelező jelleggel az eljárások egyesítését. Sem a Btk., sem a Be. nem tartalmaz olyan objektív feltétel- vagy szempontrendszer, amely meghatározná vagy iránymutatást jelentene arra vonatkozóan, hogy mikor célszerű az eljárások egyesítése, és ezáltal a Btk. 81. § (4) bekezdésének, illetve a régi Btk. 85. § (4) bekezdésének alkalmazása. Meg kell jegyezni továbbá azt is, hogy a Be. rendkívüli jogorvoslatra vonatkozó rendelkezései már nem teszik lehetővé azt, hogy a cselekmények utóbb egy eljárásban kerüljenek elbírálásra.
- [50] 5.2.2. Összességében tehát az látható, hogy a különböző eljárásjogi helyzet eltérő büntetéskiszabást eredményez azon elkövetők esetében, akik három személy elleni erőszakos bűncselekményt követtek el. A jelenlegi szabályozás sem változtatott azon, hogy az eltérő esetleges eljárásjogi helyzet eltérő büntetéskiszabáshoz vezet. A bűncselekményi kör szűkítése sem oldja meg a cselekmények egy vagy több eljárásban történő elbírálásának esetlegességét, és ezáltal a szigorúbb halmazati szabályok alkalmazhatóságának kiszámíthatatlanságát.
- [51] Ha ugyanis a három személy elleni erőszakos bűncselekmény elbírálására egy eljárásban kerül sor, akkor a büntetést a szigorúbb halmazati büntetéskiszabási rendelkezések szerint kell meghatározni. Ha azonban ugyanezen három bűncselekmény elbírálása nem egy eljárásban történik, és az elkövető valamennyi bűncselekményt a legkorábbi elsőfokú ítélet kihirdetését megelőzően követte el, akkor a büntetést a Btk. által a Különös Részen meghatározott tételkeretek között kell kiszabni az összbüntetésre vonatkozó rendelkezések szerint, amely eltérő büntetéskiszabást fog eredményezni. Az alkalmazott szankciót ezekben az esetekben a halmazati büntetésre vonatkozó általános rendelkezések [Btk. 81. § (1)–(3) bekezdések] szerint kell kiszabni úgy, hogy az összbüntetés tartamának el kell érnie a legsúlyosabb büntetésnek és a rövidebb büntetés vagy büntetések egyharmad részének összegeként számított tartamot, de az nem haladhatja meg a büntetések együttes tartamát (Btk. 94. §). Összbüntetés esetében tehát nem alkalmazhatók a szigorúbb halmazati büntetéskiszabási rendelkezések, sem a büntetési tétel felső határának kétszerezése, sem az életfogytiglani szabadságvesztés kötelező elrendelése.
- [52] A halmazati és az összbüntetési szabályok összhangjának hiányára, és ezzel összefüggésben a jogbiztonság és a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére hívja fel a figyelmet az alapvető jogok biztosa hivatkozott AJB-5138/2013. számú jelentése is.
- [53] Ez alapján megállapítható, hogy a legalább három személy elleni erőszakos bűncselekményt elkövetők esetében nem előrelátható, hogy mikor kerülhet sor a szigorúbb halmazati szabályok alkalmazására, köztük az életfogytiglani szabadságvesztés kötelező kiszabására. Ezen elkövetők esetleges eltérő eljárásjogi helyzete megteremti annak a lehetőségét, hogy ne azonos büntetőjogi fenyegetettséggel nézzenek szembe, amely kiszámíthatatlanná, és a címzettek számára előre nem láthatóvá teszi a Btk., valamint a régi Btk. kifogásolt rendelkezésének alkalmazását. A jogszabály ellentmondásossága bírói jogértelmezéssel sem orvosolható megfelelően, ugyanis egymásnak szögesen ellentmondó értelmezést enged meg, amely a jogalkotói céllal sem áll összhangban.
- [54] Az alaptörvény-ellenesség abban áll, hogy a jogalkotó nem teremtette meg maradéktalanul azokat a büntető anyagi jogi, illetve eljárási jogi feltételeket, amelyek lehetővé tennék, hogy – a terheltek eljárási pozíciójától függetlenül, tehát attól függetlenül, hogy a cselekményeiket egy vagy több eljárásban bírálják el – azonosak

legyenek a büntetéskiszabási feltételek. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Btk. 81. § (4) bekezdése, valamint a régi Btk. 85. § (4) bekezdése nem felel meg az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelményének.

- [55] 5.3. Az Alkotmánybíróság ezt követően azt vizsgálta, hogy a Btk. 81. § (4) bekezdésében, valamint a régi Btk. 85. § (4) bekezdésében foglalt életfogytiglani szabadságvesztés kötelező alkalmazása mennyiben felel meg az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezethető, jogállami büntetési rendszerrel kapcsolatos alkotmányossági/alaptörvényi kritériumoknak.
- [56] A büntetőjog alaptörvényi korlátainak egyik legfontosabb eleme, hogy az egyén védelmet élvez a büntetőjogi eszközök állam általi önkényes felhasználásával szemben. A büntetőjogi szankciók alkalmazhatósága alkotmányos kereteinek szélső értékeit egyrészt az emberi méltósághoz (Alaptörvény II. cikk), a személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jog (Alaptörvény IV. cikk), másrészt a kínzásnak, a kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmódnak és büntetésnek a tilalma (Alaptörvény III. cikk) jelöli ki. Az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdése az Alkotmányhoz képest cizellálta a személyi szabadsághoz való jog tartalmát azzal, hogy kifejezetten nem zárja ki a szabadságtól való végleges megfosztás lehetőségét, azonban arra kizárólag szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt, jogerős bírói ítélet alapján, a szükségességi és arányossági kritériumok értelemszerű figyelembevételével kerülhet sor.
- [57] A jogállamiságból, valamint az alapvető jogok lényeges tartalmának korlátozására vonatkozó alkotmányos tilalomból vezethető le, hogy a büntetések és az intézkedések alkalmazásával az állam milyen mértékben avatkozhat be az egyén életébe, korlátozhatja az alapvető jogait és szabadságát. Az Alkotmánybíróságnak ezzel kapcsolatban arra nincs felhatalmazása, hogy a jogalkotó mérlegelési szempontjait felülbírálja mindaddig, amíg a szankciórendszer koherenciájának, és ezáltal a jogbiztonságnak a sérelmét nem észleli. A koherens szabályozás alkotmányos célja az állami önkény kizárása.
- [58] 5.3.1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a többszöri bűnelkövetés súlyosabb büntetéssel fenyegetettség alkotmányos indokokon alapul. A többszöri bűnelkövetés törvényhozói értékelése szükséges, mert ezzel különös jelentőséget tulajdonít a büntetőjogi normák megtartásának. A szigorúbb megítélés emellett azért is indokolt lehet, mert ezzel nyomatékosan ad a büntető igazságszolgáltatás működésének.
- [59] A többszöri bűnelkövetés súlyosabb megítélése a büntetőjog hatályos rendszerében megfelel az alkotmányos büntetőjog követelményeinek, a törvényhozónak alkotmányos szabadságában áll a többszörös bűnelkövetést súlyosabban büntetni, azonban a büntetéssel történő jogkorlátozásnak is meg kell felelnie a büntetőjog alkotmányos követelményeinek.
- [60] 5.3.2. Az alkotmányosan elismerhető büntetési célokból nem következik, hogy a törvény a büntetés kiszabása körében ne írhatna elő orientáló jellegű, vagy éppen kötelezően alkalmazandó szabályokat. A hatályos Btk. rendszerében is vannak olyan rendelkezések, amelyek meghatározott feltételek fennállása esetén bizonyos büntetések [pl. kiutasítás [Btk. 59. § (1) bekezdés], közügyektől eltiltás [Btk. 61. § (1) bekezdés]], vagy intézkedések [pl. felfüggesztett szabadságvesztés vagy a próbára bocsátás mellett kötelező pártfogó felügyelet (Btk. 119. §)] kötelező kiszabását írják elő. Ennek azonban egyetlen korlátja van: alkotmányosan igazolható cél érdekében kell történnie, amelynek során tiszteletben kell tartani az Alaptörvényben kifejezetten szereplő büntetőjogi garanciákat, valamint a büntetőjogra irányadó további alapelveket és az alapvető jogokat.
- [61] 5.3.3. A régi Btk. 85. § (4) bekezdése legalább három a törvényben meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetése esetén, meghatározott törvényi feltételek fennállása esetén, a büntetési rendszer legsúlyosabb szankcióját, az életfogytiglani szabadságvesztést rendeli kötelezően alkalmazni. Az életfogytiglani szabadságvesztés kötelező alkalmazásának két esete van, ha a felemelt büntetési tétel felső határa meghaladná a húsz évet, vagy ha a törvény szerint az elkövetett bármely bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető.
- [62] A Btk. 81. § (4) bekezdése, bár szűkíti az alkalmazhatóság eseteit a legalább három különböző időpontban elkövetett, befejezett személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetésére, módosítja a személy elleni erőszakos bűncselekmények körét, egyes bűncselekmények büntetési tételét, valamint alkalmazhatóvá teszi a korlátlan enyhítés szabályait, nem változtat az életfogytiglani szabadságvesztés büntetés kötelező alkalmazásának esetein. A Btk. támadott rendelkezései a büntetés kötelező alkalmazhatósága szempontjából azonosan kezelik a

személy elleni erőszakos bűncselekmények kategóriájába tartozó valamennyi bűncselekményt, holott eltérő tárgyi súlyú büntető törvényi tényállásokról van szó. Az Alkotmánybíróság szerint az életfogytiglani szabadságvesztés kötelező alkalmazása bizonyos esetekben még ezen behatárolt, de eltérő tárgyi súlyú bűncselekményi körben, többszörös elkövetés esetén sem igazolható alkotmányosan. A vizsgált szabályozás ugyanis nem teszi lehetővé, hogy a bíróság minden egyes elkövetett cselekményt a tényleges súlya szerint értékeljen, így nem áll fenn annak a lehetősége, hogy a bíróság a büntetés kiszabásakor a cselekmények súlyának szem előtt tartása mellett megfelelően értékelhesse a bűncselekmény és az elkövető társadalomra veszélyességét, a bűnösség fokát, az egyéb súlyosító és enyhítő körülményeket, és ezzel megbontja a hatályos szabályok szerinti büntetési rendszer koherens egységét.

- [63] Az elkövetett bűncselekmények súlyához igazodó, a büntetési rendszer alaptörvényi kritériumainak megfelelő differenciált büntetékiszabást e speciális halmazati szabályok esetében az szolgálta volna, ha a jogalkotó megteremtette volna a *jogalkalmazói mérlegelés* lehetőségét a határozott ideig tartó, illetve az életfogytig tartó szabadságvesztés alkalmazhatósága között, amely lehetővé tenné az egyéniesített büntetés kiszabását.
- [64] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Btk. 81. § (4) bekezdése második mondata, valamint a régi Btk. 85. § (4) bekezdése második mondata, az életfogytiglani szabadságvesztés büntetés kötelező alkalmazása ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, mert nem felel meg a jogállami büntetési rendszerrel kapcsolatos Alaptörvényből fakadó követelményeknek.
- [65] 5.3.4. Mivel az Alkotmánybíróság a Btk. 81. § (4) bekezdésének, valamint a régi Btk. 85. § (4) bekezdésének alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján megállapította, a kifogásolt szabályoknak az Alaptörvény hivatkozott további rendelkezéseivel összefüggő tartalmi vizsgálatát mellőzte.
- [66] 6. Az Alkotmánybíróság által megsemmisített jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés főszabály szerint az Abtv. 45. § (1) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság megsemmisítéséről szóló határozatának a hivatalos lapban való közzétételét követő napon hatályát veszti, és e naptól nem alkalmazható, a kihirdetett, de hatályba nem lépett jogszabály pedig nem lép hatályba. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a főszabálytól eltérően is meghatározhatja az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabály hatályon kívül helyezését, illetve a megsemmisített jogszabály általános vagy egyedi ügyekben történő alkalmazhatatlanságát, ha ezt az Alaptörvény védelme, a jogbiztonság vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja [Abtv. 45. § (4) bekezdés].
- [67] Jelen esetben az Alkotmánybíróság a jogbiztonság követelményének érvényre juttatása érdekében a Btk. 81. § (4) bekezdésének a kihirdetésére visszamenőleges hatályú megsemmisítése mellett döntött. A visszamenőleges hatállyal megsemmisített jogszabályi rendelkezés a keletkezése időpontjára visszahatóan semmis, ami kizárja a jogszabály alkalmazását. A bírói kezdeményezés alapján indult, konkrét normakontrollra irányuló alkotmánybírói eljárás tekintetében mindez azt jelenti, hogy az alkotmánybírói határozat hivatalos lapban való közzétételét követően a felfüggesztett büntetőeljárásokat folytatni kell, érdemben el kell bírálni. Mivel az *ex tunc* hatályú megsemmisítés jogi konzekvenciáit az ítélező bíró vonja le, ezért e határozat rendelkező részében szükségtelen volt az alkalmazási tilalom kimondása.
- [68] Az Alkotmánybíróság megállapította a régi Btk. 85. § (4) bekezdésének alaptörvény-ellenességét, azért az az Abtv. 45. § (2) bekezdése alapján a Fővárosi Törvényszék előtt a 11.B.972/2011. szám alatt folyamatban lévő ügyben, valamint a Fővárosi Ítéltábla előtt a 6.Bf.230/2012. szám alatt folyamatban lévő ügyben nem alkalmazható.
- [69] 7. Az Abtv. 45. § (6) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása alapján jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás és szabálysértési eljárás felülvizsgálatát rendeli el, ha az eljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés semmisségéből a büntetés, illetve az intézkedés csökkentése vagy mellőzése, valamint a büntetőjogi, illetve a szabálysértési felelősség alóli mentesülés vagy annak korlátozása következne.
- [70] Mivel az Alkotmánybíróság megállapította a Btk. 81. § (4) bekezdésének, valamint a régi Btk. 85. § (4) bekezdésének alaptörvény-ellenességét, ezért elrendelte az alaptörvény-ellenesnek minősített jogszabályi rendelkezések alkalmazásával lefolytatott jogerősen lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát.

[71] 8. Az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenesség megállapítására tekintettel az Abtv. 44. § (1) bekezdése alapján elrendelte határozatának a Magyar Közlönyben történő közzétételét.

Budapest, 2014. július 7.

*Dr. Paczolay Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke*

*Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Lenkovics Barnabás s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Lévy Miklós s. k.,
előadó alkotmánybíró*

*Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró*

*Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró*

Dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró különvéleménye

[72] A határozat rendelkező részével és annak indokolásával az alábbiakra tekintettel nem értek egyet.

[73] Elfogadom, hogy a szigorúbb halmazati szabályok alkalmazhatóságának kiszámíthatatlansága olyan jogbiztonsági probléma, amelyet a jogalkotónak ki kell küszöbölnie az alapjogi sérelmek elkerülése érdekében. A jogalkotó ugyanis nem teremtette meg maradéktalanul azokat a jogszabályi feltételeket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy valamennyi eljárásban azonosak legyenek a büntetéskiszabás törvényi követelményei. Ezáltal valójában olyan helyzet jött létre, amely alkotmányellenesnek tekinthető, mivel – attól függően, hogy a terheltek cselekményeit egy vagy több eljárásban bírálják el – a címzettek számára eredményét tekintve nem előrelátható, eltérő büntetőjogi fenyegetettséget jelent.

[74] A halmazati és összbüntetések teljes körű összhangjának megteremtése azonban nem olyan súlyú jogalkotói mulasztás, ami a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 81. § (4) bekezdésének visszamenőleges hatályú megsemmisítését indokolná. Álláspontom szerint az Alkotmánybíróság határozatának – a mulasztásban megnyilvánuló alkotmánysértés megállapításával, annak kizárólag a kiszámíthatatlan és előre nem látható jogkövetkezményekre alapításával, illetőleg megindokolásával – fel kellett volna hívnia a jogalkotót arra, hogy az ott meghatározott határidőn belül szüntesse meg a halmazati és összbüntetés összhangjának hiányát, teremtse meg az azonos büntetéskiszabás törvényi feltételeit.

Budapest, 2014. július 7.

*Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró*

[75] A különvéleményhez csatlakozom.

*Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró*

Alkotmánybírósági ügyszám: III/491/2013.

Közzétéve a Magyar Közlöny 2014. évi 95. számában.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TANÁCSAINAK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉTETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 22/2014. (VII. 15.) AB HATÁROZATA

a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 531. § (5) bekezdése egyes szövegrészei alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 531. § (5) bekezdése „tárgyalást tűz ki, és azon a vádlottat kihallgatja, valamint – ha szükséges – a vádlott által indítványozott további bizonyítást vesz fel. A másodfokú bíróság az eljárás eredményétől függően [...] helybenhagyja, megváltoztatja, vagy” szövegrészei alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdései és XV. cikk (2) bekezdése vonatkozásában elutasítja, az I. cikk (3) bekezdése vonatkozásában pedig visszautasítja.

2. Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.444/2012/31. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

3. Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.444/2012/31. számú ítélete végrehajtásának felfüggesztésére irányuló kérelmet elutasítja.

Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát a Magyar Közlönyben közzéteszi.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdés szerinti és 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz. Indítványában a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 531. § (5) bekezdése meghatározott szövegrészei, valamint a Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.444/2012/31. számú ítélete alaptörvény-ellenességét állította.
- [2] Az indítványozó kérelme elsődlegesen arra irányult, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján semmisítse meg a Be. 531. § (5) bekezdése „tárgyalást tűz ki, és azon a vádlottat kihallgatja, valamint – ha szükséges – a vádlott által indítványozott további bizonyítást vesz fel. A másodfokú bíróság az eljárás eredményétől függően [...] helybenhagyja, megváltoztatja, vagy” szövegrészeit. A megsemmisítés következtében az érintett rendelkezés a következő szöveggel maradna hatályban: „Ha a vádlott felkutatására tett intézkedések a másodfokú bírósági eljárásban vezettek eredményre, a másodfokú bíróság az első fokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja.”
- [3] Ezen felül az indítványozó az Abtv. 43. § (1) bekezdésére hivatkozással kérte az ügyben született másodfokú döntés, a Fővárosi Ítéltábla 1.Bf.444/2012/31. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, egyúttal az Abtv. 61. § (1) bekezdésére hivatkozással kezdeményezte, hogy az Alkotmánybíróság hívja fel a bíróságot a döntés végrehajtásának a felfüggesztésére.

- [4] 2. A Be. 531. § (5) bekezdés hatályos szövegét az indítványozó azért tartja az Alaptörvénnyel ellentétesnek, mert úgy véli, az utalt rendelkezés alkalmazása következtében az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében rögzített követelmények teljesülése nélkül, az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésével ellentétes módon nyílik lehetőség az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdéseiben biztosított alapvető jogok korlátozására.
- [5] 2.1. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes eljáráshoz való jog megsértését az indítványozó az alábbiak szerint magyarázza.
- [6] A támadott szabályozás álláspontja szerint alkalmatlan arra, hogy adott eljárásban ellensúlyozza a tisztességes eljárás és a védelemhez való jog egyik lényeges részeleme, a terhelt személyes joggyakorlása és védekezése hiányából fakadó hátrányokat. A szabály alkalmatlanságát abban látja, hogy nem írja elő az első fokú eljárási szakasz kötelező megismétlését, holott azt teljes egészében és bizonyosan a terhelt távollétében folytatták le. A másodfokú eljárásban ugyanis a tisztességes eljáráshoz való jog egyes garanciális elemei – az adott eljárási szakasz sajátosságaiból, jellegéből fakadóan – nem érvényesíthetők, továbbá nem biztosít a jogszabály semmiféle garanciát arra, hogy az egyébként érvényesíthető garanciák alkalmazására ténylegesen is sor kerül. A szabályozás további hiányossága az indítvány értelmében az is, hogy nem rögzít semmiféle útmutatást a másodfokú bíróság számára a kasszációs és a reformatórius jogkörök közötti választáshoz.
- [7] Álláspontjának alátámasztására az indítványozó utal rá, hogy a Be. eredeti, hatályba nem lépett szövegében az 531. § (4) bekezdése a következőképpen rendelkezett: „[h]a a vádlott tartózkodási helye a másodfokú vagy a harmadfokú eljárásban válik ismertté, a bíróság az ítélet hatályon kívül helyezése mellett az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja.” Az eredeti szövegváltozat tehát a hatályos szabályozással ellentétben – és az indítvány érveivel összhangban – kötelezően előírta az első fokú eljárás megismétlését arra az esetre, ha a terhelt a másodfokú eljárás folyamán kerül elő.
- [8] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti követelményt érintően az indítvány lényegét összefoglalva az indítványozó azt állítja, hogy „a tisztességes másodfokú eljárás – annak általános és speciális szabályozásának sajátosságai folytán – nem képes kompenzálni az első fokú eljárásból hiányzó garanciális elemeket.”
- [9] 2.2. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti jogorvoslathoz való jog megsértését az indítványozó a következőképpen indokolja.
- [10] Nem felel meg a támadott rendelkezés az indítványozó szerint a jogorvoslathoz való jog alkotmányos követelményeinek, mivel alkalmazása következtében az eljárás alá vont személy adott esetben elesik az első fokú eljárás lezárásakor egyébként igénybe vehető rendes jogorvoslat lehetőségétől. „[A] bíróság tehát minél inkább úgy értelmezi a Be. 531. § (5) bekezdését, hogy az – az első fokú eljárást másodfokon megismételve – a tisztességes eljárás részvételi jogosultságát megpróbálja biztosítani, szükségképpen elvonja a terheltől a hatékony rendes jogorvoslat lehetőségét.” A másodfokú határozat ellen ugyanis a Be. csak szűk, az első fokú döntéshez mérten igen korlátozott körben biztosítja a rendes (Be. 386. §) és a rendkívüli (Be. 416. §) jogorvoslat lehetőségét. Amennyiben tehát a másodfokú bíróság úgy ítéli meg, hogy nincs helye az első fokú eljárásra utalásnak, a terheltet nem csupán az első fokú eljárásban alkalmazható garanciális elemek védelmétől, hanem az első fokú döntéssel szemben igénybe vehető rendes jogorvoslati lehetőségtől is megfosztja.
- [11] 2.3. További érvként szerepel az indítványban a támadott rendelkezéssel szemben az is, hogy a Be. 531. § (5) bekezdése nem illeszkedik bele a törvényhely (2)–(3) és (6) bekezdései által kialakított rendszerbe. Utóbbi rendelkezések ugyanis kötelezően előírják azon eljárási szakaszok megismétlését, amelyeket a terhelt távollétében folytattak le, ezzel szemben a vitatott (5) bekezdés a döntést a bíróság mérlegelésére bízta. Mivel az indítványozó álláspontja szerint a személyes jelenlét hiánya miatt bekövetkezett hátrányokat csak az eljárási szakasz megismétlése és azon a terhelt jelenlétének a biztosítása képes kiküszöbölni, a Be. 531. § (5) bekezdésében alkalmazott megoldás az eljárási garanciák érvényesülését minimum kétségesessé teszi. Ezen okfejtés alapján az indítványozó a Be. vitatott rendelkezésével kapcsolatban az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésének a megsértését is állítja.
- [12] 2.4. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének jelen esetre történő alkalmazása kapcsán az indítvány az alábbiakat rögzíti.
- [13] Az a jogalkotói elgondolás, amely a Be. 531. § (5) bekezdésében rögzített megoldás mögött húzódik – nevezetesen, hogy nem minden esetben kell a bíróságnak az eljárást első fokra visszautalnia –, és aminek célja

az eljárás mielőbbi befejezése, és ezzel az ésszerűség követelményeinek való minél teljesebb megfelelés, az indítványozó meglátása szerint nem teljesül. Abban az esetben ugyanis, ha az ügyben a terhelt tartózkodási helyének ismertté válását követően a másodfokú eljárásban további bizonyításra van szükség, nem jelent olyan jelentős időbeli nyereséget az eljárás másodfokon történő folytatása, amely képes lenne kompenzálni azoknak a garanciáknak a hiányát, amelyek az első fokú eljárásra történő visszautalás elmaradása eredményeként előáll a terhelt oldalán.

- [14] Nem érvényesül továbbá a hatályos szabály alapján az Alkotmánybíróság korábbi, 14/2004. (V. 7.) AB határozatában megfogalmazott azon követelmény sem, hogy a külön eljárás szabályozásának az átmenetiséget a lehető leghatékonyabban kell biztosítani és a külön eljárásról minél hamarabb vissza lehessen térni az általános eljárás szabályaira. Hangsúlyozza továbbá, hogy az általános eljárásba való visszatérésnek csak az lehet hatékony eszköze, ami az eljárás azon szintjére történik, ahol a bekövetkezett jogsérelem orvoslásra szorul.
- [15] 3. Az indítványozó álláspontja szerint az alkotmányjogi panaszban kifogásolt bírói döntés is ellentétes az Alaptörvény fent utalt rendelkezéseivel, vagyis annak XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdésével, továbbá I. cikk (3) bekezdésével, így a döntés alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését is kezdeményezte.
- [16] Az indítványozó ellen folytatott büntetőeljárásban a bíróság alkalmazta a támadott jogszabályhelyet, vagyis a Be. 531. § (5) bekezdését. Annak alapján a bírói tanács nem rendelkezett az ügy másodfokról első fokra való visszautalásáról, hanem a másodfokú eljárást folytatva hozta meg az indítványozó felelősségét megállapító ítéletét. Ennek következtében az indítványozó elesett a tisztességes eljárás nélkülözhetetlen alkotóelemeként jelentkező személyes részvételi jogosítványok gyakorlásának a lehetőségétől. Az ebből fakadó hátrányokat nem tudta ellensúlyozni az indítvány megállapítása szerint a másodfokú eljárásban lefolytatott bizonyítás sem, ekkorra ugyanis a bizonyítékok mérlegelése bizonyos körben már lezajlott. A helyzet megfelelő orvoslására csakis a korábbi eljárási szakasz megismétlésével lett volna lehetőség.
- [17] A vitatott jogszabályhely tehát azáltal eredményezett jogsérelmet az indítványozó oldalán, hogy nem írta elő a bíróság számára azon eljárási szakasz kötelező megismétlését, amelyet első fokon az indítványozó távollétében folytattak le.
- [18] A tisztességes eljáráshoz való jog sérelme mellett továbbá a jogorvoslathoz való jog sérelme is bekövetkezett az indítványozó oldalán, hiszen az első fokú eljárás megismétlésének elmaradása miatt csak a másodfokú döntéssel szemben igénybe vehető, jóval szűkebb körű jogorvoslati lehetőségekkel tudott élni. Úgy véli továbbá, hogy ezek a lehetőségek nem biztosítottak számára olyan hatékony jogorvoslatot, amely alkalmas lett volna a bizonyítékok mérlegelésével és a tényállás megállapításával összefüggésben első fokon elkövetett jogalkalmazói hibák orvoslására.
- [19] 4. Az indítványozó ezen kívül kezdeményezte, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 61. § (1) bekezdése alapján eljárva hívja fel a bíróságot a kifogásolt döntés végrehajtásának a felfüggesztésére.

II.

[20] Az Alkotmánybíróság eljárása során a következő jogszabályi rendelkezéseket vette figyelembe:

[21] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„I. cikk (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.”

„XV. cikk (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

[...]

(7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

[22] 2. A Be. indítvánnyal érintett rendelkezései:

„531. § (5) Ha a vádlott felkutatására tett intézkedések a másodfokú bírósági eljárásban vezettek eredményre, a másodfokú bíróság tárgyalást tűz ki, és azon a vádlottat kihallgatja, valamint – ha szükséges – a vádlott által indítványozott további bizonyítást vesz fel. A másodfokú bíróság az eljárás eredményétől függően az első fokú bíróság ítéletét helybenhagyja, megváltoztatja, vagy hatályon kívül helyezi, és az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja.”

III.

[23] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz befogadható-e, vagyis megfelel-e az Abtv.-ben foglalt, a panaszok befogadhatóságára vonatkozó kritériumoknak.

[24] 1. A befogadhatóság formai feltételeit vizsgálva az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az indítvány megfelel az alkotmányjogi panasszal szemben támasztott formai követelményeknek.

[25] 1.1. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül kell benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. Jelen esetben az indítványozó jogi képviselője a támadott ítéletet 2013. október 14-én vette át, az alkotmányjogi panaszt pedig 2013. december 10-én, határidőben adta postára.

[26] 1.2. Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (1) bekezdésében foglalt további formai követelményeknek is megfelel, mert megjelöli az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést (az Abtv. 26. § (1) bekezdését és 27. §-át) és az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [I. cikk (3) bekezdés, XV. cikk (2) bekezdés, XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdés], azokkal összefüggésben a sérelem lényegét. Meghatározza továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálandó jogszabályi rendelkezést és a konkrét bírói döntést, okfejtést tartalmaz azok alaptörvény-ellenességéről, valamint kifejezett kérelmet fogalmaz meg az érintett jogszabályhely és a bírósági ítélet megsemmisítésére.

[27] 2. Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen az Abtv. 26. § (1) bekezdés és az Abtv. 27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint az Abtv. 29–31. § szerinti tartalmi követelményeket. Ezeket a feltételeket vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbi következtetésekre jutott.

[28] 2.1. Az indítványozó az Abtv. 26. § (1) bekezdése és az Abtv. 27. §-a, illetve az Abtv. 51. § (1) bekezdése szerint jogosultnak tekinthető, és figyelemmel arra, hogy az alapul szolgáló büntetőeljárásban terheltként szerepelt, továbbá arra, hogy vele szemben a bíróság – a fellebbezési nyilvános tárgyalásról felvett jegyzőkönyv tanúsága szerint – az eljárásban alkalmazta a Be. 531. § (5) bekezdését, nyilvánvalóan érintett is.

[29] 2.2. Az Abtv. 26. § (1) bekezdés *b)* pontja és az Abtv. 27. § *b)* pontjában foglaltak szerint a bírói döntéssel és az abban alkalmazott jogszabállyal szemben alkotmányjogi panasz akkor terjeszthető elő, ha az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette vagy jogorvoslati lehetőség nincsen számára biztosítva. Az indítványozó a jelen alkotmányjogi panaszt fellebbezési lehetőségének kimerítését követően, a Fővárosi Ítéltábla másodfokú,

jogerős ítéletével szemben terjesztette elő, így az alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv. 26–27. § e körben előírt feltételeinek.

- [30] 2.3. Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [31] A jelen alkotmányjogi panasszal összefüggésben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kifogásolt jogszabályhely arra az esetre tartalmaz előírásokat a másodfokú bíróság számára, ha a folyamatban lévő büntetőeljárásban a vádlott felkutatására tett intézkedések a másodfokú eljárás során vezetnek eredményre. A Be. kifogásolt 531. § (5) bekezdése értelmében ilyenkor a másodfokú bíróság tárgyalást tűz ki, és azon a vádlottat kihallgatja, valamint – ha szükséges – a vádlott által indítványozott további bizonyítást vesz fel. A másodfokú bíróság ezt követően az első fokú bíróság ítéletét helybenhagyja, megváltoztatja, vagy hatályon kívül helyezi, és az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja. Az a körülmény tehát, hogy a terhelt tartózkodási helye a másodfokú eljárás folyamán válik ismertté, vagyis ő ténylegesen csak ezt követően válik az eljárás résztvevőjévé, nem feltétlenül eredményezi az első fokú eljárás megismétlését, az arról való döntéshozatal ugyanis a bíróság szabad mérlegelésére van bízva.
- [32] A panaszos előadása kétséget ébresztett az iránt, hogy a Be. kifogásolt szabálya azzal, hogy az első fokú eljárás megismétléséről való döntéshozatalt nem kötelezően írja elő, hanem a bíróság diskrecionális döntési jogkörébe tartozónak tekinti, megfelel a tisztességes eljárás, valamint a jogorvoslathoz való jog alkotmányos követelményeinek és nem ellentétes a hátrányos megkülönböztetés tilalmával. Ezen kérdések vizsgálata érdemi alkotmánybíróági eljárást igényel, az Alkotmánybíróság az érdemi vizsgálat eredménye alapján válaszolhatja meg a támadott jogszabályhely és a bírói döntés alaptörvény-ellenessége kapcsán felmerült kételyeket.
- [33] Az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy jelen alkotmányjogi panasz felveti a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség lehetőségét. Erre figyelemmel és az Ügyrend 31. § (6) bekezdését alkalmazva az alkotmányjogi panasz befogadásáról és az érdemi alkotmányossági vizsgálatról döntött.
- [34] 3. Az alkotmányjogi panasz azonban – az alábbiakban részletezettek szerint – nem minden indítványi elemében felel meg a törvényi feltételeknek.
- [35] Az indítványozó az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésére hivatkozással is kérte a vitatott rendelkezés megsemmisítését.
- [36] Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 26–27. §-ai alapján az Alaptörvényben biztosított jogok védelmének eszköze. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése azonban önállóan nem szabályoz az indítványozó számára biztosított alapjogot, helyette az Alkotmánybíróság gyakorlatában kikristályosodott általános alapjogvédelmi tesztet deklarálja. Funkciója az, minthogy garanciális szabályként rögzítse az alapvető jogok korlátozhatóságának általános kereteit.
- [37] Erre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt ezen indítványi elem vonatkozásában az Abtv. 64. § d) pontja és az Ügyrend 65. § (1) bekezdése alapján visszautasította.

IV.

- [38] Az indítvány többi eleme nem megalapozott.
- [39] 1. Az Alkotmánybíróság az indítvány érdemi vizsgálata keretében elsőként röviden áttekintette az alapul fekvő büntetőeljárás jogintézmény, a távollévő terhelttel szembeni eljárás történeti előzményeit.
- [40] 1.1. Az 1896. évi XXXIII. tc., a Büntető Perrendtartás (a továbbiakban: I. Bp.) nem engedte meg a távollévő terhelttel szembeni ítélethozatalt. Az indokolás szerint az ilyen ítélet célszerűtlen és ütközik a büntetőeljárás általánosan elismert alapelveivel, így a közvetlenség és a szóbeliség elvével. Később, meghatározott állam elleni és gazdasági bűncselekmények esetén a szabályozás lehetővé tette a terhelt távollétében a tárgyalás megtar-

tását és az ítélethozatalt, az ítélet azonban a bűnösség megállapításáról és vagyoni elégtétel kiszabásáról rendelkezhetett. A II. világháborút követően a bíróságok arra kaptak felhatalmazást, hogy háborús és népellenes bűncselekmények, továbbá a demokratikus államrend elleni cselekmények esetén a főbüntetésről is rendelkező ítélet hozzanak a terhelt távollétében. Végül az 1951. évi III. tv., vagyis a II. Bp. tette lehetővé bármely bűncselekmény miatti eljárásban a tárgyalás megtartását a terhelt távollétében. Szűkítette a szabály alkalmazását az a kitétel, amely szerint a terhelt távollétében történő eljárásnak csak akkor volt helye, ha igazolható volt, hogy a terhelt a jogszabályok megszegésével vagy kijátszásával külföldre távozott. A döntés ellen perújítással lehetett jogorvoslatot keresni. Ezt a szabályozást vették át a későbbi büntetőeljárás jogszabályok, így az 1954. évi V. tv., az 1962. évi 8. tvr. és az 1973. évi I. tv. (a továbbiakban: régi Be.) is. Ugyan a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényt (a továbbiakban: régi Btk.) módosító 1987. évi III. tv. időlegesen megváltoztatta a szabályozást, ugyanis beiktatta a régi Btk. rendelkezései közé a 87/A. §-t, amely a jogszabály megszegésével külföldön tartózkodó terhelt elleni eljárás szabályait tartalmazta, rövidesen valamennyi kapcsolódó szabály a régi Be.-ben kapott helyet. A következő büntetőeljárás kódex, az 1998. évi XIX. tv. hatályba lépése kiszélesítette a terhelt távollétében történő eljárások lehetőségét és önálló fejezetként iktatta be ezt az eljárástípust. A szabályozás a 2002. évi I. tv., illetve a 14/2004. (V. 7.) AB határozat nyomán nyerte el ma is hatályos tartalmát.

- [41] 1.2. A 14/2004. (V. 7.) AB határozatában (a továbbiakban: Abh.) az Alkotmánybíróság a terhelt távolléte esetén alkalmazható eljárási szabályok széles körét vonta vizsgálat alá.
- [42] A döntésben az Alkotmánybíróság a jogintézmény történeti előzményeit, valamint az Európa Tanács és az Európai Unió fórumainak releváns megállapításait figyelembe véve megállapította: „a terhelt távollétében történő eljárás és határozathozatal lehetősége – mint jogintézmény – nem alkotmányellenes, nem ellentétes az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében normatívan meghatározott jogállamiság és az alkotmányos büntetőjog követelményeivel. Az államnak a jogrend védelmére, valamint a bűncselekmény áldozatává vált személyek, illetve szervezetek jogainak és érdekeinek védelmére is irányuló alkotmányos kötelezettsége alapján indokolt, hogy a törvényhozó lehetőséget teremtsen az ismeretlen vagy az állam hatóságai számára nem elérhető helyen tartózkodó terhelttel szemben is a büntető igény ténybeli alapjainak és – a bűnösség megállapítása esetén – a szankciónak jogerős bírósági ítéletben történő rögzítésére.” (Abh., ABH 2004, 241, 253.)
- [43] Az Abh. indoklásában szereplő megállapítások közül az ügyek tárgybeli azonossága okán az alábbiak felhívása is indokolt. „Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az államnak a társadalommal szembeni alkotmányos kötelezettsége a büntető igény késedelem nélküli érvényesítése. [...] Az Alkotmánybíróság a büntetőeljárás egyszerűsítését szolgáló jogintézmények [...] alkotmányossági vizsgálata kapcsán [...] megfogalmazta, hogy a büntetőeljárás szabályozásával szemben a jogállamiság normatív tartalmából és a tisztességes eljáráshoz való alkotmányos alapjogból levezethető alkotmányos követelmény az állami büntető igény megfelelő időn belüli érvényesítése és elbírálása. Ezekben a döntésekben hangsúlyt kapott az a tapasztalat, hogy a büntető igény elbírálásának elhúzódása károsan befolyásolja a büntető igazságszolgáltatás működését és tekintélyét.” (Abh., ABH 2004, 241, 254.) [Lásd továbbá: 67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995, 346, 349.; 49/1998. (XI. 27.) AB határozat, ABH 372, 377–378.]
- [44] Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban rögzített döntés kialakítása során két további szempontot is figyelembe vett. „Egyrészt a társadalomnak a bűnözéssel szembeni védelme megköveteli annak számításba vételét, hogy az Európai Unióhoz történő csatlakozással a határok átjárhatósága, az emberek térbeli mobilitásának megnövekedése nagymértékben fokozza a büntető felelősségre vonás alóli kibúvás lehetőségét. Másrészt a bűnözéssel szembeni nemzetközi együttműködés növekvő intenzitása – megteremtve a büntető ítéletek kölcsönös elismerésének és végrehajtásának feltételeit – kifejezetten értelmet ad az olyan büntetőeljárásnak, amely a terhelt kézrekerítésének időleges sikertelensége esetén is késedelem nélkül bírósági ítéletben állapítja meg a büntető felelősség ténybeli és jogi alapjait, valamint – bűnösség esetén – a bűncselekmény jogkövetkezményeit.” (Abh., ABH 2004, 241, 254.)
- [45] Az Abh.-nak jelen ügyben is fontos megállapítása szerint továbbá „[a] jogállamiság normatív tartalma, valamint az alkotmányos büntetőjog garanciális követelményei ugyanakkor megkövetelik, hogy az állam a távollevő terhelttel szembeni büntető igény érvényesítésére olyan szabályokat alkosson, amelyek egyensúlyt teremtenek a terhelt alkotmányos jogainak védelme és a büntető igazságszolgáltatás megfelelő működésével kapcsolatos társadalmi elvárások között.” (Abh., ABH 2004, 241, 255–256.)

- [46] 2. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában elsődlegesen az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt követelmény megsértésére hivatkozott. A tisztességes eljárásról való jog sérelmét a támadott jogszabályi rendelkezés szerinte azzal idézi elő, hogy nem teszi kötelezővé az első fokú eljárási szakasz megismétlését. A másodfokú eljárásban ugyanakkor a tisztességes eljárásról való jog egyes garanciális elemei – az adott eljárási szakasz sajátosságai miatt, jellegéből fakadóan – nem érvényesíthetők, és a szabályozás nem biztosít garanciát arra sem, hogy az egyébként érvényesíthető garanciák alkalmazására ténylegesen sor kerül. További hiánysággként jelöli meg azt is, hogy a Be. vitatott rendelkezése nem rögzít semmiféle útmutatást a másodfokú bíróság számára a kasszációs és a reformatórius jogkörök közötti választáshoz.
- [47] 2.1. Az Alkotmánybíróság először a tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerének kialakított korábbi gyakorlatát tekintette át. Ennek során az Alkotmánybíróság az Alaptörvény negyedik módosítására (2013. március 25.), valamint a 13/2013. (VI. 7.) AB határozatában a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően rögzített szempontokra is tekintettel járt el.
- [48] Figyelemmel volt arra, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt szabály értelmezésekor – az Alkotmánnyal fennálló tartalmi és kontextuális egyezés okán – a 7/2013. (III. 1.) AB határozatban az Alkotmánybíróság irányadónak tekintette a tisztességes eljárásról fűződő alapvető joggal kapcsolatban kimunkált korábbi alkotmánybírósági gyakorlatot [7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]]. Ezért jelen ügy kapcsán is arra a megállapításra jutott, hogy a korábbi határozataiban szereplő érvek és megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya.
- [49] 2.2. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének értelmezésével nevesíthetők a tisztességes eljárásról való jog tartalmát kitöltő ún. részjogosítványok. Ezek különösen: a bírósághoz fordulás joga, a tárgyalás igazságossága (ami nem garantálja a döntés igazságosságát), a tárgyalás nyilvánosságának és a bírói döntés nyilvános kihirdetésének a követelménye, törvény által létrehozott bíróság, a bírói függetlenség és pártatlanság kivétel nélkül, továbbá az ésszerű időn belüli elbírálás. A szabály *de facto* nem rögzíti, de az Alkotmánybíróság értelmezése szerint része a tisztességes eljárásnak az is, hogy az eljárásban biztosítva legyen a felek egyenlősége.
- [50] Ahogyan arra az Abh. is utal, az Alkotmánybíróság a tisztességes eljárásról való jog lényegéről kialakított álláspontját elvi jelentőséggel a 6/1998. (III. 11.) AB határozatában foglalta össze. A tisztességes eljárás (*fair trial*) az Alkotmánybíróság ezen döntésében kimunkált alkotmányos mérce szerint „olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes.” [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95.] A tisztességes eljárás követelménye által meghatározott garanciák, „[...] a bírósághoz való jog megannyi konkrét feltételét tartalmazzák, amelyek nem abszolútak abban az értelemben mint például az említett ártatlanság vételeme, de amelyek az általános szabály szerinti mérlegelésnek mégis abszolút korlátai. Nincs olyan szükségesség, amely miatt a tárgyalás tisztességes voltát arányosan ugyan, de korlátozni lehetne; hanem a tisztességes tárgyalás fogalmán belül alakítandó ki olyan ismérvszabály, amely annak tartalmát adja, s csak ezen belül értékelhető bizonyos korlátozások szükségesek és arányosak.” [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 99.]. Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság korábbi döntésére visszautalva megerősítette: „[a]z Alkotmánybíróság az Abh.-ban [értsd: 6/1998. (III. 11.) AB határozatában] utalt arra, hogy a tisztességes eljárásról való jog abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye.” (Abh., ABH 2004, 241, 266.)
- [51] Az Abh. fontos megállapításokat rögzít az annak alapjául szolgáló és egyúttal a jelen eljárás vizsgálatának is a fókuszában álló jogintézmény vonatkozásában. Értelmezése szerint „[a] terhelt távollétében lefolytatott eljárás a büntetőeljárás általános szabályaitól bizonyos elemeiben eltérő, ún. külön eljárás. Az eljárás alkotmányossági megítélése szempontjából fontos sajátossága, hogy az eljárás egyes szakaszaiban vagy az egész eljárás folyamán hiányzik a tisztességes eljárás és a védelemhez való jog egyik lényeges részlemeze: a terhelt személyes joggyakorlásának és személyes védekezésének lehetősége. Ennek ellensúlyozására a külön eljárásra való áttéréstől kezdve kötelező a védő közreműködése, az eljárás jogerős befejezése előtt – kérelemre – az első fokú tárgyalás megismétlése, az eljárás jogerős befejezése után pedig – kérelemre – a perújítás elrendelése. [A]hhoz, hogy az eljárás tisztességes minősége megmaradjon, továbbá a védelem jogának szükségképpen – a büntető igény érvényesítésének alkotmányos kötelezettsége által indokolt – korlátozása pedig arányos legyen, a terhelt távoll-

létében történő eljárás szabályaiban a kivételesség és az átmenetiség követelményeinek kell érvényesülniük.” (Abh., ABH 2004, 241, 258.)

- [52] Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság maga is elismerte, hogy „[a] terhelt személyes közreműködése, joggyakorlása nélküli eljárás fokozott kockázatot jelent az igazság megállapítása, a hiánytalan és teljes tényállás feltárása és bizonyítása tekintetében.” (Abh., ABH 2004, 241, 267.). Valamennyi releváns szempont értékelését követően az Alkotmánybíróság döntésében mégis indokoltnak találta, hogy a jogalkotó gondoskodjon egy olyan jogintézmény működtetéséről, amely az ismeretlen vagy az állam hatóságai számára nem elérhető helyen tartózkodó terheltekkel szemben is lehetőséget teremt a büntető igény érvényesítésére. Mérlegelése során hangsúlyozta az állam azon alkotmányos kötelezettségét, amely a jogrend védelme, valamint a bűncselekmény áldozatává vált személyek, illetve szervezetek jogainak és érdekeinek védelme kapcsán fennáll. Az Alkotmánybíróság a terhelt távollétében történő eljárás és döntéshozatal lehetőségét összességében alkotmányosnak, a jogállamiság és az alkotmányos büntetőjog követelményeivel összhangban állónak minősítette.
- [53] 2.3. A fentebb utalt ellensúlyozó mechanizmusok hatékonyságát és alkalmasságát kérdőjelezi meg az indítványozó az adott külön eljárás egyik vetülete kapcsán, amikor alkotmányossági aggályainak ad hangot amiatt, hogy a jogszabály nem írja elő az első fokú eljárás kötelező megismétlését abban az esetben, ha a terhelt tartózkodási helye a másodfokú eljárás során válik ismertté, hanem annak csak a lehetőségét biztosítva a döntést a bíróság mérlegelésére bízta. A jelen vizsgálatban a felmerülő alapvető alkotmányossági kérdés ennek megfelelően az, hogy a hatályos szabályozás, illetőleg az abban lefektetett garanciális eszközök képesek-e kellően ellensúlyozni ezt a fokozott kockázatot akkor, ha a terhelt előkerülésével a másodfokú eljárás folyása során kell számolni.
- [54] Az Alkotmánybíróság vizsgálata során szem előtt tartotta a távollévő terhelttel szembeni eljárás általános garanciarendszere kapcsán korábbi döntéseiben, különösen az Abh.-ban tett megállapításait. Ugyanakkor jelen eljárásában azon speciális garanciális elemekre koncentrált, amelyek a másodfokú büntetőeljárásban érvényesülő szabályozás alkotmányosságának megítélése szempontjából relevanciával bírnak. Mindezt megelőzően szükségesnek tartotta áttekinteni a büntetőeljárás másodfokú szakaszával kapcsolatos szabályozás sajátosságait is.
- [55] 2.3.1. A hatályos magyar büntetőeljárásban a bírósági fórumrendszer négy szintű, ennek megfelelően az eljárás rendszerint háromfokú, a fellebbezés pedig kétfokú. Rendes jogorvoslattal, vagyis fellebbezéssel a még jogerőre nem emelkedett első fokú és másodfokú bírósági határozatokat lehet megtámadni, míg a jogerős döntésekkel szemben a rendkívüli jogorvoslatok különböző típusai kezdeményezhetők.
- [56] A büntetőeljárás egyes eljárési szakaszainak hatályos szabályozását, egyúttal az egyes eljárési szakaszok szerepét, funkcióját legutóbb a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény (a továbbiakban: Módtv.) alakította ki, amely – egyéb rendelkezések mellett – 2006. július 1-jével bevezette a harmadfokú eljárást. A Módtv. indokolásának (a továbbiakban: Indokolás) általános része vázlatosan ismerteti és magyarázza a Be. másodfokú bírósági eljárásra vonatkozó szabályozásának a koncepcióját.
- [57] Az Indokolás rögzíti, hogy a másodfokú bíróság a teljes revízió elve alapján – amely alól bizonyos kivételek vannak – az első fokú bíróság ítéletének minden rendelkezését és az azt megelőző bírósági eljárást teljes terjedelmében felülvizsgálja. A teljes revízió körében a másodfokú bíróság először azt vizsgálja, hogy az első fokú bíróságnak egyáltalán jogilag lehetősége volt-e érdemi határozatának meghozatalára. Ha megállapítása nemleges, az ítélet hatályon kívül helyezése mellett az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja.
- [58] Ha az első fokú bíróság nem követett el ún. feltétlen eljárési szabálysértést, akkor ezt követően kerül sor az ítélet megalapozottságának vizsgálatára, amely után eldönthető, hogy alapítható-e a másodfokú határozat az első fokú bíróság határozatára, vagy az olyan ténybeli hiányosságokban szenved, amelyet orvosolni szükséges. Az orvoslásnak két módja van: a másodfokú bíróság az iratok alapján, helyes ténybeli következtetés útján vagy a fellebbezési tárgyaláson felvett kisebb bizonyítás alapján maga helyesbíti a határozatot, vagy ha ez nem lehetséges, akkor az eljárás újból történő lefolytatására (teljesebb bizonyítás felvételére) az ügy visszakerül az első fokú bírósághoz. Ekkor az első fokú bizonyítási eljárást – bizonyos korlátok között – teljes terjedelmében előlről kell kezdeni.
- [59] Ha az első fokú bíróság által megállapított tényállás megalapozott, vagy a kisebb hiányosság pótlására a másodfokú bíróságnak lehetősége volt, akkor ez a tényállás alapul szolgál a másodfokú bíróság érdemi jogi eljárására, amelyben először vizsgálja, hogy a vádlott bűnösségének megállapítása (vagy felmentése, illetve az eljárás megszüntetése) törvényes volt-e. A másodfokú bírósági eljárás e szakaszában kell vizsgálni, hogy a megál-

lapított történeti tényállás egyáltalában alapot ad-e valamely Büntető Törvénykönyv szerinti bűncselekmény megállapítására, nincs-e olyan ok, amely a büntetőjogi felelősségre vonást kizárja, vagy a cselekmény jogi megítélését bármely más módon befolyásolja.

- [60] Ha a bűnösség megállapítása (vagy a felmentés, illetve az eljárás megszüntetése) törvényes, akkor következik a cselekmény jogi minősítésének felülvizsgálata. Ekkor vizsgálja a másodfokú bíróság, hogy a megállapított tényállás ténylegesen a Különös Rész azon szakasza alá vonható-e, amelynek elkövetésében a vádlott bűnösségét az első fokú bíróság kimondta.
- [61] Ezt követi a büntetés (jogkövetkezmény) kiszabásának felülvizsgálata.
- [62] A másodfokú bíróság reformatórius jogköre (vagyis az a jogosítványa, hogy az első fokú bíróság határozatát megváltoztassa) tehát attól függ, milyen természetű hiba az, amelyben az első fokú bírósági határozat szenved. Ténybeli (megalapozottság-béli) hibák esetén a másodfokú bíróságnak az általános szabályok szerint – bár széles revíziós joga van – reformatórius joga szűk. Az anyagi jogi jogszabálysértések esetén a másodfokú bíróságnak szinte teljes reformációs joga van, természetesen csak az első fokú bíróság által megállapított tényállás alapján, és a súlyosítási tilalom korlátai között. A különböző eljárási szabálytalanságok esetén a másodfokú bíróság jogköre – szinte kizárólag – kasszációs jellegű.
- [63] 2.3.2. A hatályos szabályozásban a Be. 348. § (1) bekezdése rögzíti a revízió általános szabályát. Eszerint a másodfokú bíróság az ítélet valamennyi büntetőjogi fő- illetve járulékos kérdésben hozott rendelkezését felülbírálja a megelőző bírósági eljárással együtt, a fellebbező személyétől és a fellebbezés okától függetlenül. Ez azt jelenti, hogy akár a terhelt javára, akár a terhére jelentettek be bármilyen okból fellebbezést, a másodfokon eljáró bíróság az első fok határozatát és az azt megelőző eljárást is teljes egészében felülvizsgálja. A főszabálytól a bíróság csak szűk körben meghatározott esetekben térhet el: a revízió nem terjed ki az ítélet fellebbezéssel nem támadott felmentő, illetve eljárást megszüntető rendelkezéseire; továbbá nem érvényesül az általános szabály akkor, ha a fellebbezés nem vitatja az ítélet büntetőjogi főkérdéseket érintő egyetlen rendelkezését sem, pusztán valamely járulékos kérdésben elfoglalt bírói álláspontot tartja sérelmesnek. (Ez utóbbi esetben kizárólag a kifejezetten kifogásolt rendelkezés felülvizsgálatára nyílik törvényes lehetőség.)
- [64] A másodfokú eljárásban érvényesülő garanciák körének meghatározása szempontjából lényeges kérdés, hogy másodfokon a bíróság milyen eljárási formában hozza meg döntését. A bíróság eljárásának formáit általános jelleggel a Be. 234. § határozza meg. Négy típusa: a tárgyalás, a nyilvános ülés, az ülés és a tanácsülés. A Be. támadott 531. § (5) bekezdése alapján a bíróság a terhelt eljárásba történő bevonását követően tárgyalást tűz ki.
- [65] A tárgyalás tipikusan az az eljárási forma, ahol döntés születik a büntetőjogi főkérdésekben. A bíróság tárgyaláson vizsgálja, hogy a vád tárgyává tett cselekmény bűncselekmény-e; ha igen, miként minősül; megállapítja a tényállást; dönt a büntetőjogi felelősségről és a büntetés kiszabásáról, továbbá számos járulékos kérdéstről. Ezen döntések meghozatalához a bizonyítás nélkülözhetetlen, az kellő garanciák mellett tárgyaláson folytatható le. Ez az egyetlen olyan eljárási forma, amely megteremti a kereteket az eljárási garanciák teljes körének érvényesüléséhez.
- [66] Alkalmazása első és másodfokon is főszabály. A tárgyalásoz képest a további eljárási formáknak a törvény értelmében másodlagos szerepe van. [Lásd bővebben: 14/2002. (III. 20.) AB határozat (ABH 2002, 101.), illetve 20/2005. (V. 26.) AB határozat (ABH 2005, 202.)]
- [67] 2.3.3. Az Alkotmánybíróság számos korábbi határozatában, többféle megközelítésben foglalkozott a tisztességes eljárás egyik markáns garanciális elemével, a bírói függetlenség alapelvevel, amelynek érvényesülése a másodfokú eljárás alkotmányosságának megítélése szempontjából is különös jelentőséggel bír. Az alapelv garanciális tartalmának meghatározásakor az Alkotmánybíróság különbséget tesz a bírói függetlenség külső és belső aspektusai között. A 20/2005. (V. 26.) AB határozatában az Alkotmánybíróság elvi éllel állapította meg, hogy „[a] bírósági jogalkalmazásnak egyaránt része a tényállás és az alkalmazandó jog megállapítása, valamint a jogkövetkezmények meghatározása. Ezen összetett folyamat, eljárási periódusoktól függetlenül magában foglalja a jogilag releváns tények objektív feltárását, összegezését, értékelését és a jogkérdések megismerését. A bíró belső meggyőződése, amely lehetővé teszi számára – a bírói függetlenség alkotmányos elve által oltalmazott – a lelkiismeretének megfelelő döntés meghozatalát, ezen tényezők hatására alakul ki. A büntetőeljárási törvénynek tehát az ehhez szükséges eljárási kereteket és módszereket biztosítania kell valamennyi bíró számára.” (ABH 2005, 202, 219–220.)

- [68] A jelen ügyben különösen relevánsak továbbá azok a megállapítások, amelyeket az Alkotmánybíróság – összegezve addigi gyakorlatát – a bírói függetlenség és a törvényi alávetettség összefüggéséről a 19/1999. (VI. 25.) AB határozatban kifejtett [ABH 1999, 150, lásd még: 13/2002. (III. 20.) AB határozat (ABH 2002, 85.) és 54/2001. (XI. 29.) AB határozat (ABH, 2001, 421.)] Ennek értelmében „a bírói hatalom, amelyhez a bírói függetlenség kapcsolódik, döntően az ítélezésben ölt testet. A bírói függetlenség az ítélezésre vonatkozik; a további státusbeli és szervezeti garanciák is a független ítélezéshez szükségesek. A bírónak mindenkitől – más bírótól is – függetlennek kell lennie, függetlenségét garanciáknak kell biztosítani minden befolyásolás ellen, származzék akár az külső hatalmi jogkör gyakorlásától, akár a bírósági szervezeten belülről. Ez azonban természetesen nem jelenti a bírói hatalom korlátlanágát. [...] A bírói függetlenség egyedi aspektusában [...] a bíró szervezeti és státusbeli szabadságának garanciáját jelenti, annak érdekében, hogy az egyedi ügyekben a jogviták eldöntése és a jogsérelmek orvoslása tárgyában hozott kötelező erejű és végrehajtható döntését mindenféle befolyásolástól mentesen, a törvények, illetve általában a jogszabályok alapján, belső meggyőződése szerint hozza meg. (ABH 1999, 150, 153.)
- [69] 2.3.4. A távollévő terhelttel szembeni eljárásban érvényesülő garanciális elemek között kiemelkedő szerep jut az eljárások ésszerű időn belül történő befejezéséhez fűződő érdek érvényesítésének is. Ezt az elgondolást megerősítve rögzíti a 49/1998. (XI. 27.) AB határozat Indokolása, hogy „[a]z eljárási szabályok megsértésének az új első fokú eljárás elrendelésével párosuló kasszáció útján történő szankcionálása, illetve orvoslása szükségképpen nyújtja az eljárás időtartamát.” (ABH 1998, 372, 378.) A döntés iránymutatása szerint az ésszerű idő követelményének érvényesülésével összefüggő alkotmányossági vizsgálatban a mérlegelés szempontjai egyrészt a büntető felelősségre vonás egyszerűsítéséhez és gyorsításához fűződő alkotmányos érdekek, másrészt pedig az alkotmányban kifejezetten biztosított, a büntető igény érvényesítése esetén az egyéneket megillető alapvető jogok, illetőleg az egyéb garanciális eljárási szabályok megtartásához fűződő érdekek. „A pergazdaságosság és az ésszerűség azt követeli, hogy az ítéletet nem, vagy csak lényegtelen módon befolyásoló eljárási szabálysértés ne vezessen a lényegében helyes határozat megsemmisítésére. Azokban az esetekben, amikor az eljárási szabály olyan alapvető követelményeket biztosít, mint azok, amelyeknek sérelme [az] abszolút hatályon kívül helyező okok alapjául szolgál, a törvény kizárja a perökonómiai szempontok érvényesülését.” (ABH 1998, 372, 379–380.)
- [70] 2.4. Amennyiben a büntetőeljárást a terhelt távollétében folytatják, és az érintett tartózkodási helyének felkutatására tett intézkedések a másodfokú bírósági eljárásban vezettek eredményre, a hatályos szabályok értelmében a bíróságnak arra keletkezik kötelezettsége, hogy tárgyalást tűzzön ki és azon a vádlottat kihallgassa. Ezen felül saját belátása szerint dönthet a vádlott által indítványozott további bizonyítás felvétele mellett, valamint az eljárás eredményétől függően az első fokú bíróság ítéletét helybenhagyhatja, megváltoztathatja, vagy hatályon kívül helyezheti, ez utóbbi esetben az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja. Nem keletkezik ugyanakkor kötelezettsége arra, hogy az ügyet az első fokon eljáró bíróság elé visszautalja.
- [71] A szabály alkotmányosságának megítélése keretében az Alkotmánybíróság azt vizsgálta, hogy a tisztességes eljárásnak az adott büntetőeljárás korábbi szakaszaiban hiányzó részelemeit – így a terhelt személyes joggyakorlásának és személyes védekezésének hiányát – a másodfokú eljárás sajátosságait figyelembe véve ez a jogalkotói megoldás képes-e olyan módon ellensúlyozni, hogy érvényesüljön a kivételesség és az átmenetiség követelménye, ezáltal megőrizhető legyen az eljárás tisztességes minősége.
- [72] Döntésének kialakítása során az Alkotmánybíróság a tisztességes eljárás követelménye kapcsán korábban megfogalmazott azon elvi tételt vette alapul, amely szerint a tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye. Nincs továbbá olyan szükségesség, amely miatt a tárgyalás tisztességes voltát arányosan ugyan, de korlátozni lehetne; hanem a tisztességes tárgyalás fogalmán belül alakítandó ki olyan ismérrendszer, amely annak tartalmát adja, s csak ezen belül értékelhető bizonyos korlátozások szükségessége és arányos volta.
- [73] A jogalkotó azzal, hogy a vitatott rendelkezés értelmében csupán a lehetőségét biztosította, de nem tette kötelezővé a másodfokon zajló eljárás első fokú bíróság elé történő visszautalását, és mindössze azt írta elő, hogy a másodfokú bíróság tárgyalást tűzzön ki, azon álláspontjának adott hangot, amelynek értelmében az eljárás tisztességességét biztosító garanciális elemek mind egy megismételt első fokú eljárásban, mind pedig az adott eljárási szakaszban, vagyis a másodfokú bíróság előtt biztosíthatók. Ez azt is jelenti, hogy az eljárás másodfokon történő folytatása esetén a kivételesség és különösen az átmenetiség követelménye ugyanúgy nem sérül,

mintha az általános eljárási szabályokra történő áttérés a megismételt első fokú eljárás keretei között történe meg.

- [74] Az Alkotmánybíróság a másodfokú eljárás sajátosságait számba véve megállapította, hogy a jogalkotó által választott megoldás kellően átgondolt és megalapozott. A Be. által a másodfokú bíróságra ruházott jogosítványok ugyanis mind jogkérdésben, mind ténykérdésben lehetővé teszik az első fokon lefolytatott teljes eljárásnak, valamint első fokú bíróság döntésének a felülvizsgálatát. A tárgyalás eljárási forma előírása pedig megteremti azokat a kereteket, feltételeket, amelyek között a felülvizsgálat alaposságát biztosító eszközök (így különösen a terhelt nyilatkoztatása, a terhelt indítványa alapján további bizonyítás felvétele) alkalmazhatók. Mindez összességében azt eredményezi, hogy a támadott szabály alkalmas a tisztességes eljárás garanciarendszerének az eljárás azon szakaszában keletkezett hiányosságai ellensúlyozására, amelyet a terhelt tartózkodási helyének eredményes felkutatását megelőzően folytattak le.
- [75] Nyilvánvaló, hogy a terhelt tartózkodási helyének ismertté válását követően szükséges intézkedések alkotmányossági vizsgálata más mérlegelést követel meg, mint azon eljárási megoldásoké, amelyek a terhelt távolléte esetén alkalmazhatóak. Az eljárás ezen eltérő szakaszaiban a tisztességes eljárás garanciarendszerének egyes elemei eltérő súllyal esnek latba. A terhelt eljárásba történő belépését követően indokolt és alkotmányosan is igazolható követelmény, hogy őt az eljáró hatóságok olyan helyzetbe próbálják hozni, mintha az eljárás korábbi szakaszaiban is részt vett volna. Ennek a kívánalomnak ugyanakkor épp a tisztességes eljárás garanciarendszere szab határt azzal, hogy a terhelt érdekei mellett a büntető igazságszolgáltatás megfelelő működésével kapcsolatos elvárásokat (különösen a bírói függetlenséget és az ésszerű idő követelményét) is érvényre juttatja.
- [76] Ahogyan azt az Alkotmánybíróság fentebb megállapította: a távollévő terhelttel szembeni eljárás esetében az eljárás tisztességessége nem csak akkor biztosított, ha az érintett alapjog garanciarendszerének valamennyi eleme maximálisan érvényesül. Az eljárás megőrzi tisztességes jellegét akkor is, ha ezen elemek arányos érvényesítésével kialakítható egy olyan garanciarendszer, amely által az eljárás korábbi szakaszában szükségszerűen, a terhelt távolléte okán fennállt hiányosságok, az annak következtében előállt hátrányok ellensúlyozhatók. Ez a lehetőség a másodfokú eljárásban a hatályos szabályok alapján biztosított.
- [77] Lerontaná a garanciarendszer részét képező ésszerű időn belüli eljárás követelményének az érvényesülését, ha a jogalkotó valamennyi ilyen típusú eljárásban kötelezővé tenné az első fokú eljárás megismétlését, attól függetlenül, hogy a terhelt eljárási jogosítványainak érvényesítéséhez, az azzal összefüggésben távolléte következtében beállt sérelmek orvoslásához a másodfokú eljárásban is valamennyi feltétel biztosított. Ilyen esetben nem csupán a büntető felelősségre vonás gyorsításához és egyszerűsítéséhez fűződő igény, hanem a terhelt bizonytalan jogi helyzetének mielőbbi rendezéséhez fűződő terhelti igény is sérelmet szenvedne.
- [78] Ellentétes lenne továbbá a bírói függetlenség követelményével, ha a jogalkotó a különeljárások érintett körére vonatkozóan, a bíróság mérlegelési jogkörét korlátozva meghatározná a szükséges és elégséges bizonyítási cselekmények körét. Hasonló következménnyel járna továbbá az is, ha a törvény ugyanezen körben – a másodfokú bíróság határozathozatalára vonatkozó általános szabályoktól (lásd: Be. 370–384. §) eltérően – az eljáró bíróság mérlegelésétől függetlenül meghatározott esetekben kötelező jelleggel írná elő a kasszációs és a reformatórius jogkörök gyakorlását. Az ilyen szabályozás épp a tisztességes eljárás követelményének érvényesülése ellen hatna.
- [79] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében rögzített tisztességes eljáráshoz való jog megsértésére irányuló, a Be. 531. § (5) bekezdésével összefüggő indítványt a fentiekre tekintettel elutasította.
- [80] 3. Az indítványozó másodsorban az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti jogorvoslathoz való jog megsértésére hivatkozott. Legfőbb érvként ennek kapcsán előadta, hogy a támadott rendelkezés alkalmazása következtében a terhelt bizonyos esetekben elesik az első fokú eljárás lezárásakor egyébként igénybe vehető rendes jogorvoslat előterjesztésétől, ezáltal jogorvoslati lehetőségei jelentősen szűkülnek.
- [81] 3.1. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való jog mindenkinek jogot biztosít ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely jogát vagy jogos érdekét sérti.
- [82] Az Alkotmánybíróság állandósult gyakorlata értelmében a jogorvoslathoz fűződő jog általános értelemben azt kívánja meg, hogy valamennyi, az érintett jogát vagy jogos érdekét (helyzetét) érdemben befolyásoló határozat felülvizsgálata érdekében legyen lehetőség más szervhez, vagy azonos szerv magasabb fórumához fordulni. A jogorvoslati jog nyújtotta jogvédelem hatékonyságához pedig az szükséges, hogy ténylegesen érvényesüljön

és képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására. A jogorvoslat jogának hatékony érvényesülését számos tényező befolyásolhatja, így többek között a felülbírálati lehetőség terjedelme, a jogorvoslat elintézésére meghatározott határidő, vagy a sérelmezett határozat kézbesítésének szabályai és megismerhetőségének tényleges lehetősége [22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [26]]. Az Alkotmánybíróság a 2/2013. (I. 23.) AB határozatában rámutatott arra is, hogy a jogorvoslathoz való jog érvényesülésének két eleme van: egyrészt, hogy a jogorvoslati fórumrendszer igénybevételét nem gátolják-e jogszabályi előírások, másrészt, hogy milyen a jogorvoslat terjedelme, azaz teljes körűsége, illetve korlátozottsága (Indokolás [35] és [37]).

- [83] Az alaptörvényi rendelkezés értelmezésekor az Alkotmánybíróság figyelembe vette a 3064/2014. (III. 26.) AB határozatban tett megállapítását, mely szerint tekintettel arra, hogy a jogorvoslathoz való jog kapcsán az Alaptörvényben rögzített szabályok megegyeznek az Alkotmányban foglaltakkal, az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban szereplő érvek és megállapítások a 13/2013. (VI. 17.) AB határozat (Indokolás [32]) alapján jelen ügyben is alkalmazhatók.
- [84] Az Alkotmánybíróság 49/1998. (XI. 27.) AB határozatában végezte el a jogorvoslathoz való alapjog értelmezését a büntetőeljárás jogorvoslati rendszerével összefüggésben. (ABH 1998, 372, 382.) A döntés a perorvoslat definiálása kapcsán az alábbiakra hivatkozik. A perorvoslat az a jogi eszköz, amelynek segítségével a vád és a védelem az első fokú bíróság határozatát és eljárását kifogásolhatja úgy, hogy a magasabb bírói fórum annak felülvizsgálatára és az arról való döntésre kötelezett. Sem a jogorvoslathoz való jog alkotmányos tartalma, sem a jogorvoslati jogosultságnak a Be.-ben rögzített garanciális eljárási alapelve nem biztosít alanyi jogot arra, hogy a büntető felelősségre vonás alapjául szolgáló tényállás-megállapítást minden esetben az első fokú bíróság végezze, illetve hogy tényállási hiba esetén a másodfokú bíróság korrigáló döntése ellen újabb jogorvoslati lehetőség nyíljen, avagy ténykérdésekben a másodfokú bíróság csupán korlátozott reformatórius jogkörrel vagy azzal sem rendelkezzen.
- [85] Az Alkotmánybíróság határozatában hivatkozik azon korábbi megállapítására, hogy a jogorvoslathoz való jog követelményét az egyfokú fellebbezési rendszer is kielégíti, de a törvényhozó ezen túlmenő jogorvoslati lehetőséget is adhat [9/1992. (I. 30.) AB határozat ABH 1992, 59, 68.]. A konkrét döntés kapcsán is érvényesnek tartja továbbá a Polgári Perrendtartás tekintetében kifejtett álláspontját, amely szerint a hatályosnál sokkal részletesebb és bonyolultabb perrendtartási szabályozás sem tud garanciát adni arra, hogy minden eseti bírósági döntés tökéletesen megfeleljen az anyagi igazság követelményének (1437/B/1996. AB határozat, ABH 1998, 672, 674.).
- [86] Döntésének kialakításakor az Alkotmánybíróság figyelemmel volt az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJB) következetes álláspontjára is, amelynek értelmében az igazságszolgáltatással kapcsolatos alapvető jogokat megfogalmazó 6. Cikk nem foglalja magába a jogorvoslati jogot. (Így pl. EJB, *Delcourt kontra Belgium* (2689/65), 1970. január 17., EJB, *Monnel és Morris kontra Egyesült Királyság* (9818/82), 1987. március 2., EJB, *Campbell kontra Egyesült Királyság* (13590/88), 1992. március 25.). Az Európai Emberi Jogi Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) eredetileg nem is szólt a jogorvoslatról, azt a Strasbourgban, 1984. november 22-én kelt Hetedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikke biztosítja. E szerint:
- „1. Annak, akit bíróság bűncselekmény miatt elítélt, joga van arra, hogy a bűnössége megállapítását, illetőleg a büntetés kiszabását tartalmazó ítéletet felsőbb bírósággal felülbíráltassa. E jog gyakorlását, ideértve azokat az okokat is, melyekre alapítva a jogok gyakorolhatók, jogszabályban kell szabályozni.
2. E jogot korlátozni lehet a jogszabályok által meghatározott kisebb jelentőségű bűncselekmények esetében, vagy abban az esetben, amikor a szóban forgó személy ügyét első fokon a legfelső bírói fórum tárgyalta, vagy amikor a felmentő ítélet ellen benyújtott jogorvoslat folytán hoztak bűnösség megállapítását tartalmazó ítéletet.”
- [87] A döntés megjegyzése szerint a Hetedik Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. Cikkének strasbourgi értelmezését az Emberi Jogok Európai Bizottságának döntései világítják meg. E szerint a szerződő államok bizonyos mérlegelési lehetőséget élveznek az e rendelkezés által garantált jogorvoslat módozatainak kialakításában. A Bizottság döntései elismerik az államok jogát a sajátos és egymástól eltérő jogorvoslati rendszer működtetésére (Például: *Näss kontra Svédország* (18066/91), 1994. április 6., *Hauser kontra Ausztria* (26808/95), 1996. január 16.).
- [88] 3.2. Az Alkotmánybíróság az Egyezmény Hetedik Kiegészítő Jegyzőkönyve 2. Cikkének strasbourgi értelmezése kapcsán szükségesnek tartotta áttekinteni az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: Bíróság) gyakorlatát is.

- [89] A *Krombach kontra France* ügyben (29731/96), 2001. február 13., 96–100. bekezdés) a Bíróság megállapította, hogy ellentétes a hivatkozott cikkkel a terhelt távolmaradása esetén hozott ítélet, ha a bíróság úgy alakította ki döntését, hogy a terhelt jogi képviselője az eljárásban nem volt biztosított. Ezzel szemben nem állapított meg jogsérelmet a Bíróság azon indítványozó kérelme alapján, aki kifogásolta, hogy megfosztották a jogkérdésben való jogorvoslat igénybevételének a lehetőségétől [*Papon kontra Franciaország* (54210/00), 2002. július 25., 101–106. bekezdés]. A Bíróság ezen döntésében figyelembe vette, hogy a terhelt jogi képviselője az eljárásban biztosítva volt, továbbá azt is, hogy jogorvoslat igénybevételétől való megfosztás hivatkozási alapja szerint a terhelt kivonta magát a fogvatartás alól.
- [90] 3.3. Az Alkotmánybíróság a Be. hatályos jogorvoslati rendszerének értelmezésekor – csakúgy, mint a másodfokú eljárás jellemzőinek feltárása kapcsán – figyelembe vette a Módtv. indoklásában foglaltakat.
- [91] Az Indokolás általános része utal az Európai Emberi Jogi Egyezmény Hetedik Kiegészítő Jegyzőkönyvének 2. Cikkében foglalt követelményekre, valamint arra, hogy az Alkotmánybíróság már a kilencvenes évek elején felhívta a figyelmet a jogorvoslati rendszer felülvizsgálatának a szükségességére. Ezen döntésében az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a törvényességi óvás megszűnése különösen sürgetővé teszi, hogy a törvényhozó kiküszöbölje az egyfokú jogorvoslati rendszer és a másodfokú eljárás szabályaiból adódó olyan helyzeteket, amelyek – elsősorban a büntetőeljárásban – a fellebbezéssel nem teszik megoldhatóvá bizonyos törvénysértések orvoslását [9/1992. (I. 30.) AB határozat]. Ugyanezen döntésében az Alkotmánybíróság rámutatott arra is, hogy a jogorvoslatihoz való jog követelményét az egyfokú fellebbezési rendszer is kielégíti, de a törvényhozó ezen túlmenő jogorvoslati lehetőséget is adhat.
- [92] Az Indokolás elvi megállapítása szerint a harmadfokú bírósági eljárás bevezetésének elvi alapját az a tény adja, hogy a Be. alapján a másodfokú bíróság – akár a tényállás kisebb-nagyobb korrekciójával, akár anélkül – eltérően foglalhat állást a vádlott büntetőjogi felelősségének kérdésében, mint az az első fokú bíróság, amely a tényállást – általában – döntően megállapította. A törvény kizárólag abban az esetben teszi lehetővé a harmadfokú bírósági eljárást, ha az eljárás két bírói fórum a terhelt bűnösségét ítélte meg eltérően. Ennek megfelelően harmadfokú eljárásnak a büntető anyagi jogi szabályok megsértésével történt bűnösség-megállapítás, kényszergyógyógykezelés-elrendelés, felmentés, illetve eljárás-megszüntetés miatt van helye. Önmagában az alkalmazott büntetőjogi joghátrány miatt nincs lehetőség a második jogorvoslat igénybevételére, mint ahogy akkor sem, ha mind az első fokú, mind a másodfokú bíróság a bűnösség (felmentés, illetve az eljárás megszüntetése) kérdésében azonos döntést hozott. Ha akár az ügyész, akár a védelem megítélése szerint mind a két bírói fórum határozata törvénysértő, a törvény a felülvizsgálat, mint rendkívüli jogorvoslat lehetőségét tartja fenn.
- [93] A harmadfokú eljárás az Indokolás jellemzése szerint mind a terhelt terhére, mind a terhelt javára használható perorvoslat, amelynek elbírálására alapvetően a másodfokú bíróság nyilvános ülésére vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni. A harmadfokú bíróság jogbíróság, ami azt jelenti, hogy a harmadfokú eljárásban túlnyomóan jogkérdések vizsgálatára van lehetőség, bizonyításnak nincs helye, az első fokú és a másodfokú eljárás eredményeként megállapított tényállás az irányadó. A harmadfokú bíróság azonban hatályon kívül helyezheti akár az első, akár a másodfokú bíróság ítéletét, és új eljárást rendelhet el, ha az ítéletet a megalapozatlansága miatt nem lehet felülbírálni. A harmadfokú eljárásban – bár a fellebbezés terjedelme korlátozott – a teljes revízió érvényesül, tehát a harmadfokú bíróság hivatalból is túlterjeszkedhet a felek indítványán, így az abszolút eljárási szabálysértéseket a harmadfokú bíróság is hivatalból köteles észlelni, illetve, ha a fellebbezés alapos, a törvénynek megfelelő határozatot a harmadfokú bíróság maga hozza meg. Kivételt képeznek ez alól az eljárási szabálysértések, amelyeket a harmadfokú eljárásban már nincs lehetőség orvosolni, ezért ilyen esetekben a megtámadott ítéletet a harmadfokú bíróság hatályon kívül helyezi.
- [94] 3.4. Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (7) bekezdése alapján – összhangban Egyezmény Hetedik Kiegészítő Jegyzőkönyve 2. Cikkének követelményével – a terhelt távollétében folyó eljárások tekintetében az a kívánalom fogalmazható meg, hogy a terhelt, miután a tartózkodási helye ismertté vált és az eljárás folytatásában már személyesen is részt vesz, felsőbb bírósághoz jogorvoslattal tudjon élni az olyan döntés ellen, amely jogát vagy jogos érdekét sérti. Az Alkotmánybíróság vizsgálata során nem volt figyelmen kívül hagyható az alapul fekvő alkotmányossági probléma azon sajátossága, hogy az igény a jogorvoslati jog személyes, közvetlen gyakorlása iránt az érintett terheltek vonatkozásában elsőként a másodfokú eljárásban merül fel.

- [95] 3.4.1. Az Alaptörvény nem tartalmaz előírást arra vonatkozóan, hogy hogyan épüljön fel hazánkban a jogorvoslat rendszere. A jogalkotó a különböző eljárásokra irányadó törvényi szabályozásokban határozza meg az igénybe vehető jogorvoslati lehetőségeket és azok igénybevételének a módját. Nem található az Alaptörvényben rögzített követelmény azzal kapcsolatosan sem, hogy a jogorvoslati fórumrendszer hány fokon biztosítsa az érintett alapjog gyakorlását. Ennek megfelelően a jogorvoslati eljárás egyfokú kialakítása az Alaptörvény kívánalmainak teljességgel eleget tesz.
- [96] Figyelembe véve a Bíróság fent utalt gyakorlatát és az Alkotmánybíróság szintén idézett megállapításait, általános érveléssel kijelenthető, hogy a másodfokú bíróság ítéletével szemben a további jogorvoslat biztosítása nem alkotmányos elvárás.
- [97] A hatályos büntetőeljárás szabályok ennek ellenére biztosítják a rendes jogorvoslat, vagyis a fellebbezés lehetőségét a büntető bíróság másodfokú döntésével szemben. A harmadfokú bíróság a teljes revízió elve alapján az első fokú és a másodfokú bíróság döntéseit és eljárását egészében felülvizsgálhatja. Ez a lehetőség az első és a másodfok döntésének tartalmától függően korlátozott. A másodfokú ítélettel szemben ugyanis csak abban az esetben lehet további fellebbezéssel élni, ha az eljárás két bírói fórum a terhelt bűnösségét eltérően ítélte meg, vagyis míg az egyik fórum nem állapította meg a büntetőjogi felelősségét, addig a másik fórumon a felelősséget megállapító döntés született.
- [98] A konkrét alkotmányossági problémára vetítve ez azt jelenti, hogy két ellentétes tartalmú döntés esetén a terhelt attól függetlenül terjeszthet elő fellebbezést a másodfokú bíróság ítélete ellen, hogy az első fokú eljárásban személyesen nem volt jelen. Más a helyzete annak a terheltnek, aki mind az első, mind pedig a másodfokú bíróság felelősségre vont. Számára nincs biztosítva az újabb fellebbezés joga. Ilyen esetben a terhelt utóbb egy másik jogi eszközzel, a perújítás lehetőségével élhet (természetesen az adott jogintézményre a Be.-ben meghatározott szabályok szerint).
- [99] A perújítás rendeltetése az alapügy befejezése után megállapítható hibák orvoslása, amelyek az alaphatározatra lényegesen kihatottak. Ez a rendkívüli perorvoslat a ténybeli hibák korrigálására szolgál, amelyet követően lehetőséget teremt a helyes következtetések levonására és a megfelelő jogkövetkezmények alkalmazására. Perújítási indítvány a jogerőre képes és jogerős határozattal szemben nyújtható be. A perújítás elrendelése a perújítási eljárásban felvett bizonyítás alapján a bíróság az alapügyben hozott határozatot részben vagy egészben hatályon kívül helyezi, és új határozatot hoz. A perújítási eljárásban hozott határozatok ellen a rendes eljárási szabályok szerint van helye jogorvoslatnak.
- [100] Látható, hogy az első fokú ítélettel szembeni rendes jogorvoslati jogosítvány és a másodfok ítélete elleni fellebbezés, illetőleg perújítás igénybevételének feltételrendszerei között jelentős eltérés mutatkozik abban az irányban, hogy a másodfokon érvényesíthető jogorvoslati lehetőségek köre ténylegesen szűkebb. Kérdés az, hogy az alapjog korlátozása – a törvényben biztosított garanciális elemek érvényesülése mellett – megfelel-e az Alaptörvény mércéjének.
- [101] 3.4.2. A vitatott szabályozás Alaptörvénybe ütköző jellegét az Alkotmánybíróság az Alaptörvény I. cikkének (3) bekezdésében foglalt követelmény értelmében – miszerint „[a]lapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható” – a szükségesség és arányosság általános tesztjét alkalmazva értékelte.
- [102] A jogkorlátozás szükségességének értékelésekor az Alkotmánybíróság utal az Abh. azon megállapítására, amelynek értelmében a büntetés joga kizárólag az államot, mint közhatalmat illeti (Abh., ABH 241, 253.). A büntető igazságszolgáltatás állami monopóliumából a büntető igény érvényesítésének kötelezettsége következik. Ez az alkotmányos kötelezettség indokolja, hogy az állami büntető hatalmat gyakorló szervek hatékony eszközöket kapjanak feladataik teljesítéséhez, még ha ezek az eszközök, lényegüket tekintve, súlyosan jogkorlátozóak is.
- [103] Kétségtelen tény, hogy azon eljárásokban, amelyeket a terhelt távolléte mellett folytatnak le a büntető ügyekben eljáró hatóságok a terhelti jogok széles köre esik korlátozás alá (pl.: indítvány és észrevétel előterjesztésének a joga, a jogorvoslati jog), bizonyos jogosítványok gyakorolhatósága pedig teljes mértékben hiányzik (pl.: személyes joggyakorlás és személyes védekezés lehetősége). A korlátozások indokaként számos alkotmányos érv sorakoztatható fel. Ezek: a jogrend védelme; a bűncselekmény áldozatává vált személyek, illetve szervezetek jogainak és érdekeinek védelmére irányuló állami kötelezettség; a büntető felelősségre vonás egyszerűsítéséhez és gyorsításához fűződő érdekek; és legfőképpen az állami büntető igény érvényesítéséből fakadó jogállami kötelezettség. Mindezen érvek és kívánalmak legitim igényt teremtenek a terhelti alapjogok

korlátozására. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság a távollévő terhelttel szembeni eljárásban a jogorvoslathoz való jog korlátozását szükségesnek minősítette.

- [104] Ahhoz ugyanakkor, hogy az alapjog-korlátozás megtartsa alkotmányos jellegét, azt is vizsgálni szükséges, hogy az általa okozott joghátrány hogyan viszonyul, milyen súlyúnak tekinthető az abból fakadó előnyös következményekhez mérten. A korlátozás szükségességén túl tehát a jogkorlátozásnak az okozott hátrányhoz mért arányossága is az alkotmányossági vizsgálat részét képezi.
- [105] Az alkotmányos büntetőjog garanciális követelményei azt kívánják meg, hogy az állam a távollévő terhelttel szembeni büntető igény érvényesítésére olyan szabályokat alkosson, amelyek egyensúlyt teremtenek a terhelt alkotmányos jogainak védelme és a büntető igazságszolgáltatás megfelelő működésével kapcsolatos társadalmi elvárások között. Az, hogy a jogorvoslathoz való jog korlátozásának hatályos szabályozása ennek a követelmények mennyiben felel meg és az arányosság kívánalmával mennyiben összeegyeztethető, a jog gyakorlásához kapcsolódó garanciális szabályok alapján ítéltető meg.
- [106] Való igaz, hogy a terhelt az első fokú döntéssel szemben jogorvoslati jogát közvetlenül és személyesen nem gyakorolhatja, mivel ő maga fellebbezést objektív okból – jelenlét hiányában – nem tud előterjeszteni. A távollemaradásából fakadó hátrányokat azonban a jogalkotó – nem csupán a jogorvoslat tekintetében, hanem valamennyi eljárás jogosítványra kiterjedően – a védő kötelező részvételével ellensúlyozza. A Be. pontosan meghatározza a védő kötelezettségeit, a védő mulasztása esetén alkalmazható eljárás szankciókat, és mivel védőként csak ügyvéd járhat el, érvényesül hivatásbeli felelőssége is. A védő funkciójának önálló tartalma és önálló szakmai felelőssége megfelelő biztosítéka annak, hogy a terhelttel való személyes kontaktus hiánya esetén se üresedjen ki a védelmi funkció. (Lásd részletesebben: Abh., ABH 2004, 241, 255–256.) Az első fokú döntéssel szemben a terhelt érdekében a jogorvoslat jogát a védő gyakorolja.
- [107] Az érintett alapjog korlátozása kapcsán érvényesül továbbá az átmenetiség követelménye is, mivel az eljárásba történő csatlakozását követően a terhelt élhet jogorvoslati lehetőségeivel: a másodfokú ítélet ellen fellebbezést vagy perújítást terjeszthet elő. Ezek a jogorvoslati fórumok a fentiek szerint hatékony jogorvoslatot jelentenek a bizonyítékok mérlegelésével és a tényállás megállapításával összefüggésben esetlegesen elkövetett jogalkalmazói hibák orvoslására.
- [108] Az eljárásba másodfokon becsatlakozó terhelt tehát azon túl, hogy a másodfokú bíróság eljárásában – a tisztességes eljárás garanciális elemeinek érvényesülése következtében – lehetőséget kap a bizonyítási eljárás alakítására, a másodfokú ítélet meghozatalát követően sincs elzárva attól, hogy ezen döntéssel szemben hatékony, a döntést érdemben befolyásoló jogalkalmazói hibák kiküszöbölésére alkalmas jogorvoslattal éljen.
- [109] A jogorvoslathoz való jog érvényesíthetőségének valamennyi kontextusát áttekintve, a jogkorlátozás mértékét és az eljárás garanciákat összességükben értékelve az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a jogkorlátozás mértéke nem aránytalan. Ennek megfelelően az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésének megsértését a jogorvoslathoz való joggal összefüggésben a Be. 531. § (5) bekezdése kapcsán nem állapította meg.
- [110] 4. További érvként szerepel az indítványban a támadott rendelkezéssel szemben az is, hogy a Be. 531. § (5) bekezdése nem illeszkedik bele a törvényhely (2)–(3) és (6) bekezdései által kialakított rendszerbe, aminek következtében a másodfokú eljárás ideje alatt ismertté vált tartózkodási helyű terhelteket hátrányosabb helyzetbe kényszeríti azon terheltekkel szemben, akik az eljárás más szakaszában kerültek elő. Ezen okfejtés alapján az indítványozó a Be. vitatott rendelkezésével kapcsolatban az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésének a megsértését is állítja.
- [111] Az Alkotmánybíróság rámutat arra, hogy az Alaptörvény hatályba lépése óta többször, így a 42/2012. (XII. 20.) AB határozatában is megerősítette azt a korábbi gyakorlatot, mely szerint „[...] az azonos szabályozási koncepción belül adott, homogén csoportra nézve eltérő szabályozás a diszkrimináció tilalmába ütközik, kivéve, ha az eltérésnek ésszerű, kellő súlyú alkotmányos indoka van, azaz az nem önkényes. [...] Nem lehet viszont hátrányos megkülönböztetés tilalmáról beszélni akkor, ha a jogi szabályozás eltérő alanyi körre állapít meg eltérő rendelkezéseket.” (Indokolás [28])
- [112] A jelen eljárásban vizsgált jogintézmény, a távollévő terhelttel szembeni eljárás szabályait tekintve azok a terheltek minősülnek homogén csoportba tartozónak, akiknek a tartózkodási helye az eljárás megindulását követően vált a hatóságok előtt ismertté, vagyis az ellenük folyó büntetőeljárást legalább részben a távollétükben folytatták. Az azonos szabály alkalmazásának a követelménye rájuk nézve érvényesül. Ők ugyanis a valamennyi terheltet magába foglaló személyi kör azon csoportja, akiknek nem volt lehetőségük az ellenük folyó büntetőeljárásban terhelti jogosítványaikat személyesen gyakorolni. Velük szemben egységes a jogalkotó

kötelezettsége olyan szabályok megalkotására, amelyek képesek kiküszöbölni az eljárásból való távolmaradásuk miatt beállt joghátrányt.

- [113] Ezen kötelezettségét a jogalkotó a Be. 531. §-ában teljesítette. A rendelkezés számba veszi azon lehetséges helyzeteket, amelyek a terhelt tartózkodási helye ismertté válásának időpontjától függően kialakulhatnak, és valamennyi esetre korrekciós megoldást kínál. Ezen megoldások körén belül érzi indokolatlanul hátrányosnak az indítványozó a többi érintett terhelthez viszonyítva azon terheltek helyzetét, akiknek a tartózkodási helye a másodfokú eljárás folyása alatt, a másodfokú döntés meghozatala előtt vált ismertté.
- [114] Az Alkotmánybíróság az érintett törvényhely egyes rendelkezéseinek vizsgálata alapján megállapította, hogy a jogalkotó valóban eltérően szabályozza a terheltek jogait és lehetőségeit attól függően, hogy feltalálásuk az eljárás mely szakaszára esik. Ennek megfelelően, ha a vádlott felkutatására tett intézkedések az első fokú bíróság ügydöntő határozatának meghozatala előtt eredményre vezettek, a bíróság köteles a tárgyalást a korábbi tárgyalás anyagának ismertetésével folytatni, szükség esetén a bizonyítási eljárást újra megnyitni. Ha a vádlott felkutatására tett intézkedések az első fokú ügydöntő határozat meghozatala után vezettek eredményre, a vádlott a fellebbezésre nyitva álló határidőn belül, a fellebbezés bejelentése helyett az első fokú bíróságnál indítványozhatja a tárgyalás megismétlését. Az indítvány alapjául szolgáló esetben, vagyis ha a terhelt a másodfokú eljárás alatt, a másodfokú döntés meghozatala előtt kerül elő, a másodfokú bíróság kötelessége az, hogy tárgyalást tűzzön ki, és azon a vádlottat kihallgassa, valamint szükség esetén a vádlott által indítványozott további bizonyítást vegyen fel. Ítéletében a másodfokú eljárás eredményétől függően az első fokú bíróság döntését helybenhagyja, megváltoztatja, vagy hatályon kívül helyezi, és az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja. Amennyiben a vádlott tartózkodási helye a harmadfokú bírósági eljárásban válik ismertté, a harmadfokú bíróság az első és a másodfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezi, és az első fokú bíróságot új eljárásra utasítja. Végül, ha a terhelt tartózkodási helye a jogerős határozat meghozatala után válik ismertté, a javára perújítási indítványt lehet előterjeszteni.
- [115] Az Alkotmánybíróságnak – következetes gyakorlatát fenntartva – ezt követően arról kellett állást foglalnia, hogy ezen különbségtételnek van-e kellő súlyú alkotmányos indoka.
- [116] A Be. 531. §-ában rögzített szabályok közös célja a terheltek távollétéből fakadó hátrányok kiküszöbölése, az eljárási garanciák – lehetőségekhez mért – utólagos érvényesítése. A büntetőeljárás különböző szakaszai azonban eltérő eljárási szabályok szerint folynak. Így természetszerű, hogy az egyes eljárási szakaszokban különböző jogalkotói megoldások alkalmazására nyílik lehetőség. A helyes megoldás kiválasztására és a fenti cél érvényesítésére annál nagyobb az esély, minél szélesebb körben, minél teljesebb mértékben van lehetőség a terhelt eredményes felkutatása időpontjában fennálló körülmények figyelembe vételére. Ez az igény teremt alapot ahhoz, hogy a jogalkotó eltérő szabályozási megoldásokat alkalmazzon a terheltek egyes csoportjait érintően attól függően, hogy részvételük az eljárásban mikortól, mely eljárási szakasztól kezdve valósul meg. A szabályozás ennek következtében indokoltan nem egységes, a differenciálás elősegíti a terheltek eljárási jogainak érvényre juttatását.
- [117] A támadott jogszabályhelyet és annak jogszabályi környezetét vizsgálva az Alkotmánybíróság továbbá nem tárt fel olyan egységes szabályozási koncepciót, amelyhez képest a támadott (5) bekezdés rendelkezései hátrányosnak lennének minősíthetők. A jogalkotó valamennyi eljárási szakot érintően egyedi, az adott eljárási jogi helyzetre reflektáló, annak sajátosságait érvényre juttató megoldást alkalmaz, figyelembe véve a terhelti jogok érvényesíthetőségének kereteit.
- [118] Az Alkotmánybíróság ezért megállapította, hogy a Be. 531. § (5) bekezdésében rögzített szabályozás nem ellentétes az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésével.
- [119] 5. Az indítványozó ezen kívül az Abtv. 27. §-a alapján kezdeményezte a Fővárosi Ítéletábrla 1.Bf.444/2012/31. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, amelyben az eljáró bíróság a Be. kifogásolt szabályát alkalmazta.
- [120] Az alkotmányjogi panasz az ítélet alaptörvény-ellenessége tekintetében alapvetően a Be. támadott rendelkezésének alaptörvény-ellenességére hivatkozik. Az annak kapcsán kifejtett alkotmányossági indokok egyediesítése keretében csupán azt adja elő, hogy mivel esetében a másodfokú bíróság nem rendelkezett az első fokú eljárás megismétlésétől, terhelti jogosítványait nem tudta teljes körűen gyakorolni. Az első fokú eljárásban való személyes joggyakorlás és személyes részvétel hiányában nem érvényesíthette védelemhez való jogát az első fokon elhangzott állításokkal kapcsolatosan. Sérelmei orvoslására a másodfokú bíróság előtt lefolytatott bizonyítás

nem volt alkalmas. Ennek következtében a tisztességes eljárás bizonyos garanciális elemei az eljárásban nem érvényesülhettek.

- [121] Az Alkotmánybíróság szerint a bírói ítélet önálló vizsgálatára irányuló indoklás nem tartalmaz olyan szempontot vagy körülményt, amely szükségessé tenné a jogszabályhely alaptörvény-ellenessége kapcsán tett megállapításait meghaladó, további vizsgálat lefolytatását. A panaszos azon előadása, hogy a vele szemben folytatott eljárásban a tisztességes eljárás garanciarendszerének elemei nem érvényesültek maradéktalanul, nem hozott fel további, új indokokat az Alaptörvény-ellenesség megállapítására.
- [122] Ezért az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasznak a bíró döntés megsemmisítésére irányuló részét szintén elutasította.
- [123] 6. Az indítványozó mindezekon kívül kezdeményezte, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 61. § (1) bekezdése alapján eljárva hívja fel a bíróságot a kifogásolt döntés végrehajtásának a felfüggesztésére.
- [124] Az utalt jogszabályhely értelmében az Alkotmánybíróság eljárásában kivételesen a kifogásolt döntés végrehajtásának felfüggesztésére hívhatja fel a bíróságot. Erre a döntésre akkor kerülhet sor, ha az alkotmánybírósi eljárás várható tartamára vagy a várható döntésre tekintettel, súlyos és helyrehozhatatlan kár vagy hátrány elkerülése érdekében, vagy más fontos okból indokolt, és a bíróság az 53. § (4) bekezdése alapján a döntés végrehajtását nem függesztette fel.
- [125] Jelen ügyben az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy nem kellett tartani olyan súlyos és helyrehozhatatlan kár vagy hátrány bekövetkezésétől, és nem állt fenn egyéb olyan fontos ok sem, ami az alkotmányjogi panasz-eljárás tartamára és a döntés tartalmára is figyelemmel indokoltá tette volna a bíróság felhívását a Fővárosi Ítéltábla kifogásolt ítélete végrehajtásának a felfüggesztésére.
- [126] Az Alkotmánybíróság ezért az indítványt ebben a részében is elutasította.
- [127] 7. Az Alkotmánybíróság e határozatának a Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdés második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2014. július 8.

Dr. Lévy Miklós s. k.,
tanácsvezető,
előadó alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkovics Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósi ügyszám: IV/1962/2013.
Közzétéve a Magyar Közlöny 2014. évi 95. számában.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TELJES ÜLÉSÉNEK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3206/2014. (VII. 21.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Bragyova András és dr. Salamon László* alkotmánybírák különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság a Székesfehérvári Törvényszék Bkf.450/2012/2. sorszámú végzésével összefüggésben benyújtott, a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 2012. január elseje és 2013. július elseje között hatályban volt 28/A. § (3) bekezdés a) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.
2. Az Alkotmánybíróság a Székesfehérvári Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja Bv. 1032/2012/4. sorszámú, valamint a Székesfehérvári Törvényszék Bkf.450/2012/2. sorszámú végzései alaptörvény-ellenessé nyilvánítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője útján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságnál, amelyben a Székesfehérvári Törvényszék Bkf.450/2012/2. sorszámú végzésével összefüggésben a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 28/A. § (3) bekezdés a) pontjának, illetve a Székesfehérvári Törvényszék Bv. 1032/2012/4. számú és a Székesfehérvári Törvényszék Bkf.450/2012/2. számú végzései alaptörvény-ellenességét állította.
- [2] 2. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló büntetés-végrehajtási ügyben az elítéltként börtönfokozatú szabadságvesztés büntetését töltő indítványozó a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: Bv. tvr.) 28/A. §-a alapján eggyel enyhébb végrehajtási fokozat, így fogház kijelölése érdekében terjesztett elő kérelmet. Kérelmét mind az első fokon eljáró Székesfehérvári Törvényszék BV Csoportja, mind pedig a másodfokon eljáró Székesfehérvári Törvényszék elutasította és az indítványozó enyhébb végrehajtási fokozatba helyezését mellőzte. A büntetés-végrehajtási ügyben eljáró bíróságok indokolása szerint a Bv. tvr. 28/A. § (3) bekezdés a) pontja alapján az enyhébb végrehajtási fokozat kijelölésének egyik feltétele, hogy az elítélt a szabadságvesztésből a feltételes szabadságra bocsátásig esedékes időtartam felét letöltse. Ebbe az időtartamba pedig az előzetes fogvatartásban töltött idő kizárólag akkor számít be, ha azt az elítélt a szabadságvesztés foganatba vételét közvetlenül megelőzően és folyamatosan töltötte. Az indítványozó esetében ez a feltétel nem teljesül, mert az indítványozóval szemben elrendelt előzetes letartóztatás a kényszerintézkedés legfelső határidejének lejáratára miatt a szabadságvesztés büntetés megkezdését megelőzően megszűnt. Ebből következően az indítványozó kérelmét a büntetés-végrehajtási ügyben eljáró bíróságok elutasították.

- [3] 3. Az indítványozó ezt követően az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése, valamint az Abtv. 27. §-a alapján alkotmányjogi panaszt nyújtott be az első fokon eljáró bíróságnál. Alkotmányjogi panaszában egyfelől a Székesfehérvári Törvényszék Bkf.450/2012/2. sorszámú végzésével összefüggésben a Bv. tvr. 28/A. § (3) bekezdés a) pontja, másfelől pedig a Székesfehérvári Törvényszék Bv. Csoportja Bv.1032/2012/4. sorszámú, illetve a Székesfehérvári Törvényszék Bkf.450/2012/2. sorszámú végzései alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kezdeményezi.
- [4] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában elsődlegesen az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdéseiben garantált általános jogegyenlőségi szabályt és a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, illetve ezzel összefüggésben az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését hívja fel, és azt adja elő, hogy amíg a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 99. §-a úgy rendelkezik, hogy a kiszabott szabadságvesztésbe az előzetes fogvatartás teljes idejét be kell számítani, addig a Bv. tvr. 28/A. § (3) bekezdés a) pontja értelmében az enyhébb végrehajtási fokozat kijelölésének egyik feltétele, hogy az előzetes fogvatartás folyamatosan kapcsolódjon a szabadságvesztés büntetéséhez. Így azokban az esetekben, amikor az előzetes letartóztatást a szabadságvesztés megkezdését megelőzően megszüntetik, avagy az előzetes letartóztatás azért szűnik meg, mert határideje eléri az elrendelhető legfelső határt is, úgy ezen időtartam az enyhébb végrehajtási fokozat iránti kérelemkor már figyelmen kívül marad. A panaszos álláspontja szerint a szabályozás a szabadságvesztés büntetést töltő elítéltek között hátrányosan különböztet, mert az enyhébb végrehajtási fokozat alkalmazhatóságából kizárja azokat az elítélteket, akiknek az előzetes fogvatartása és a szabadságvesztés büntetés megkezdése nem volt folyamatos. Ebből következően az enyhébb végrehajtási fokozat kijelölése attól is függ például, hogy a bíróság eljárása időszerű volt-e. Az indítványozó az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésével összefüggésben nevesíti az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében garantált személyes szabadsághoz fűződő jogot is és előadja, hogy a hátrányos különbségtétel következtében sérült az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjog is.
- [5] Az indítványozó további álláspontja szerint az alaptörvény-ellenes jogszabály alapján meghozott bírói döntések is alaptörvény-ellenesen különböztetnek azonos csoportba tartozó elítéltek között, így az Abtv. 27. §-a alapján kezdeményezi alaptörvény-ellenességük megállapítását és megsemmisítésüket.

II.

[6] Az alkotmányjogi panasz elbírálása során irányadó jogszabályi rendelkezések

[7] 1. Az Alaptörvény alkotmányjogi panaszban hivatkozott rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„IV. cikk (1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

(2) Senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani. Tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, foglalkozás, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

[8] 2. A Bv. tvr. a büntetés-végrehajtási ügy elbírálásakor, 2012. január elsejétől 2013. július elsejéig hatályban volt rendelkezése:

„28/A. § (3) a) az elítélteket a szabadságvesztésből – az előzetes fogvatartásban a szabadságvesztés foganatba vételét közvetlenül megelőzően folyamatosan töltött időt is beszámítva – a feltételes szabadságra bocsátásig esedékes időtartam felét nem töltötte le [...]”

III.

- [9] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében foglaltak alapján mindenekelőtt abban a kérdésben döntött, hogy a jogszabállyal és a bírói végzésekkel szemben benyújtott alkotmányjogi panasz teljesíti-e az Abtv. alkotmányjogi panasz befogadhatóságára vonatkozó feltételrendszerét.
- [10] A befogadhatóság formai természetű feltételeit vizsgálva az Alkotmánybíróság a következőket állapította meg:
- [11] 1.1. Az indítványozó az alkotmányjogi panasz benyújtására az Abtv. 30. § (1) bekezdésében előírt hatvan napos határidőt megtartotta, mert a kézbesítési ív tanúsága szerint az indítványozó a kifogásolt végzés kiadmányát 2013. február 12. napján vette kézhez, és ehhez képest az alkotmányjogi panaszt 2013. március 8. napján terjesztette elő az első fokon eljáró bíróságnál.
- [12] 1.2. Az indítvány megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében foglalt feltételeknek is. Az alkotmányjogi panasz tartalmazza az Alkotmánybíróság Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének *c)* és *d)* pontjai szerinti, illetve az Abtv. 26. § (1) bekezdés és az Abtv. 27. §-a szerinti hatásköreire vonatkozó indokolt hivatkozást. Az indítványozó többek között kifejezetten megjelöli az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdéseiben elismert általános egyenlőségi szabály és a hátrányos megkülönböztetés tilalmának sérelmét.
- [13] Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés *f)* pontja szerint az indítvány, többek között, akkor minősül határozottnak, ha kifejezett kérelmet tartalmaz a jogszabály, jogszabályi rendelkezés vagy a bírói döntés megsemmisítésére. Az alkotmányjogi panasz határozott kérelmet tartalmaz, mert a panaszos a büntetés-végrehajtási ügyben alkalmazott jogszabály és az ügyben hozott bírói végzések alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését indítványozza.
- [14] 2. Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen az Abtv. 26. § (1) bekezdés és az Abtv. 27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint az Abtv. 29–31. §§ szerinti tartalmi követelményeket. Ezeket a feltételeket vizsgálva az Alkotmánybíróság az alábbi következtetésekre jutott.
- [15] 2.1. Az indítványozó az Abtv. 26. § (1) bekezdése és az Abtv. 27. §-a, illetve az Abtv. 51. § (1) bekezdése szerint jogosultnak tekinthető, és figyelemmel arra, hogy a jelen alkotmánybírósági eljárás alapjául szolgáló büntetés-végrehajtási ügyben a bíróság az indítványozó által kezdeményezett enyhébb végrehajtási fokozat alkalmazhatóságáról döntött, így az indítványozó az adott ügyben kétség nélkül érintettnek tekinthető.
- [16] 2.2. Az Abtv. 26. § (1) bekezdés *b)* pontjában, illetve az Abtv. 27. § *b)* pontjában foglaltak szerint a bírói döntéssel és az abban alkalmazott jogszabállyal szemben alkotmányjogi panasz akkor terjeszthető elő, ha az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincsen számára biztosítva. Az indítványozó a jelen alkotmányjogi panaszt a fellebbezési lehetőségének kimerítését követően, a Székesfehérvári Törvényszék másodfokú, jogerős végzésével szemben terjesztette elő, így az alkotmányjogi panasz megfelel az Abtv. 26-27. §§ e körben előírt feltételeinek.
- [17] 2.3. Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így egyik kimerülése önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}.
- [18] Jelen alkotmányjogi panaszban előadottakkal összefüggésben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kifogásolt jogszabály az enyhébb végrehajtási fokozat kijelölésének egyik feltételeként írta elő, hogy az előzetes fogvatartásban töltött idő abban az esetben számítható a szabadságvesztés büntetés idejéhez, amennyiben annak megkezdéséhez közvetlenül, és folyamatosan kapcsolódott. A panaszos előadása kétséget keltett a szabályozás diszkriminatív jellege iránt, amelynek vizsgálata így már érdemi alkotmánybírósági eljárást igényel. Az Alkotmánybíróság az érdemi vizsgálat eredményéhez képest dönthet a bírói döntés alaptörvény-ellenességét érintő kételyekről.

- [19] Az Alkotmánybíróság még az alkotmányjogi panasz befogadhatósági vizsgálata során észlelte, hogy az alkotmányjogi panaszban kifogásolt jogszabály időközben megváltozott. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény úgy módosította a Bv. tvr. 28/A. § (3) bekezdés a) pontját, hogy az előzetes fogvatartás beszámíthatóságának immáron nem feltétele, hogy a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdését közvetlenül megelőzze. Az új szabályozás értelmében az enyhébb végrehajtási fokozat alkalmazásának egyik feltétele, hogy „az elítélt szabadságvesztésből – az előzetes fogvatartásban és a házi őrizetben töltött időt is beszámítva – a feltételes szabadságra bocsátásig esedékes időtartam felét” letöltse. Minthogy azonban az alkotmányjogi panaszban kifogásolt jogszabályt az indítványozót érintő büntetés-végrehajtási ügy megítéléséhez az eljáró bíróságok döntéseikben alkalmazták és az indítványozó kérelmét e döntéseikben elutasították, így az Alkotmánybíróságnak a 2012. január elsejétől 2013. július elsejéig hatályban volt jogszabály alkotmányosságát szükséges megvizsgálnia {Abtv. 41. § (3) bekezdés, illetve Abtv. 64. § e) pontja, továbbá lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [20] Az Alkotmánybíróság tanácsa ezért az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 30. § (1) bekezdése alapján az alkotmányjogi panaszt befogadta és elrendelte az érdemi vizsgálat megkezdését.

IV.

- [21] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [22] 1. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában elsődlegesen az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt egyenlőségi szabályra hivatkozott és elsősorban azt sérelmezte, hogy a bírói döntésekben alkalmazott, az enyhébb végrehajtási fokozat kijelölhetőségét szabályozó Bv. tvr. 28/A. §-a hátrányosan különböztet a szabadságvesztés büntetéseiket töltő elítéltek között.
- [23] 1.1. Az Alkotmánybíróság felidézi az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt általános egyenlőségi szabály értelmezése során kimunkált gyakorlatát, amely a jogrend valamennyi szabálya tekintetében azért biztosítja az egyenlően kezelés követelményét, mert az egyenlőség végső forrása az egyenlő emberi méltóság. A jogegyenlőség klauzulája a közhatalmat gyakorlók számára tehát azt az alkotmányos parancsot fogalmazza meg, hogy valamennyi személyt egyenlő méltóságúként kezeljenek, és szempontjaikat egyenlő mércével és méltányossággal mérjék. Ez a követelmény pedig az egész jogrendre kiterjed, ugyanis a közhatalmat gyakorlók kötelesek egyenlő elbánást biztosítani a joghatósága alá tartozó minden személy számára. Ebből következik, hogy egy adott szabályozás abban az esetben nem felel meg az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt alkotmányos mércének, ha végső soron az emberi méltósághoz fűződő jogot sérti. Vagyis a jogegyenlőség elve nem bármifajta különbségtételt, hanem csupán az emberi méltóságot sértő megkülönböztetéseket tilalmazza. Alaptörvény-ellenes, vagyis emberi méltóságot sértő megkülönböztetés abban az esetben állapítható meg, ha a különbségtétel önkényes. A hátránnyal járó különbségtétel az általános mérce szerint akkor minősül önkényesnek, ha nincs ésszerű, kellő súlyú alkotmányos indoka. Ennek ellenőrzéséhez elsődlegesen az intézkedés legitim célját szükséges vizsgálni. Ezen kívül szükséges értékelni egyfelől azt, hogy az intézkedés alkalmas-e a legitim cél eléréséhez, másfelől pedig azt is, hogy az elérni kívánt, legitim cél által kijelölt személyek köre egybeesik-e az intézkedéssel érintett személyek körével. Mindezen szempontok nyújtanak lehetőséget annak eldöntéséhez, hogy egy különbségtétel önkényesnek, ésszerű indokot nélkülözőnek tekinthető-e. {hasonlóan lásd: 42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [22], [24]–[27], [34]; megerősítette: 23/2013. (IX. 25.) AB határozat, Indokolás [87]}.
- [24] 1.2. A büntetőjog szabályai értelmében a büntetést a törvényben meghatározott keretek között úgy kell kiszabni, hogy igazodjék a bűncselekmény és az elkövető társadalomra veszélyességéhez, a bűnösség fokához, továbbá az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez [régai Btk. 83. § (1) bekezdés, illetve Btk. 80. § (1) bekezdés]. A büntetőjogi szabályok szerint az elkövetett bűncselekmény tárgyi súlyától, az elkövető előéletétől, valamint a büntetés kiszabása során irányadó egyéb körülményektől függően a szabadságvesztés büntetést fegyház, börtön, illetve fogház fokozatokban szükséges végrehajtani [régai Btk. 41–44. §§; illetve Btk. 35. § (1) és (2) bekezdései]. A büntetőügyben ítélező bíróság a szabadságvesztés büntetés kiszabásával egyidejűleg hatá-

rozza meg a végrehajtás fokozatát [rég. Btk. 45. § (1) bekezdése]. A büntetés végrehajtásának szabályai szerint a végrehajtási fokozathoz igazodott, többek között, a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi ideje [rég. Btk. 47. § (2) bekezdés] és a szabadságvesztés végrehajtásának rendje, így például a rövid tartalmú eltávozás, avagy a külső munkavégzés lehetősége [Bv. tvr. 26–28. §§]. A büntetés-végrehajtási intézmények szabályait a szigorúbbtól az enyhébb felé haladva jelölik a fegyház, börtön és fogház végrehajtási fokozatok. A büntetőbíróság által kiszabott szabadságvesztés fokozatának utólagos megváltoztatására a rég. Btk. 46. § (1) és (2) bekezdéseire figyelemmel a Bv. tvr. nyújtott lehetőséget [Bv. tvr. 7. §]. Eggyel szigorúbb végrehajtási fokozat volt kijelölhető, ha az elítélt a büntetés-végrehajtás rendjét ismételtelen vagy súlyosan megzavarta [rég. Btk. 46. § (1) bekezdése és a Bv. tvr. 28/A. § (2) bekezdése]. Eggyel enyhébb végrehajtási fokozat volt kijelölhető, ha a büntetés célja a szabadságvesztés enyhébb fokozatban történő végrehajtásával is elérhető. Ennek megítélése során különös súllyal esik latba az elítélt személyisége, előélete, egészségi állapota, a szabadságvesztés során tanúsított magatartása, az elkövetett bűncselekmény indítéka, jellege és súlya, a bűncselekmény miatt kiszabott szabadságvesztés tartama, valamint az elítélt társadalomba való beilleszkedési készsége és hajlandósága [rég. Btk. 46. § (1) bekezdés, Bv. tvr. 28/A. §]. A törvény a büntetés célján és az elítélt személyében rejlő okokon kívül az enyhébb végrehajtási fokozat kijelöléséhez további, objektív feltételeket is meghatároz. Így az elítélt akkor jogosult az enyhébb végrehajtási fokozat kijelölésének kezdeményezésére, ha a szabadságvesztésből a feltételes szabadságra bocsátásig esedékes időtartam felét már letöltötte (1), és az elítélt szabadságvesztéséből fegyház fokozatban legalább egy évet, börtön fokozatban legalább hat hónapot végrehajtottak (2). Ezen kívül az elítélt nem részesülhet az enyhébb végrehajtási fokozat kedvezményében, ha erőszakos többszörös visszaeső (1), a bűncselekményt bünszervezetben követte el (2) avagy olyan életfogytig tartó szabadságvesztés büntetést tölt, amelyből nem bocsátható feltételes szabadságra (3) [Bv. tvr. 28/A. § (3) bekezdés a)–e) pontok]. Az alkotmányjogi panaszban kifogásolt szabályozás egy további feltételt is tartalmazott, amely szerint a szabadságvesztés feltételes szabadságra bocsátásig esedékes időtartam fele részének számításakor csak az előzetes fogvatartásban töltött azon idő számítható be, amely közvetlenül kapcsolódott a szabadságvesztés megkezdéséhez. Ennek megfelelően azok az elítéltek, köztük az indítványozó is, akiknek az előzetes letartóztatása valamely ok miatt a szabadságvesztés büntetés megkezdése előtt megszűnt, a többi elítélthez képest későbbi időpontban váltak jogosulttá az enyhébb végrehajtási fokozat és az azzal együtt járó kedvezmények igénybevételének kezdeményezésére.

[25] 1.3. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az alkotmányjogi panaszban kifogásolt jogszabályi feltétel egy objektív, tárgyilagos szempontot tartott szem előtt, nevezetesen azt, hogy az előzetes fogvatartás és a szabadságvesztés büntetés ideje csak akkor számítható össze az enyhébb végrehajtási fokozat kijelöléséhez, ha folyamatos. Ezt az objektív körülményt valamennyi elítélte, ugyanolyan feltételek mellett alkalmazták. Az enyhébb végrehajtási fokozat kijelölésékor szükséges értékelni az elítélt szabadságvesztés során tanúsított magatartását, illetve a társadalomba való beilleszkedési készségét és hajlandóságát [Bv. tvr. 28/A. §]. Vagyis a büntetés-végrehajtási bíró ilyen esetekben vizsgálja, hogy a kiszabott büntetés az enyhébb fokozatban történő végrehajtással elérheti-e a büntető törvényben meghatározott célját. A kifogásolt jogszabályi feltétel a fogvatartás folyamatosságának megkövetelésén keresztül az elítélt magatartásában megfigyelhető változások ellenőrizhetőségét segítette. A szabállyal érintett elítéltek köre pedig egybeesik a szabályozás indoka által kijelölt elítéltekkel. Jelen esetben nincs szó tehát arról, hogy a kifogásolt jogszabályi feltétel az elítéltek azonos csoportján belül a büntetések végrehajthatóságát érintően egyes elítéltekre önkényesen, az emberi méltóság sérelmét is előidéző eltérő szabályokat állapított volna meg. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt ebben a részében megalapozatlannak találta és elutasította.

[26] 2.1. A panaszos az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt hátrányos megkülönböztetés tilalma körében az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében elismert személyes szabadsághoz fűződő jog sérelmére hivatkozott. Vagyis a panaszos állítása szerint a kifogásolt jogszabályi feltétel alkalmazása következtében a személyes szabadsághoz fűződő jog tekintetében érte hátrányos különbségtétel. Előadott indokai értelmében ugyanis a feltételes szabadságra bocsáthatóság legkorábbi időpontját a végrehajtási fokozat döntően befolyásolta. Így az előzetes fogvatartás és a szabadságvesztés büntetés összeszámolhatóságához a folyamatosság megkövetelése alapvető jog tekintetében jelent hátrányos különbségtételt a szabadságvesztésüket töltő elítéltek között. A panaszos álláspontja szerint ebből következően az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében biztosított személyes

szabadsághoz fűződő jog sérelmén keresztül sérül az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt diszkriminációtilalom szabálya is.

- [27] 2.2.1. Az Alkotmánybíróság emlékeztet arra, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése az alapjogok egyenlőségét és a diszkrimináció tilalmát tartalmazza. Az alkotmányos szabály szerint „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.” A tételesen felsorolt tulajdonságok mellett az „egyéb helyzet szerinti különbségtétel” fordulat nyújt garanciát ahhoz, hogy az előre nem látható, de a felsorolásban szereplő tulajdonságokhoz döntő hasonlóságot mutató helyzetben élő személyeket se érhesse hátrányosan sújtó különbségtétel. Ez a fordulat ad lehetőséget az Alkotmánybíróságnak arra, hogy a társadalom aktuális változásaira időszerűen reagálva mindig maga határozhassa meg, melyek a társadalom sérülékeny csoportjai, vagyis mely csoporthoz tartozók tekinthetők kiszolgáltatottnak, kirekesztettnek, illetve folyamatos, és indokolatlan hátránnyal sújtottnak. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése ennek megfelelően egy nyílt felsorolást tartalmaz, ám ez a nyílt felsorolás korlátlanul nem bővíthető. Nem nyújt védelmet olyan személyeknek, akiket valamely szabály ugyan éppen hátrányosan érint, de mégsem diszkriminál. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében garantált diszkriminációtilalom ugyanis csupán olyan élethelyzeteket ölelhet át, amelyekben az emberek önazonosságát, identitását meghatározó lényegi tulajdonságuk miatt előítélettel, vagy társadalmi kirekesztéssel néznek szembe. Vagyis a diszkriminációtilalom alkotmányos klauzulája elsődlegesen a társadalom személyben rejlő és tetszés szerint nem változtatható tulajdonság mentén elkülönülő csoportjainak védelmét szolgálja. Az Alkotmánybíróság korábbi döntésében ezzel egyezően állapította meg, „hogy a rendelkezésben említett tulajdonságok – faj, szín, nem, fogyatékoság, társadalmi származás stb. – az egyén megváltoztathatatlan tulajdonságai, amelyeket nem tud befolyásolni. Joggal ide sorolható a vallás, vagy politikai és más vélemény is, mert ezek az egyén számára önazonossága (személyisége) elválaszthatatlan részét alkotják, és mint ilyenek nem változtathatók tetszőlegesen. [...] Az egyén megváltoztathatatlan – saját elhatározásától nem függő, többnyire eleve adott – tulajdonságain alapuló megkülönböztetés a jogi megkülönböztetés legsúlyosabb esete, a diszkrimináció. Az ilyen megkülönböztetés a XV. cikk (2) bekezdése alapján általában tilos, ezért minden ilyen megkülönböztetés az általános egyenlőségi szabályhoz képest szigorúbb vizsgálatot követel. Ilyen megkülönböztetésnek tekintendő, ha a jogszabály alapján képzett azonos tulajdonságú csoportok az egyén megváltoztathatatlan tulajdonsága szerint különböznek egymástól.” {42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [38]–[41]}.
- [28] Ugyanakkor az Alkotmánybíróság következetes álláspontja szerint az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt diszkrimináció tilalma nem kizárólag az alapvető jogok védelmi körébe tartozó jogszabályokra, hanem a teljes jogrendszerre is kiterjeszhető. Ez abból adódik, hogy a diszkrimináció tilalma valójában az alaptörvényi szabályban megjelölt, az emberek önazonosságát, identitását megtestesítő tulajdonságok szerinti megkülönböztetést, vagyis a diszkriminációt tilalmazza. Ebből az is következik, hogy az ilyen különbségtétel érvényességét és igazolhatóságát az Alkotmánybíróságnak az alapjogok és nem alapjogok tekintetében egyaránt különleges szigorúsággal szükséges vizsgálnia {hasonlóan lásd: 42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [42]–[43], megerősítette: 23/2013. (IX. 25.) AB határozat, Indokolás [87]}.
- [29] Az Alkotmánybíróság ezen kívül elismeri, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt klauzula védelmet nyújt a rejtett, vagy közvetett diszkriminációval szemben is. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a közvetett diszkrimináció tilalmát sérti, ha egy látszólag általános jellegű és semleges jogszabályi rendelkezés, vagy szabály végső soron a társadalomban gyakorta hátrányos különbségtétellel sújtott, az Alaptörvényben tételesen felsorolt, illetve azzal döntő hasonlóságot mutató „egyéb helyzetben” lévő személyek kizárását, kirekesztését vagy valamely lehetőségtől való megfosztását eredményezi. Az Alkotmánybíróság felfogása szerint így az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében garantált diszkrimináció tilalma kiterjed azokra a közhatalmi intézkedésekre is, amelyek ugyan látszólag általános, semleges és mindenkire egyformán érvényes rendelkezést tartalmaznak, de eredményüket vagy hatásukat tekintve valójában mégis az alaptörvényi szabályban felsorolt tulajdonságú társadalmi csoportot sújtanak további hátrányokkal. Vagyis végső soron egy ilyen tulajdonság valamelyikének jegyét hordozó csoport tagjainak kirekesztését eredményezik.
- [30] 2.2.2. Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében elismerthez hasonló diszkriminációtilalmi mércét fogalmaz meg az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az alapvető jogok és szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én aláírt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 14. Cikkében megfogalmazott rendelkezés.

zés is. Az Alkotmánybíróság felidézi állandó gyakorlatát, amely szerint a hazai alkotmányossági követelmények értelmezése során az alapjogok érvényesülésének minimális mércéjeként fogadja el az elismert nemzetközi jogvédelmi mechanizmusokban biztosított jogvédelmi szintet {elsőként lásd: 32/2012. (VII. 4.) AB határozat, Indokolás [41]; legutóbb megerősítve: 16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [37]}. Minthogy Magyarország alávetette magát az Egyezmény értelmezésére jogosult, a strasbourgi székhellyel működő Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) joghatóságának, így az Alkotmánybíróság felvázolja, hogy az EJEB saját esetjogában a diszkriminációtilalom mely felfogását képviseli.

- [31] Az Egyezmény 14. Cikke úgy fogalmaz, hogy a konvencióbeli jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés nélkül, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül szükséges biztosítani. Az EJEB következetes gyakorlata szerint a hátrányos különbségtétel tilalmának egyezménybeli klauzulája önmagában nem hívható fel, hanem kizárólag az Egyezményben és annak kiegészítő jegyzőkönyveiben biztosított jogok, és szabadságok érvényesülését garantálja. Olyan alapelveként működik, amely mércét nyújt az Egyezményben foglalt polgári és politikai jogok érvényesítéséhez. Az EJEB felfogásában tehát az Egyezmény 14. Cikke egy konvencióbeli jogokra korlátozott diszkrimináció-tilalmi szabályt jelent, amely mindig valamely más egyezménybeli joggal együtt olvasva nyújt védelmet {elsőként lásd: EJEB, *A nyelvhasználat ügye az oktatás területén Belgiumban*, (2126/64), 1968. július 23., későbből lásd például: EJEB, *Sommerfeld kontra Németország* [GC], (31872/96), 2003. július 8., 84. bekezdés}. Mindemellett azonban egy közhatalmi intézkedés következményeként előidézett hátrányos különbségtételnek az Egyezmény szerint sem előfeltétele, hogy a konvencióban foglalt valamely jog tényleges sérelmet szenvedjen {EJEB, *Kafaris kontra Ciprus* [GC], (21906/04), 2008. február 12., 159. bekezdés}. Feltétele ugyanakkor, hogy a hátrányos különbségtétel az Egyezményben deklarált valamely jog védelmi körébe tartozzék. Ennek megfelelően az EJEB gyakorlata szerint ezekben az esetekben a diszkriminációtilalmi szabály autonóm módon érvényesül {elsőként lásd: EJEB, *Abdulaziz, Cabales és Balkandali kontra Egyesült Királyság*, (9214/80), 1985. május 28., 71. bekezdés, későbből lásd például: EJEB, *Inze kontra Ausztria*, (8695/79), 1987. október 28., 36. bekezdés; EJEB, *Burden kontra Egyesült Királyság* [GC], (13378/05), 2008. április 29., 58. bekezdés; EJEB, *X és mások kontra Ausztria*, (19010/07), 2013. február 19., 94. bekezdés}. Az EJEB felfogásában a diszkrimináció-tilalom próbáját a közhatalmi intézkedéseken túl a magánautonómia nyilvános szférájához tartozó jognyilatkozatoknak, intézkedéseknek és politikáknak is ki kell állniuk {lásd például: EJEB, *Pla és Puncernau kontra Andorra*, (69498/01), 2004. július 13., 59. bekezdés}. Hasonlóan az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdéséhez, az Egyezmény 14. Cikke is egy nyílt felsorolással határozza meg az egyes társadalmi helyzetekben élőket, amely azonban az EJEB esetjoga szerint tetszés szerint nem bővíthető {EJEB, *Magee kontra Egyesült Királyság*, (28135/95), 2000. június 6., 50. bekezdése}, hanem kizárólag a társadalom úgynevezett sérülékeny, személyben rejlő tulajdonság mentén elkülönülő csoportjait ölelheti át {elsőként lásd: EJEB, *Kjeldsen, Busk Madsen és Pedersen kontra Dánia*, (5095/71; 5920/72; 5926/72), 1976. december 7., 56. bekezdés; megerősítette például: EJEB, *Carson és mások kontra Egyesült Királyság* [GC], (42184/05), 2010. március 16., 61. és 70. bekezdések}. Az EJEB a tételesen felsorolt jegyekkel rendelkezőkön kívül ilyen sérülékeny csoportnak tekinti többek között a fogyatékkal élőket {EJEB, *Glor kontra Svájc*, (13444/04), 2009. április 30., 80. bekezdés; EJEB, *Kiss Alajos kontra Magyarország*, (38832/06), 2010. május 20., 42. bekezdés}, egyes betegségben szenvedőket {EJEB, *Kiyutin kontra Oroszország*, (2700/10), 2011. március 10., 63-64. bekezdések}, valamint a menekültek csoportjait is {EJEB, *M.S.S. kontra Belgium és Görögország*, (30696/09), 2011. január 21., 251. bekezdés}. Emellett az EJEB elismeri, hogy az Egyezmény 14. Cikkéből a közvetett, vagy rejtett diszkrimináció tilalma is kiolvasható {EJEB, *Hugh Jordan kontra Egyesült Királyság*, (24746/94), 2001. május 4., 154. bekezdés}.
- [32] Az EJEB ezen az elvi alapon vizsgálta az Egyezmény 5. Cikkben garantált szabadsághoz és biztonsághoz fűződő jog, illetve az Egyezmény 14. Cikkében rejlő hátrányos különbségtétel tilalmának összefüggéseit is. A kedvezményes szabadlábba helyezés intézményének megítélése során az EJEB kiindulópontja, hogy önmagában az Egyezményből nem fakad jog a kiszabott szabadságvesztés büntetésből a megállapított idő előtti, vagyis kedvezményes szabaduláshoz. A szerződő államok ugyanis a büntetési politikájuk kialakításakor széles mérlegelési lehetőséget élveznek. Ugyanakkor, ha egy szerződő állam úgy dönt, hogy a kedvezményes szabadulás lehetőségét bevezeti, akkor ezt a lehetőséget az Egyezmény 14. Cikkéből fakadó követelményekkel összhangban szükséges nyújtania {EJEB, *Rangelov kontra Németország*, (5123/07), 2012. március 22., 83. és 87. bekezdések}. E gyakorlathoz igazodóan az EJEB eseti döntése szerint a kedvezményes szabadulás tekintetében az elítélteknek a nemzeti hovatarozáson alapuló eltérő kezelése például olyan tulajdonságnak minősül, amely ésszerű iga-

zolás hiányában az Egyezmény 14. Cikkének sérelmét jelenti [EJEB, *Rangelov kontra Németország*, (5123/07), 2012. március 22., 99. bekezdés]. Az EJEB kivételesen a kedvezményes szabadlára helyezés feltételeinek megállapítása tekintetében az elítéltekkel szemben kiszabott szabadságvesztés határozott és határozatlan idején alapuló eltérő bánásmódot olyan tulajdonságnak tekintette, amely ésszerű igazolást kíván [EJEB, *Clift kontra Egyesült Királyság*, (7205/07), 2010. július 13., 62. bekezdés]. Az EJEB adott ügyben kifejtett álláspontja szerint a kedvezményes szabadlára helyezés szabályozása során az eltérő bánásmód igazolásának releváns szempontja az elítélt társadalomra veszélyessége lehet. Vagyis az a veszély és kockázat, amelyet a kedvezményes szabadulás jelenthet a társadalomra. A társadalomra veszélyesség mérlegelésének szempontja pedig ésszerű igazolás nélkül marad, ha az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésüket töltő elítéltek kedvezőbb feltételekkel bocsáthatók feltételes szabadlára, mint a határozott idejű szabadságvesztés büntetésre ítélték, hiszen a határozott szabadságvesztés büntetésre ítélték társadalomra veszélyessége nyilvánvalóan csekélyebb [EJEB, *Clift kontra Egyesült Királyság*, (7205/07), 2010. július 13., 74–78. bekezdések]. Az EJEB állandó gyakorlata szerint ugyanakkor nem tekinthetők azonos helyzetűeknek azok az elítéltek, akik eltérő tárgyi súlyú bűncselekményeket követnek el [EJEB, *Gerger kontra Törökország*, (24919/94), 1999. július 8., 69. bekezdés, illetve EJEB, *Akbaba kontra Törökország*, (52656/99), 2006. január 17., 28. bekezdés], vagy egyébként a feltételes szabadlára bocsátás szigorúbb szabálya egy olyan semleges, objektív feltételben ölt testet, amely releváns összefüggést mutat a kedvezmény igénybe vehetőségének legkorábbi időpontjával [EJEB, *Clift kontra Egyesült Királyság*, (7205/07), 2010. július 13., 76. bekezdés] és ezért esetükben a büntetés-végrehajtási kedvezmények eltérő szabályozása nem is jelenthet hátrányos különbségtételt.

- [33] 2.3. Az alkotmányjogi panaszban kifogásolt szabály értelmében az enyhébb végrehajtási fokozat kezdeményezéséhez az előzetes fogvatartásban töltött idő csak abban az esetben számítható be, ha közvetlenül kapcsolódott a szabadságvesztés büntetés megkezdéséhez. Kétségtelen, hogy a fogvatartási időtartamok folyamatosságának megkövetelése azt eredményezi, hogy azok az elítéltek, akik előzetes letartóztatása a szabadságvesztés megkezdését megelőzően valamely okból megszűnt, a többi elítélthez képest később váltak jogosulttá az enyhébb végrehajtási fokozat kijelölésének kezdeményezésére. Minthogy a korábbi szabályozás értelmében a feltételes szabadságra bocsátás lehetséges legkorábbi időpontját a szabadságvesztés végrehajtásának fokozata határozta meg, így a büntetésüket szigorúbb végrehajtási fokozatban töltő elítéltek később váltak jogosulttá a feltételes szabadságra bocsátás kezdeményezésére [rég. Btk. 47. § (2) bekezdés]. Kétségtelen az is, hogy a fogvatartási időtartamok folyamatosságának megszakadása az eljárások egy részében az elítélt személyében rejlő körülményeken kívüli okokra vezethetőek vissza. Erre egyik példaként szolgál az előzetes letartóztatás törvényben előírt leghosszabb határidejének lejáratára [lásd: a büntetőjárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 132. § (3) bekezdés]. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint azonban egyfelől az enyhébb végrehajtási fokozat kijelöléséhez a fogvatartási időtartamok folyamatosságának megkövetelése egy olyan objektív és semleges jogszabályi feltétel, amely releváns összefüggést mutat e kedvezmény igénybe vehetőségének legkorábbi időpontjával (vö. jelen indoklás IV./1.3. pontjával, Indoklás [25]). E jogszabályi feltétel pedig nem szerepel az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében felsorolt tulajdonságok között, és a korábban kibontott okfejtés alapján egy ilyen jellegű jogszabályi feltétel nem tartozik az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében felsorolt „egyéb helyzet” szerinti tulajdonságokhoz sem, mert az „egyéb helyzet” szerinti tulajdonságok elsősorban az ember önazonosságát, identitását testesíthetik meg, vagy személyben rejlő és tetszés szerint nem változtatható tulajdonságok közé számíthatnak (vö. jelen indoklás IV./2.2.1. és 2.2.2. pontjaival, Indoklás [27]–[32]). Az Alkotmánybíróság megítélése szerint ebből fakadóan a kifogásolt jogszabályi feltétel nem is sértheti az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében garantált diszkrimináció alkotmányos tilalmát. Ezen túl a kifogásolt jogszabályi feltétel egy olyan tárgyilagos, semleges és objektív körülményt írt elő, amely valamennyi elítéltre egyaránt vonatkozott, és hatását tekintve az elítéltek egyetlen olyan csoportját sem sújtotta hátrányosabban, amely az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében felsorolt tulajdonság valamelyikének jegyét hordozza. A kifogásolt szabályozás kapcsán így nem érhető tetten rejtett diszkrimináció sem (vö. jelen indoklás IV./2.2.1. és 2.2.2. pontjaival, Indoklás [27]–[32]).
- [34] Másfelől az enyhébb végrehajtási fokozat kijelöléséhez, csakúgy, mint az azt befolyásoló feltételes szabadságra bocsátás megítéléséhez az elítélteknek nincs alanyi joga. A büntetés-végrehajtási kedvezmények nem járnak automatikusan, megengedésük a szükséges időtartam lejáratán kívül egyrészt törvényben előírt számos más objektív feltétel teljesüléséhez kötött, másrészt pedig mindig az elítélt személyi körülményeit értékelő diszkrecionális bírói mérlegelés eredménye. A büntetés-végrehajtási bíró a feltételes szabadságra bocsátás elbírálásakor csakúgy, mint az enyhébb végrehajtási fokozat kijelölésének megítélésakor az elítélt szabadságvesztés során

tanúsított magatartását értékeli. Az elítélt feltételes szabadlábra helyezésének megítélésakor a büntetés-végrehajtási bíró többek között azt a kockázatot és veszélyt veszi számba és mérlegeli, amelyet az elítélt a kiszabott szabadságvesztés időtartamát megelőző, kedvezményes szabadlábra helyezése jelenthet a társadalomra. Szükséges továbbá értékelnie azt is, hogy a kiszabott büntetés elérhette-e a büntető törvényben foglalt célját (vö. jelen Indokolás IV/1.2. pontjával, Indokolás [24]). Ebből következően az alkotmányjogi panaszban kifogásolt jogszabályi feltétel csupán egyike volt azon feltételeknek, amelyek alapján a büntetés-végrehajtási bíró az elítélt büntetés-végrehajtási kedvezményéről döntött. Minthogy az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a jogszabályi feltétel nem volt diszkriminatív, vagyis az alapvető jogok egyenlőségét sem sértette, így az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz normakontrollra irányuló részét az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése és azzal összefüggésben az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdése tekintetében is elutasította.

- [35] 3. Az indítványozó ezen kívül az Abtv. 27. §-a alapján kezdeményezte a Székesfehérvári Törvényszék BV Csoportja Bv.1032/2012/14. sorszámú, valamint a Székesfehérvári Törvényszék Bkf. 450/2012/2. sorszámú azon végzései alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, amelyekben az eljáró bíróságok a Bv. tvr. kifogásolt szabályát alkalmazták. Az alkotmányjogi panasz azonban a bírói végzések alaptörvény-ellenessége tekintetében is a Bv. tvr. támadott rendelkezésének alaptörvény-ellenességére hivatkozik és külön indokolást nem tartalmaz. Ebből következően az alkotmányjogi panasz nem felel az Abtv. 52. § (1) bekezdésében foglaltaknak, mert a bírói döntés alaptörvény-ellenessége tekintetében különálló indokolást nem ad elő {hasonlóan lásd: 3145/2013. (VII. 16.) AB határozat, Indokolás [24]}. Az Alkotmánybíróság ilyen okokból az alkotmányjogi panasznak a bírói döntés megsemmisítésére irányuló részét az Abtv. 64. § *d*) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Paczoly Péter s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kiss László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Kovács Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lenkovics Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Lévay Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Bragyova András alkotmánybíró különvéleménye

- [36] A határozattal nem értek egyet az alkalmazott alkotmányjogi mérce miatt.
- [37] A többséggel ellentétben szerintem az Alaptörvény IV. cikke, a személyi szabadság joga alapján kellett volna vizsgálni a Bv. tvr. kifogásolt rendelkezését. Így viszont csak a megsemmisítés (illetve adott esetben az alkotmányellenesség megállapítása) lett volna az eredmény.
- [38] A kifogásolt rendelkezés, amely a végrehajtási fokozat enyhítésének feltételei között különbséget tett az előzetes letartóztatásban *folymatosan eltöltött* és a nem folyamatosan töltött szabadságelvonás között, a személyi szabadság alkotmányos mércéje szerint ítélandó meg.
- [39] 1. Az alapjogsértés vizsgálatának módszertani szempontból mindig meg kell előznie az egyenlőségi vizsgálatot.
- [40] Egy rendelkezés (jogi norma) több indokból is lehet alkotmányellenes. Ezek közül a specifikusabb mérce alapján kell vizsgálni minden alkotmányellenességet. A mérce annál specifikusabb, minél kevesebb esetre (magatar-

tásra vagy normára) alkalmazható, ami esetünkben azt jelenti, hogy minél kevesebb magatartásra alkalmazható norma lehet vele ellentétben.

- [41] Az egyenlőségi mérce – minthogy a jogrendszer minden normájára alkalmazható – a legáltalánosabb. Ezekhez képest az egyes alapjogok (alapjogi tényállások) valamennyien sokkal specifikusabbak. Ezért kellett volna a szabályt a személyi szabadság korlátozásaként vizsgálni, és csak akkor, ha megállapítható, hogy nem sértheti ezt az alapjogot, lett volna indokolt a két egyenlőségi mércét alkalmazni. A többség tehát éppen fordítva járt el, mint ahogyan (szerintem) kellett volna.
- [42] Egyetértek a többséggel az egyenlőségi szabály két esete közötti különbségtételben. A XV. cikk (1) bekezdése mindenféle ésszerűtlen megkülönböztetést tilt, amely az emberek (mint jogalanyok) indokolatlanul nem egyenlő kezelésére vezet. E szabály csak akkor alkalmazható értelmesen, ha legalább két hasonló tartalmú – egyébként nem alkotmányellenes – jogszabály különbségét vizsgáljuk. Az általános egyenlőségi szabály alapján minden megkülönböztetés elfogadható – tehát alkotmányos –, ha van ésszerű („alkotmányos”) indoka.
- [43] Ezzel szemben az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése szerinti diszkrimináció tilalma tilt bizonyos jogszabálytartalmakat: azokat, amelyek az ott felsorolt tulajdonságokon alapulnak. E tulajdonságok az egyes emberek identitását meghatározó, jellemzően az egyén számára adott és megváltoztathatatlan tulajdonságok (kor, nem, születési hely, származás stb.), amelyek szerint különböztető jogi szabályozás általában alkotmányellenes, még ha némi ésszerű indoka lehet is. Az ilyen megkülönböztetés – például származás szerinti – csak egészen kivételes esetben, rendesen külön alkotmányos felhatalmazás alapján, mint a pozitív diszkrimináció esetében vagy a magyar állampolgárok számára az Alaptörvényben fenntartott jogok esetén, lehet megengedett, amint ezt az Alkotmánybíróság 42/2012. (XII. 20.) AB határozatában (a továbbiakban: AB határozat) megállapította [ABH 2012, 279, 283.].
- [44] 2. Annyi természetesen igaz, hogy a legtöbb alapjogsértés vizsgálható lenne az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése alapján, mivel eszerint az alapjogokat mindenféle faji, szín szerinti, nemi, fogyatékoság szerinti, nyelvi, vallási, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti megkülönböztetés nélkül biztosítani kell mindenkinek.
- [45] Ennek azonban az alapjogok esetében az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése szerint alapjogi (szükségességi/arányossági) vizsgálat eleget tesz, mivel garantálja, hogy az alapjogok biztosításában ne lehessen ilyen megkülönböztetéseket alkalmazni. Ez csak annyit jelent, hogy nem fogadható el szükségesnek (alkotmányos célnak) olyan normacél, amely diszkriminációt sejtet, és arányosnak olyan alapjog korlátozás, amely ilyen eredményez.
- [46] Ha például egy foglalkozásból a jogi szabályozás kizárná a nőket – például nem lehetne tűzoltó vagy katona –, akkor a norma a foglalkozás szabadságának [Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdése] megsértése lenne, mivel ez nem lehet alkotmányos cél (tehát nem lehet szükséges). Ezen kívül arányos sem lehet semmiképp (még ha alkotmányos cél, például az egészség védelmét szolgálja is) az olyan szabályozás, amely minden nőt eleve kizár egy foglalkozás gyakorlásából.
- [47] A szükségességi-arányossági vizsgálat biztosítja az alapjogok egyenlőségét, ezért az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése e tekintetben azonos az I. cikk (3) bekezdésével. Ugyanakkor önállóan alkalmazandó az alapjogok védelmi körébe nem eső tárgyakra, ahogyan ezt az Alkotmánybíróság az AB határozatban megállapította [ABH 2012, 279, 286–291.].
- [48] Szerintem a vizsgált norma különben az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésébe is ütközne, ha nem lenne az Alaptörvény IV. cikkét sértő.
- [49] 3. A szabadságvesztés büntetés – ehhez nem fér kétség – a személyi szabadság korlátozása. A Bv. tvr. 32. § (1) bekezdése ezt meg is állapítja a következők szerint: „[a] szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt elveszti a személyi szabadságát”. A szabadságvesztés büntetés végrehajtásában a végrehajtás szabályaitól függően vannak a személyi szabadság kisebb vagy nagyobb korlátozásával járó enyhébb és szigorúbb fokozatok [Bv. tvr. 24. §-a; 26. § (1)–(2) bekezdései; 27. §-a; 28. § (1) bekezdése; 28/A. § (1)–(3) bekezdései; 28/B. § (1)–(3) bekezdései.]
- [50] A kifogásolt szabály korlátozza a panaszos személyi szabadságát azzal, hogy kizárja az enyhébb fokozat alkalmazását, jóllehet a panaszos elítélt már letöltött büntetéséből annyit, hogy erre jogosult legyen; azonban az előzetes fogvatartásának teljes ideje nem számít bele, amiért mégsem lett jogosult. Igaz, hogy ez a szabály előnytelenül különböztet azok között, akiknek előzetes fogvatartása folyamatos volt, és akiknek (bármely okból) előzetes fogvatartása megszakadt. Ez a szabály azonban önmagában alkotmányellenes, függetlenül attól,

hogy egy másik szabállyal összevetve megkülönböztetést is alkalmaz, amiért szerintem alkotmányellenes lenne. Az egyenlőségi szabály alapján azonban csak azért lenne alkotmányellenes, mert van egy másik norma a jogrendszerben, amely szerint az előzetes fogvatartás más esetekben beleszámít a büntetésben töltött időbe. Ha az nem lenne, e szabály sem lenne alkotmányellenes.

- [51] Az alapjogba ütközés esetében azonban nem a két norma *különbsége* alkotmányellenes – azaz az egyenlőségi szabály alapján az előzetes fogvatartás beszámításának mindkét szabálya külön-külön alkotmányos lenne –, hanem a vizsgált norma feltétlenül alkotmányellenes, tekintet nélkül a másik normára. A vizsgált szabály ugyanis azzal sérti a személyi szabadságot, hogy figyelmen kívül hagyja az előzetes fogvatartásban – ami szintén a személyi szabadság korlátozása – töltött idő egy részét, ezzel a kevesebb szabadságkorlátozással járó, az enyhébb végrehajtási fokozatba való átlépés feltételei között differenciál. Márpedig, ha a büntetés-végrehajtásban a személyi szabadság korlátozását szükségesnek fogadjuk el [mert megfelel az Alaptörvény IV. cikk (2)–(4) bekezdéseiben található feltételeknek], ez a korlátozás aránytalan, amennyiben nem veszi figyelembe *teljes egészében a ténylegesen fogvatartásban töltött időt*.
- [52] Ez a szabály tehát akkor is alkotmányellenes lenne, ha kivétel (megkülönböztetés) nélkül mindenre alkalmazandó lenne, azaz ez lenne az általános szabály. Ezért kellett volna a vizsgált szabály Alaptörvénybe ütközését megállapítani.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Bragyova András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró különvéleménye

- [53] Nem értek egyet a határozatban megfogalmazott, az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében szereplő, „egyéb helyzet” szerinti hátrányos megkülönböztetés tilalmának szűkített értelmezésével. Álláspontom szerint az Alaptörvény diszkrimináció tilalmát kimondó fenti rendelkezéséből továbbra is az következik, hogy ha a megkülönböztetés nincs alkotmányosan megfelelően megindokolva, vagyis a különbségtételnek nincsen ésszerű, racionálisan elfogadható magyarázata, akkor az végső fokon az emberi méltóság sérelméhez vezet, és mint ilyen, alaptörvény-ellenes.
- [54] A határozatban elbírált alkotmányjogi panasz kapcsán is azt kellett vizsgálni, hogy a különbségtételt tartalmazó szabályozásnak – vagyis annak, hogy a Bv.tvr. adott időállapotban hatályos 28/A. § (3) bekezdés a) pontja alapján csak azt az előzetes fogvatartásban eltöltött időt kell beleszámítani a szabadságvesztés letöltött idejébe, amelyre a szabadságvesztés foganatba vételét közvetlenül megelőzően, folyamatosan került sor – van-e ésszerű, racionálisan elfogadható indoka. A határozat számba vesz ilyen okokat, de álláspontom szerint nem ad megnyugtató választ arra kérdésre, hogy mi volt a szabályozás ésszerű indoka, tekintettel arra is, hogy a Bv.tvr.-t az Országgyűlés utóbb a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény 88. § (1) bekezdés h) pontjával módosította, melynek eredményeként megszűnt az alkotmányjogi panaszt benyújtó által kifogásolt különbségtétel. Nézetem szerint erre is figyelemmel az Alkotmánybíróságnak meg kellett volna keresnie a módosító törvény törvényjavaslatának előterjesztőjének nevében eljáró közigazgatási és igazságügyi minisztert, hogy az indítvány kapcsán kifejttesse álláspontját, ami adalékkul szolgálhatott volna a támadott jogszabályhelyben volt különbségtétel jellegét illetően.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/596/2013.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TANÁCSAINAK A MAGYAR KÖZLÖNYBEN KÖZZÉ NEM TETT HATÁROZATAI ÉS VÉGZÉSEI

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3207/2014. (VII. 21.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Debreceni Ítéltábla Vgkf.III.30.502/2013/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz. Az indítványban az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján a Debreceni Ítéltábla Vgkf. III.30.502/2013/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában előadta, hogy egy végelszámolás alatt álló cégtől vásárolt egy terméket, aminek a minőségét utóbb nem találta megfelelőnek. A vételár-visszatérítési igényét végelszámolási kifogás útján kívánta érvényesíteni. Hitelezői igényét tértivevényes küldeményként elküldte a cég székhelyére és a cégbíróságra is, azonban a cégtől „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza hozzá a küldemény.
- [3] Az alapügyben a Debreceni Törvényszék Cégbírósága Vgf.09-13-000005/5. számú végzésével a végelszámolási kifogást érdemi vizsgálat nélkül elutasította. A cégbíróság azért nem jegyezte be az indítványozó hitelezői igényét, mert az indítványozó nem tudta igazolni, hogy a végelszámolási kifogást a végelszámolóknak bejelentette. Az elsőfokú bíróság döntését a Debreceni Ítéltábla Vgkf.III.30.502/2013/2. számú végzésével helybenhagyta. A bíróság indokolása szerint a kézbesítési vélelem azért nem volt alkalmazható ebben az esetben, mert az kizárólag a bírósági iratokra vonatkozik, illetve csak a már megindult eljárások esetén alkalmazható.
- [4] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában azzal érvelt, hogy a bíróság döntése önkényesen tesz különbséget a hitelezők között aszerint, hogy ajánlott levélben vagy tértivevényes küldeményként jelentették be a hitelezői igényüket. Ez szerinte sérti az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt törvény előtti egyenlőség elvét.
- [5] Az indítványozó kifogásolta továbbá, hogy a bíróság a Legfelsőbb Bíróság Gfv.XI.30.306/2008/5. számú végzésére hivatkozott, aminek értelmében a feladóvevény ajánlott küldemény esetén keletkeztet kézbesítési vélelmet, tértivevényes küldemény esetén nem. A Legfelsőbb Bíróság hivatkozott végzése kapcsán azt állította, hogy nem része az Alaptörvényen alapuló jogforrási rendszernek, tartalma nem ismerhető meg. Ezáltal az indítványozó szerint a Legfelsőbb Bíróság végzésére való hivatkozás az indítványozó szerint sérti az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése által biztosított tisztességes eljáráshoz való jogot. Sérti továbbá az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt törvény előtti egyenlőség követelményét is, mivel a végelszámolási eljárásban indokolatlan előnyt biztosít azon hitelezők számára, akik ismerik a végzés tartalmát.
- [6] A fentiekben túlmenően az indítványozó azt is kifogásolta, hogy a Debreceni Ítéltábla végzésében – egyebek mellett – hivatkozott a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (a továbbiakban: Gt.) 7. § (2) bekezdésére, amit az indítványozó szerint helytelenül, önkényesen értelmezett. Véleménye szerint a bírósági döntés ezen az alapon is sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, illetve a törvény előtti egyenlőség elvét.
- [7] 2. Az Alkotmánybíróság elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényi feltételeit vizsgálta.
- [8] 2.1. Az Abtv. 27. §-a értelmében az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat

az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

- [9] Az indítványozó az elsőfokú végzés ellen fellebbezéssel élt, alkotmányjogi panaszát a Debreceni Ítéltábla jogerős döntése ellen nyújtotta be, az indítvány tehát e tekintetben megfelel a törvényi feltételeknek.
- [10] Az indítványozó jogosultnak és érintettnek tekinthető, mivel saját egyedi ügyével összefüggésben terjesztette elő az alkotmányjogi panaszt.
- [11] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az alkotmányjogi panasz benyújtására a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül van lehetőség. Az indítványozó a Debreceni Ítéltábla végzését 2013. december 4-én vette kézhez. Az alkotmányjogi panaszt 2014. február 3-án adta postára a Debreceni Törvényszék Cégbíróságának címezve. Az alkotmányjogi panasz előterjesztésére tehát a törvényes határidőn belül került sor.
- [12] 2.2. Az Abtv. 52. §-a értelmében az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia.
- [13] Az indítványozó megjelölte az Abtv. 27. §-át, melyre alapozva nyújtotta be alkotmányjogi panaszát, valamint kifejezett kérelmet terjesztett elő a sérelmezett bírósági döntés alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére vonatkozóan.
- [14] Az indítványozó az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése, illetve a XXIV. cikk (1) bekezdése sérelmére hivatkozott indítványában.
- [15] Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerint: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”
- [16] Az Alkotmánybíróság korábban már rámutatott arra, hogy az Alaptörvény e rendelkezése a hatósági, s nem a bírósági eljárásokra vonatkozik [3181/2013. (X. 9.) AB végzés, Indokolás [40]; 3193/2013. (X. 22.) AB végzés; Indokolás [14]]. Az Alkotmánybíróság azt is megállapította már, hogy bírósági hatáskörbe tartozó eljárás során az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdését érintő jogsérelme az indítványozónak elvileg sem keletkezhet [3181/2013. (X. 9.) AB végzés, Indokolás [40]]. Erre figyelemmel megállapítható, hogy a panasz ezzel az alaptörvényi rendelkezéssel kapcsolatban nem vizsgálható.
- [17] Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésével összefüggésben arra hivatkozva kérte az indítványozó az alaptörvény-ellenesség megállapítását, hogy a bíróság a hitelezők között indokolatlan különbséget tett. Valójában a Debreceni Ítéltábla csupán alkalmazta a Gt. 7. § (2) bekezdését, ami eleve eltérő módon szabályozta, hogy mikor kell az ajánlott és a tértivevényes küldeményeket a belföldi címzetthez megérkezettnek tekinteni. Az indítványozó az Abtv. 27. §-a szerinti indítványában a bírói döntés alaptörvény-ellenességét tehát olyan vélt különbségtétel miatt kérte megállapítani, ami magából a bírói döntésből nem is következett.
- [18] Mindezek alapján megállapítható, hogy az indítványozó által hivatkozott alaptörvényi rendelkezések és a kifogásolt bírósági döntés közötti összefüggés hiányzik. A beadvány ezért nem tekinthető az Abtv. 52. § (1) bekezdésének megfelelő indítványnak. Ezért az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt – az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *h*) pontja alapján, figyelemmel az Abtv. 55. § (4) bekezdés *d*) pontjára – visszautasította.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Stumpf István s. k.,
tanácsvezető,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/265/2014.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3208/2014. (VII. 21.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Budapest Környéki Törvényszék 4.Pf.22.575/2013/5. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó képviseletében eljáró ügyvéd alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Az indítványozó kölcsön visszafizetése iránt – eredetileg a Pesti Központi Kerületi Bíróságon – indított perében az elsőfokú döntést meghozó Monori Járásbíróság az indítványozó keresetét alaposnak találva, az alpereseket – egyebek mellett – 2 398 372 Ft tőke megfizetésére kötelezte. Az alperesek fellebbezése folytán másodfokon eljáró Budapest Környéki Törvényszék a 4.Pf.22.575/2013/5. számú ítéletében az elsőfokú ítéletet megváltoztatva, elutasította az indítványozó keresetét.
- [3] A másodfokú bíróság döntését azzal indokolta, hogy az indítványozó a követelése összecszerúságát nem bizonyította. Indokolásában arra mutatott rá, hogy a Pesti Központi Kerületi Bíróság végzésében a felperest felhívta követelése összecszerúságának bizonyítására azzal, hogy igazolja, hogy az addig befizetett összegeket mikor, mire számolta el, hogyan alakult ki a keresetlevélben megjelölt összeg. Emellett a bíróság az indítványozót arról is tájékoztatta, hogy bizonyítási kötelezettségének elmulasztása a kereset elutasításával jár. A bíróság megjegyezte, hogy az alperesek a per során folyamatosan vitatták a követelés összecszerúságát és kérték azt, hogy az indítványozó a tartozásuk összegéről olyan kimutatást készítsen, amelyből kiderül, hogy mikor és hogyan számolta el befizetéseiket.
- [4] A másodfokú bíróság álláspontja szerint a fenti tájékoztatást követően az indítványozó által csatolt kimutatások alapján nem állapítható meg, hogy az indítványozó a kölcsönszerződés egyedi feltételeiben meghatározott THM és kamatláb mértékén túl, mely időszakra, milyen ügyleti kamatmértéket érvényesített; a devizaárfolyam-változásokra figyelemmel mikor, hogyan változott a forintban kifejezett tőkeösszeg, a törlesztő-részleteket mikor, milyen összegben határozta meg és ennek következtében a keresetben meghatározott tartozás összege milyen elszámolás eredményeként alakult ki.
- [5] 2. Az indítványozó ezt követően az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt terjesztett elő, amit – felhívásra – kiegészített. Álláspontja szerint a másodfokú, jogerős ítélet sérti az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogát, a (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való jogát és a XIII. cikk (1) és (2) bekezdéseiben foglalt tulajdonhoz való jogát.
- [6] Az indítványozó a tisztességes eljáráshoz való jogának sérelmét részben abban látta megvalósulni, hogy a másodfokú bíróság az ítéletét teljesen új alapokra helyezte és olyan indokok alapján találta megalapozatlannak az indítványozó keresetét, amelyekre alperesek sem az elsőfokú eljárás során, sem pedig fellebbezésükben nem hivatkoztak. Az indítványozó álláspontja szerint ugyanis az alperesek nem vitatták az indítványozó által felszámított ügyleti kamatmértéket, valamint azt, hogy a deviza-árfolyamváltásokra figyelemmel mikor, hogyan változott a forintban kifejezett tőkeösszeg. Az alperesek az indítványozó számításainak helyességét is konkrétumok említése nélkül, csupán általánosságban vitatták, illetve fellebbezésük is az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére, valamint új tárgyalási határnap kitűzésére és nem a kereset elutasítására irányult. Állítása szerint azzal, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, megsértette a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban: Pp.) 353. § (3) bekezdésében foglalt, a fellebbezési kérelemhez és fellebbezési ellenkérelemhez kötöttség elvét.

- [7] Az indítványozó álláspontja szerint a másodfokú bíróság kiterjesztően értelmezte az alperesek védekezését a kölcsönszerződés felmondásával és a követelés összezszerűségével kapcsolatban, amely azt eredményezte, hogy olyan indokokra tekintettel hozta meg döntését, amely az elsőfokú eljárásban fel sem merült és a hivatkozott indokokról az indítványozó csupán a másodfokú ítéletből értesült. Az indítványozó kifogásolta továbbá, hogy a másodfokú bíróság az ítéletében közölt indokokra vonatkozó ellenbizonyításra az indítványozót kifejezetten nem hívta fel, annak ellenére, hogy az kötelessége lett volna a Pp. 3. § (3) bekezdésének utolsó mondata alapján, amely rendelkezés az eljáró bíróság bizonyítandó tényekről, bizonyítási teherről, illetve a bizonyítás sikertelenségének következményeiről való előzetes tájékoztatását írja elő.
- [8] Mindezekre figyelemmel – az indítványozó érvelése szerint – a másodfokú ítélet olyan igazságtalan eredményre vezetett, amely a tisztességes eljáráshoz való jog sérelme mellett a jogbiztonsághoz való jogot is sértette.
- [9] Az indítványozó panaszában a jogorvoslathoz való jog sérelmét is állította, e körben kifejtette, hogy a másodfokú bíróság azzal, hogy teljesen új indokok alapján döntötte el a jogvitát jogerősen, megfosztotta az indítványozót az Alaptörvény XXVIII. Cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való jogától. A teljesen új alapra helyezett döntés ellen ugyanis a felülvizsgálati határértéket el nem érő pertárgyértékre tekintettel a Pp. 271. § (2) bekezdés alapján felülvizsgálati eljárás lefolytatása kizárt volt, így gyakorlatilag egyfokúra redukálódott az eljárás. A másodfokú bíróság ezen eljárása azért is eredményezett nagyfokú jogsérelmet az indítványozó számára, mert a másodfokú bíróságnak lehetősége lett volna arra, hogy a fellebbezési kérelemnek megfelelően, végső jogorvoslattal már nem támadható ítélet meghozatala helyett visszautalja az ügyet az elsőfokú bíróság elé, annak érdekében, hogy megismételje a bizonyítási eljárást a másodfokú bíróság által bizonyítatlannak ítélt kérdésben. Ezzel lehetőséget adott volna a feleknek a másodfokú ítéletben foglalt – indítványozó előtt nem ismert – új indok megvitatására és az arra vonatkozó nyilatkozattételre.
- [10] Az indítványozó a tulajdonhoz való jogának sérelmével kapcsolatban azt adta elő, hogy a fentiekben részletezett módon meghozott ítélet végérvényesen megfosztotta attól a jogától, hogy a kölcsönszerződés alapján nyújtott, tulajdonát képező pénzüsszeget valaha is visszakapja.
- [11] 3. Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie.
- [12] 3.1. Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. A jelen ügyben támadott ítéletet az indítványozó 2013. november 18-án vette kézhez, alkotmányjogi panaszát pedig 2014. január 15-én, tehát az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott határidőn belül terjesztette elő.
- [13] Az indítvány az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott feltételeknek az alábbiak szerint felel meg. Az indítvány az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást tartalmaz, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jogok sérelmének lényegét, az Alaptörvény megsértett rendelkezéseit és megfelelő indokolást is tartalmaz. Ezenkívül megjelöli a sérelmezett bírói döntést és kifejezetten kéri annak megsemmisítését.
- [14] 3.2. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján a továbbiakban azt vizsgálta meg, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. §-ában és az Abtv. 29–31. §-aiban foglalt tartalmi feltételeket kimeríti-e. Az egyedi ügyben való érintettség megállapítható, mivel az indítványozó a panasszal támadott ügy felperese. Megállapítható továbbá, hogy az indítványozónak a támadott határozattal szemben további jogorvoslati lehetősége nem állt fenn.
- [15] Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság további tartalmi feltételeiként nevesíti, hogy a panasznak a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést kell tartalmaznia.
- [16] Az Alkotmánybíróság először azt vizsgálta, hogy az indítványozó panaszában megjelölt-e olyan alaptörvény-ellenességet, amely a bírói döntést érdemben befolyásolta. Az indítványozó a panaszban a Pp. 3. § (3) bekezdésének és a 253. § (3) bekezdésének bíróság általi, konkrét ügyben történt értelmezését véli Alaptörvénybe ütközőnek. Az Alkotmánybíróság mindaddig tartózkodik attól, hogy törvényértelmezési és szakjogi kérdésekben állást foglaljon [7/2013. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33], [38]], amíg a jogalkalmazói jogértelmezés közvetlenül nem befolyásolja valamely alapjog gyakorolhatóságát és tényleges érvényesülését [13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [51]]. Az Alkotmánybíróság jelen ügyben megállapította, hogy a Budapest Környéki

Törvényszék jogszabály-értelmezése nem ébreszt alaptörvény-ellenességi kételyt a kifogásolt bírói döntéssel szemben {3111/2012. (VII. 26.) AB végzés, Indokolás [3]}.

- [17] Az indítványozó alkotmányjogi panasa – a fentiekkel összefüggésben – arra irányult továbbá, hogy az Alkotmánybíróság az eljárás során beszerzett bizonyítékokat, különösen az alperesek nyilatkozatait a bíróságtól eltérő módon értékelje. Az Alkotmánybíróságnak ugyanakkor az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d)* pontja, valamint az Abtv. 27. §-a alapján a bírósági eljárást befejező döntéseknek kizárólag az alkotmányossági szempontú felülvizsgálatára van hatásköre. A bírói döntések ellen benyújtott alkotmányjogi panasz nem tekinthető tehát a további jogorvoslattal nem támadható bírói döntések általános felülvizsgálata eszközének, mivel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszon keresztül is az Alaptörvényt és az abban biztosított jogokat védi {3111/2012. (VII. 26.) AB végzés, Indokolás [3]}. Ebből következően az Alkotmánybíróság a bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének és értékelésének felülbírálatára sem rendelkezik hatáskörrel {3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]}.
- [18] Az Alkotmánybíróság a panasz befogadhatósági vizsgálata alapján azt is megállapította, hogy az indítványozó a panaszban nem vet fel semmilyen alkotmányjogi jelentőségű kérdést sem.
- [19] 4. A kifejtettek alapján az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az indítványozó a panaszában a Budapest Környéki Törvényszék 4.Pf.22.575/2013/5. számú ítéletében foglaltakkal kapcsolatosan nem állított bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet, illetve alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést sem vetett fel, így nem teljesítette az Abtv. 29. §-ában meghatározott befogadhatósági feltételt.
- [20] Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *a)* pontja alapján, figyelemmel az Abtv. 56. § (2) és (3) bekezdésére is, az alkotmányjogi panaszt visszautasította.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Stumpf István s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/239/2014.

• • •

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3209/2014. (VII. 21.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a gazdasági kamarákról szóló 1999. évi CXXI. törvény 34/A. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt az Alaptörvény XXX. cikk (1) bekezdése vonatkozásában visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó egyéni vállalkozó 2014. március 6-án alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, melyet az Alkotmánybíróság főtítkárának felhívására 2014. március 24-én kiegészített.
- [2] Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (2) bekezdése szerinti alkotmányjogi panaszt terjesztett az Alkotmánybíróság elé, melyben a gazdasági kamarákról szóló 1999. évi CXXI. törvény (a továbbiakban Gkt.) 34/A. § (2) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [3] Az indítványozó beadványában előadta, hogy véleménye szerint a kamarai hozzájárulás 5000 forintos összege sérti az Alaptörvény XXX. cikk (1) bekezdésében foglalt arányos közteherviselés elvét, mert a gazdasági élet minden szereplőjét egységes mértékben terheli, és nem arányosít a gazdálkodó szervezetek teherbíró képessége, mérete, bevétele és éves teljesítménye alapján.
- [4] 2. Az ügyben az Abtv. 50. § (1) bekezdése, 56. § (1) bekezdése és az Ügyrend 5. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság tanácsban járt el. Az Abtv. 56. § (2) bekezdése értelmében a tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. §§ szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. §§ szerinti feltételeket. A jelen ügyben az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy az alkotmányjogi panasz az alábbi indokok miatt nem fogadható be.
- [5] 3. Az Alkotmánybíróság a 3149/2013. (VII. 24.) AB határozatban (a továbbiakban Abh.) alkotmányjogi panasz alapján már vizsgálta a Gkt. 34/A. §-át. A testület az indítványt elutasította. Az Abh.-ban az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében meghatározott tulajdonhoz való jog sérelmét vizsgálva az Alkotmánybíróság a kifogásolt szabályozásban megjelenő kamarai hozzájárulást közteherként értékelte. Azt is megállapította, hogy a gazdálkodó szervezetek éves eredménymutatóitól, bevételétől függetlenül is, önmagában a társasági vagyonhoz, és gazdálkodási tevékenység végzése folytán fennálló teherviselő képességhez mérten az évi egyszeri 5000 forint fizetési kötelezettség nem minősül aránytalannak, eltúlzott mértékűnek, és a befizetési kötelezettség a közteherviselés okán megfelel az Alaptörvény XXX. cikkében foglaltaknak. Az Alaptörvény XXX. cikkében foglaltaknak való megfelelés esetén pedig a tulajdonhoz való jog sérelme nem igazolható (Indokolás [57]–[68]).
- [6] Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban tehát az Alaptörvény XXX. cikkével összefüggésben vizsgálta a kifogásolt jogszabályt, és az annak való megfelelés alapján zárta ki a tulajdonjog sérelmét.
- [7] Az Abtv. 31. § (1) bekezdése értelmében: „Ha alkotmányjogi panasz vagy bírói kezdeményezés alapján az alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés Alaptörvénnyel való összhangjáról az Alkotmánybíróság már döntött, ugyanazon jogszabályra, illetve jogszabályi rendelkezésre és ugyanazon Alaptörvényben biztosított jogra, valamint azonos alkotmányjogi összefüggésre hivatkozással – ha a körülmények alapvetően nem változtak meg – nincs helye az alaptörvény-ellenesség megállapítására irányuló alkotmányjogi panaszoknak, valamint bírói kezdeményezés alaptörvény-ellenesség megállapítására irányuló vizsgálatának.”
- [8] Mivel az Alkotmánybíróság a Gkt. 34/A. § (2) bekezdésében szabályozott kamarai hozzájárulást az indítványozó által megjelölt alaptörvényi rendelkezés alapján már érdemben vizsgálta az Abh.-ban, a döntés meghozatala óta pedig a körülmények alapvetően nem változtak meg, a jelen alkotmányjogi panasz az Abtv. 31. §-ában foglalt ok miatt érdemben nem bírálható el.
- [9] 4. Az Alkotmánybíróság azt is megállapította, hogy jelen indítvány azért sem fogadható be, mert nem felel meg az Abtv. 30. §-ában foglalt feltételnek, miszerint az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti alkotmányjogi panaszt csak az alaptörvény-ellenesnek tartott jogszabály hatályba lépésétől számított 180 napon belül lehet benyújtani. A Gkt. 34/A. § (2) bekezdése 2012. január 1-jén lépett hatályba, ehhez képest a 2014. március 6-án benyújtott alkotmányjogi panasz nyilvánvalóan elkésztett.

- [10] 5. Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *b)* és *d)* pontjai alapján, figyelemmel az Abtv. 56. § (3) bekezdésében előírtakra is, visszautasította.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Stumpf István s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/440/2014.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3210/2014. (VII. 21.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a komplex minősítésre vonatkozó részletes szabályokról szóló 7/2012. (II. 14.) NEFMI rendelet 1. számú melléklet 1.4. táblázata és a Debreceni Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 3.M.66/2013/10. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az alkotmányjogi panasz előterjesztője (a továbbiakban: indítványozó) – jogi képviselője útján – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 26. § (1) bekezdés és 27. § szerinti alkotmányjogi panaszt nyújtott be 2014. január 8-án, melyben a komplex minősítésre vonatkozó részletes szabályokról szóló 7/2012. (II. 14.) NEFMI rendelet (a továbbiakban: R.) 1. számú melléklet [Az össz-szervezeti egészségkárosodás (ÖEK) mértékének megítélési szempontjai szervrendszerenként] 1.4. táblázata [A károsodás megítélésének speciális szempontjai mentális retardáció (F.70–F.79.) és pszichés fejlődés átlátható zavara (F.84) esetében], valamint a Debreceni Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (a továbbiakban: bíróság) 3.M.66/2013/10. számú ítélete, illetve az alapul szolgáló közigazgatási határozatok alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.
- [2] Az indítványozó előadta, hogy a közigazgatási eljárásban, illetve a bírósági felülvizsgálati eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazására került sor, és ezért nem ítélték meg számára a rokkantsági járadékot. Az indítványozó ugyanis rokkantsági járadék iránti kérelmet terjesztett elő, amelyet a Hajdu-Bihar Megyei Kormányhivatal Nyugdíjbiztosítási Igazgatósága – a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal Szakértői Bizottságának szakvéleménye alapján – elutasított, mivel az indítványozó (igénylő) egészségkárosodásának mértéke nem érte el a rokkantsági járadékról szóló 83/1987. (XII. 27.) MT rendeletben meghatározott mértéket. Az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság – a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal Jogi és Igazgatási Főosztály Szakértői Osztálya szakértői véleménye alapján – az első fokú döntést helybenhagyta és a fellebbezést elutasította. Az indítványozó az orvosi szakvélemény megalapozatlanságára hivatkozással felülvizsgálat iránti

keresetet terjesztett elő. A bíróság a kifogásolt ítéletében elutasította az indítványozó keresetét, mivel a bíróság által kirendelt igazságügyi orvos-szakértő szakértői véleményében a másodfokú eljárás alapjául szolgáló rehabilitációs szakigazgatási szerv szakhatósági állásfoglalásával egyezően állapította meg az indítványozó (felperes) egészségkárosodásának mértékét. A bíróság ítélete indokolásában rögzítette, hogy a szakértő a vizsgálat során a kifogásolt rendelkezést alkalmazta, a szakvéleményt pedig annak szakmai, tartalmi helyességére tekintettel aggálytalannak ítélte.

- [3] Az indítványozó álláspontja szerint a kifogásolt rendelkezés, illetve az azon alapuló közigazgatási határozatok, illetve bírói döntés azért alaptörvény-ellenes, mert a vizsgálat alapja és a minősítés szempontjából döntő és meghatározó tényezője – annak ellenére, hogy a jogalkotó a vizsgálat komplexitásának megvalósítását tűzte célul – a személy egészségi állapota. Az indítványozó a továbbiakban előadta, hogy a szabályozás [a R., valamint a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény (a továbbiakban: Mmtv.)] élesen kettéválasztja az egészségi állapot vizsgálatát mint a rehabilitálhatóság előfeltételét, a foglalkoztatási és szociális szempontoktól. Ezért a minősítés során nem egyenlő súllyal esik a latba az orvosi és egyéb szempontok mérlegelése, azok nem alkotnak komplex, egymással összefüggő rendszert. Álláspontja szerint a kifogásolt szabályozás „indokolatlan – az emberi méltósághoz való alapjogot is sértő – hátrányos megkülönböztetést tesz a megváltozott munkaképességű személyek között, mivel egy értelmi fogyatékossgal, illetve más fogyatékossgal vagy egészségkárosodással élő személy vizsgálatát azonos kiindulópontonra helyezi, a minősítés azonos logikáját alkalmazva mindkét esetben.” A rokkantsági járadék igénylésének elutasítása ezért sérti az indítványozó Alaptörvény II. cikk, XV. cikk (2) bekezdés, illetve XIX. cikk (1) bekezdésében biztosított alapvető jogait. Az indítványozó javaslatokat is megfogalmazott arra vonatkozóan, hogy a minősítés szempontrendszerét hogyan kellene a jogalkotónak átalakítania.
- [4] 2. Az Abtv. 56. § értelmében az Alkotmánybíróság az ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban eljárva dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról. A tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket. A befogadás visszautasítása esetén a tanács rövidített indokolással ellátott végzést hoz, amelyben megjelöli a visszautasítás indokát.
- [5] 2.1. Az indítványozó arra hivatkozással kérte az R. 1. számú melléklet [Az össz-szervezeti egészségkárosodás (ÖEK) mértékének megítélési szempontjai szervrendszerenként] 1.4. táblázata megsemmisítését, hogy az abban foglalt értékelési szempontok konkrét esetben való alkalmazása sérti az indítványozó Alaptörvényben foglalt jogait. Ugyanakkor már az indítvány tartalmából egyértelműen megállapítható, hogy az indítványozó állított jogsérelmét nem a kifogásolt rendelkezésben foglalt értékelési szempontok önmagukban, hanem azok foglalkoztatási és szociális szempontoktól való különválasztása, vagyis az egészségi állapot vizsgálatának az elsőbbsége képezi. A kifogásolt rendelkezések az egészségi állapot, valamint az önellátási képesség orvos-szakmai szempontjain belül a károsodás megítélésének speciális szempontjait tartalmazzák mentális retardáció (F.70–F.79) és pszichés fejlődés átható zavara (F. 84) esetén. Az indítványozó szerint a kifogásolt rendelkezés az általa megjelölt szempontok egészségi állapot vizsgálata keretében való értékelése esetén kerülhet összhangba az Alaptörvény rendelkezéseivel, így beadványában tartalmilag mulasztást állít, és jogalkotásra kötelezést indítványoz. Az Abtv. 46. § (1) bekezdése értelmében az Alkotmánybíróság hatáskörei gyakorlása során folytatott eljárásban jogkövetkezményként megállapíthatja ugyan a jogalkotó általi mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállását, de külön erre irányuló eljárás hiányában az indítványozó nem jogosult jogalkotói mulasztás megállapításának kezdeményezésére. Ezért az Alkotmánybíróság az indítványt ebben a tekintetben az Ügyrend 30. § (1) bekezdés c) pontja alapján visszautasította.
- [6] 2.2. Az indítványozó a kifogásolt közigazgatási határozatok és bírói döntés alaptörvény-ellenességét csupán azon az alapon támadta, hogy azok alaptörvény-ellenes jogszabályon alapultak. Tekintettel arra, hogy az indítvány tartalmából megállapítható, hogy az indítványozó állított jogsérelmét nem önmagában a rehabilitációs szakigazgatási szerv, valamint az igazságügyi orvos-szakértő által a konkrét esetben alkalmazott rendelkezés, hanem a jogalkotó által szakpolitikai kérdésben kialakított – az indítványozó által hiányosnak vélt – szempontrendszer okozta, az Alkotmánybíróság a panaszt ebben a tekintetben is visszautasította.
- [7] Az Alkotmánybíróság a bírói döntéseket ugyanis csak az alkotmányosság szempontjából ellenőrizheti, és jogköre a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség vizsgálatára és kiküszöbölésére korlátozódik,

ezért a bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének és értékelésének, illetve a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára nem rendelkezik hatáskörrel {elsőként lásd: 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; ezt követően megerősítette: 3392/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [6]; 3017/2013. (I. 28.) AB végzés, Indokolás [3]}.

- [8] Tekintettel tehát arra, hogy az indítványozó nem hozott fel olyan indokokat, amelyek a bírói döntés alaptörvény-ellenességét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vetnének fel, ezért az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt ebben a tekintetben az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) alapján visszautasította.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Stumpf István s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balogh Elemér s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/25/2014.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3211/2014. (VII. 21.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 1.Kpk.50.093/2013/6. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az ügyvéd által képviselt indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján nyújtott be alkotmányjogi panaszt.
- [2] A rendelkezésre álló iratok szerint az indítványozó ellen kezdeményezett birtokvédelmi eljárásban a jegyző – a felek között folyamatban lévő polgári perre tekintettel – érdemi vizsgálat nélkül elutasította a kérelmet, a kérelmezőt pedig eljárási bírsággal sújtotta. A kérelmező fellebbezése folytán eljárt másodfokú hatóság megsemmisítette az eljárási bírságra vonatkozó rendelkezést, egyebekben helybenhagyta az elsőfokú végzést.
- [3] Mind az első-, mind a másodfokon eljárt hatóság kiegészítő végzésben döntött az elsőfokú, illetve a fellebbezési eljárásban felmerült költségek viseléséről, a jegyző végzését a kormányhivatal megváltoztatta. Az eljárási költségek viselése tárgyában hozott jogerős kiegészítő végzések felülvizsgálata iránt az indítványozó és a kérelmező bírósághoz fordult. A Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság nemperes eljárásokban hozott végzéseivel hatályon kívül helyezte a kiegészítő végzéseket, és a másodfokú hatóságot az első- illetve másodfokú eljárás költségeinek megállapítása körében új eljárás lefolytatására kötelezte.
- [4] Az első fokú közigazgatási eljárás költségeinek megállapítása tárgyában a megismételt eljárásban hozott jogerős végzés felülvizsgálata iránt az indítványozó bírósághoz fordult. A Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi

Bíróság 1.Kpk.50.093/2013/6. számú végzésével a kérelmet arra hivatkozással utasította el, hogy az megalapozatlan.

- [5] 2. Az indítványozó ezen végzés ellen benyújtott alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése által biztosított tisztességes eljáráshoz való jogával összefüggésben azt sérelmezte, hogy a közigazgatási hatóság végzésének felülvizsgálatára irányuló nemperes eljárásban a bíróság tárgyaláson kívül hozta meg végzését. Az indítványozó állítása szerint a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról és az egyes közigazgatási nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról szóló 2005. évi XVII. törvény (a továbbiakban: Knp.) 3–4. §-ainak, valamint a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) XX. fejezete szabályainak helyes értelmezése mellett az eljárás során tárgyalás tartása nem lett volna mellőzhető, ezért a bíróság ezzel ellentétes jogértelmezése miatt az Alaptörvény 28. cikkének sérelmére is hivatkozott. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk 1. pontjának és 13. cikkének sérelmét is állítva a támadott bírói döntés nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatát is kérte az indítványozó.
- [6] Az Alaptörvény 28. cikk (1) bekezdésére utalással a Knp. 3–4. §-a alaptörvény-ellenességének megállapítására és nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatára vonatkozó kérelmet is előterjesztett az indítványozó arra az esetre, ha az Alkotmánybíróság az általa kifogásolt bírói jogértelmezést mégis helyesnek tartaná.
- [7] Az indítványozó a támadott bírói döntésen túlmenően az ügyben hozott – és általa lábjegyzetekben felsorolt – valamennyi hatósági, valamint bírósági döntés alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését is kérte az Alkotmánybíróságtól. Indítványában hivatkozott még az I. cikk (1) bekezdése, VI. cikk (1) bekezdése, XXIV. cikk (1)–(2) bekezdése, a XXVIII. cikk (7) bekezdése, valamint a 25. cikk (3) bekezdése sérelmére, továbbá kérte, hogy az Alkotmánybíróság döntsön jogi képviselője munkadíjának viseléséről is. Az indítványozó előadása szerint az ügyben eljáró hatóságok és bíróság eljárása, döntései megsértették a 2009. évi CLXIII. törvényt, valamint a 2003. évi CXXV. törvény számos – meg nem jelölt – rendelkezését.
- [8] Az indítványozó tájékoztatta az Alkotmánybíróságot arról, hogy a támadott bírói döntéssel szemben felülvizsgálati kérelemmel fordult a Kúriához.
- [9] 3. Az Abtv. 27. §-a értelmében az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d)* pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [10] Az Abtv. 56. §-a alapján az Alkotmánybíróság tanácsban eljárva először az alkotmányjogi panasz befogadása kérdésében dönt, ennek során mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának formai és tartalmi feltételeit.
- [11] Az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerint a befogadhatóság egyik formai feltétele, hogy az indítvány határozott kérelmet tartalmaz. Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés alapján a kérelem akkor határozott, ha egyértelműen megjelöli az *a)–f)* pontokban foglaltakat. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány ezeknek a feltételeknek csak részben tesz eleget.
- [12] 4. Az Abtv. 52. § (1b) § *a)* pontja szerint a kérelemben egyértelműen meg kell jelölni azt az alaptörvényi, illetve törvényi rendelkezést, amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására. Az indítványozó e körben az Abtv. 27. §-ára hivatkozva a támadott bírói döntés megsemmisítését kérte, ugyanakkor ezt a kérelmét az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben hozott valamennyi hatósági és bírósági döntés megsemmisítésére is kiterjesztette. Az Alkotmánybíróság az indítványozó ilyen formában előterjesztett kérelmével összefüggésben kiemeli, hogy az Abtv. 27. §-a csak bírói döntések alkotmányossági vizsgálatára biztosít hatáskört az Alkotmánybíróságnak, ennél fogva alkotmányjogi panasz tárgya is csak bírói döntés lehet. A konkrét panasz tárgyát jelentő bírói döntésen kívül megjelölt további bírói döntéseket illetően az Alkotmánybíróság megállapította, hogy azokat korábban az indítványozó alkotmányjogi panasszal már megtámadta, panaszai tárgyában pedig az Alkotmánybíróság már döntött, illetve eljárása folyamatban van.
- [13] A jogi képviselővel eljáró indítványozó az Abtv. 26. § (1) bekezdésére, és 28. § (1) bekezdésére hivatkozással feltételhez kötött kérelmet terjesztett elő a bíróság által alkalmazott jogszabályi rendelkezések alkotmányossági szempontú vizsgálatára. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a beadványnak ez az eleme az Abtv. által

- meghatározott egyetlen feltételnek sem felel meg, tartalma alapján ezért azt az Abtv. 28. § (1) bekezdésére való utalásként, és nem önálló indítványi elemként kezelte, ezért befogadhatóságát nem vizsgálta.
- [14] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve (Alaptörvény 24. cikk), alkotmányjogi panasz alapján a bírói döntésnek is az Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálhatja, így nincs hatásköre ügyvédi munkadíj viselése, bírói döntés nemzetközi szerződésbe ütközése tárgyában dönteni.
- [15] A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a továbbiakban kizárólag a Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság támadott végzése elleni panaszként vizsgálta az indítványt.
- [16] 5. Mivel alkotmányjogi panaszt csak Alaptörvényben biztosított jog sérelmére lehet alapítani, az Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b*) pontja alapján az indítványban meg kell jelölni az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét. Az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdésének, illetve 28. cikkének címzettjei a bíróságok, ezek a rendelkezések nem fogalmazzak meg olyan jogot, amelyre alkotmányjogi panaszt önállóan lehetne alapítani. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a „jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki. Ez a jogkör azonban nem teremthet alapot arra, hogy minden olyan esetben beavatkozzon a bíróságok tevékenységébe, amikor olyan (állítólagos) jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor, mely egyéb jogorvoslati eszközzel nem orvosolható” {3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [13]}.
- [17] Az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése az állam kötelezettségét határozza meg az alapvető jogok védelme és biztosítása vonatkozásában, így közvetlenül ezen rendelkezés vonatkozásában nincs helye alkotmányjogi panaszoknak.
- [18] 6. Végül megállapította az Alkotmánybíróság, hogy a tisztességes eljáráshoz, illetve a jogorvoslathoz való jog sérelme vonatkozásában az indítvány alkotmányjogilag értékelhető érvelést, indokolást nem tartalmaz (Abtv. 52. § (1b) bekezdés *e*) pont), mint ahogy a kifejtés teljes mellőzésével hivatkozott az indítványozó a VI. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjogának sérelmére is.
- [19] Az alkotmányjogi panasz a fenti okok miatt nem felelt meg a befogadhatóság feltételeinek, ezért a további vizsgálatot mellőzve az Alkotmánybíróság azt – figyelemmel az Abtv. 50. § (1) bekezdésére és 56. § (3) bekezdésére, valamint az Ügyrend 5. § (1) bekezdésére – az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *f*) és *h*) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Lévy Miklós s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Lenkócs Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/887/2014.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3212/2014. (VII. 21.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.V.35566/2012/8. számon hozott ítélete alaptörvényellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] Az indítványozó jogi képviselője útján alkotmányjogi panaszt terjesztett elő a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Kfv.V.35566/2012/8. számon hozott ítélete ellen.
- [2] Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján előterjesztett alkotmányjogi panaszban az indítványozó az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében biztosított jogorvoslathoz való joga sérelmét állította. Előadta, hogy a Legfelsőbb Bíróság adóhatósági határozat bírósági felülvizsgálata irányuló perben a keresetet elutasító jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította, mert az elsőfokú eljárásban nem tisztázták megfelelően a tényállást. A Legfelsőbb Bíróság a megismételt eljárásra vonatkozóan a bizonyítást illetően utasításokat is adott. A megismételt eljárás eredményeként az elsőfokú bíróság a keresetet újból elutasította. Az újabb ítélet ellen az indítványozó újra felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, kérte az ítélet hatályon kívül helyezését, és a keresetének való helyt adást, illetve – amennyiben további bizonyításra volna szükség – az elsőfokú bíróság újabb eljárás lefolytatására való utasítását. A Kúria a felülvizsgálati kérelmét alaptalannak találta, és a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Az ítélet indokolásában utalt arra, hogy az elsőfokú bíróság a Legfelsőbb Bíróság iránymutatása alapján eljárva tájékoztatta az indítványozót a bizonyítási teherről, a bizonyítandó tényekről. Azonban az elsőfokú bíróság a keresetet a bizonyítást követően is alaptalannak találta. A felülvizsgálati kérelemben az indítványozó a bizonyítékok felülmérlegelését kérte (mert az ítéleti megállapításokat iratellenesnek találta), de a Kúria szerint ennek nem álltak fenn a feltételei. Emellett az indítványozó csupán egyetlen jogszabályhely megsértését jelölte meg, így a kúriai felülvizsgálat erre korlátozódhatott.
- [3] Az indítványozó – hiánypótlási felhívást követően kiegészített indítványában – azért állította jogorvoslati jogának megsértését, mert a Kúria érdemben nem bírálta el teljes egészében a felülvizsgálati kérelmét: a Kúriának a tartalmilag helyes felülvizsgálati kérelemben foglalt törvénysértéseket vizsgálnia kellett volna ahhoz, hogy eljárása és határozata az Alaptörvénnyel [annak XXVIII. cikk (7) bekezdésével, melyet szerinte a XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogra figyelemmel kell értelmezni] összhangban legyen. Emiatt – a csupán egyetlen jogszabályhely megjelölése miatt – az egyéb sérelmek vizsgálatát a legfőbb bírói fórum nem mellőzhette volna. Álláspontja szerint a Kúria nemcsak a jogorvoslathoz való alapjogát, de a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényt (a továbbiakban: Pp.) is megsértette. Az indítványozó az Alaptörvény 28. cikkével is ellentétesnek találta az ítéletet, de ennek alátámasztásaként külön indokolást nem adott elő.
- [4] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 50. § (1) bekezdése és az Ügyrend 5. § (1) bekezdése alapján tanácsban járt el az ügyben. Az Abtv. 56. § (2) bekezdése értelmében a tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettség, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket. A vizsgálat alapján a jelen ügyben az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a panasz nem elégtí ki az Abtv. 27. és 29. §-ában foglalt törvényi követelményeket.
- [5] Az Abtv. 27. §-a értelmében az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. A panasz előterjesztésének feltétele tehát az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének állítása. Az Alaptörvény 28. cikkében foglalt, bíróságokhoz címzett értelmezési

- szabály azonban – a következetes alkotmánybíróági gyakorlat értelmében – nem tekinthető az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának {például: 3188/2014. (VI. 27.) AB végzés, Indokolás [12]; 3098/2014. (IV. 11.) AB végzés, Indokolás [24]; 3241/2013. (XII. 21.) AB végzés, Indokolás [10]}.
- [6] Az indítványozó ugyanakkor hivatkozott a jogorvoslathoz való alapjogának sérelmére is, mely vonatkozásban alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. §-ában rögzített feltételeket teljesíti. Az Abtv. 29. §-a értelmében viszont az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés esetén fogadja be.
- [7] Az indítványozó a felülvizsgálati eljárás kapcsán sérelmezte jogorvoslati joga kiüresítését. Az alkotmánybíróági gyakorlat értelmében azonban a felülvizsgálat mint rendkívüli jogorvoslat nem hozható érdemi alkotmányos összefüggésbe a jogorvoslathoz való alapjoggal [lásd ennek megfelelően: 3239/2013. (XII. 21.) AB végzés, Indokolás [16]; 3194/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [19]; 3022/2013. (I. 28.) AB végzés, Indokolás [19]; 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [16]}.
- [8] A Pp. 272. § (2) bekezdése értelmében: „A felülvizsgálati kérelemben meg kell jelölni azt a határozatot, amely ellen a felülvizsgálati kérelem irányul, azt, hogy a fél milyen tartalmú határozat meghozatalát kívánja, továbbá elő kell adni – a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése mellett –, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja.” Az indítványozó által idézett (3) bekezdése szerint, ha a felülvizsgálati kérelemben tartalmilag helyesen történik hivatkozás a jogszabálysértés tényére, de a megsértett jogszabályhely megjelölése téves, ezen okból a felülvizsgálati kérelem nem utasítható el. A Pp. érintett szabályainak értelmezése a Kúria feladata, mely a jogorvoslathoz való joggal összefüggésben alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vagy bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet nem vet fel. A tisztességes eljáráshoz való jog [Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése] érvényesüléséhez ugyan szükséges, hogy ha a jogalkotó megteremti a rendkívüli jogorvoslat lehetőségét, akkor a bíróság a kérelmezők indítványait kimerítse, és határozatait megfelelően megindokolja, a panasz azonban e tekintetben sem vet fel jelentős alkotmányossági kérdést. A rendkívüli jogorvoslat tárgyában eljáró, a kérelem korlátaihoz kötött Kúria érdemi elbírálási kötelezettsége ugyanis nem mentesíti a kötelező jogi képviselettel eljáró feleket a törvényi előírások betartása, jelen esetben a megsértett jogi rendelkezés szabatos megjelölésének kötelezettsége alól.
- [9] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt – az Abtv. 56. § (3) bekezdésére figyelemmel – az Ügyrend 30. § (2) bekezdés *a)* és *h)* pontjai alapján visszautasította.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Lévay Miklós s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Lenkócs Barnabás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybíróági ügyszám: IV/346/2014.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3213/2014. (VII. 21.) AB VÉGZÉSE

jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány alapján indult eljárás megszüntetéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének vizsgálatára irányuló indítvány alapján meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény 92. § (1) és (4) bekezdése Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatára irányuló eljárást megszünteti.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 24. § (2) bekezdése alapján indítványozta, hogy az Alkotmánybíróság vizsgálja meg és semmisítse meg a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: régi Ve.) 92. § (1) és (4) bekezdését. Álláspontja szerint a független jelöltek, illetve a jelölő szervezetek által kampánycélokra fordítható összeg felső határát túlzottan alacsonyan megállapító rendelkezés sérti az Alaptörvény VIII. cikk (3) bekezdését, ugyanis „korlátozza a pártokat abban, hogy alkotmányos kötelezettségüknek eleget téve közreműködjenek a népakarat kialakításában.” Emellett az indítványozó szerint a régi Ve. 92. § (1) bekezdése ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogállamiság elvével és XV. cikk (2) bekezdésében rögzített hátrányos megkülönböztetés tilalmával. A régi Ve. 92. § (4) bekezdésének megsemmisítését azért indítványozta, mert ez álláspontja szerint az (1) bekezdés megsemmisítése esetén „a szoros tárgyi összefüggés miatt önmagában nem alkalmazható”.
- [2] Az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybíróság korábbi határozataira hivatkozva azzal kezdte az érvelését, hogy a pártok alkotmányos kötelezettsége: „sajátos közvetítő szerepet töltenek be az állam és a társadalom között”. Hivatkozott továbbá arra, hogy a pártok alapításának és működésének szabadsága alapjog, de nem korlátozhatatlan jog. Az alapjog korlátozása kapcsán vizsgálni kell, hogy másik alapvető jog vagy alkotmányos érték védelme indokolja-e a korlátozást, illetve az arányosnak minősül-e.
- [3] Az indítványozó kiemelte, hogy „a demokrácia elvén alapuló népképviselő elengedhetetlen feltétele a stabil, jogszerű és kiszámítható választási rendszer”. Ezzel kapcsolatban pedig a kampány szerepét hangsúlyozta, mint ami biztosítja, hogy a választópolgárok tudatosan hozzák meg döntésüket a képviselő-jelöltek és a pártok támogatásáról. Álláspontja szerint a választás során alapvető követelmény, hogy a pártok megismertethessék a választópolgárokkal programjukat és jelöltjeiket. Ezzel kapcsolatban állította, hogy a kampány hatékonysága szoros kapcsolatban áll az erre fordítható anyagi forrásokkal. Emellett hivatkozott a 3/1991. (II. 7.) AB határozatban foglaltakra, amelynek értelmében az állam a választáson indulók számára azonos feltételeket köteles biztosítani. Az indítványozó szerint a régi Ve. 92. § (1) bekezdésében a kampányra fordítható összeg felső határának meghatározása, és ezzel a választási üzenetek eljuttatásának korlátozása alapvetően legitim jogalkotói célt szolgál, mivel ennek hiányában a nagyobb anyagi forrásokkal rendelkező pártok versenyelőnybe kerülnének. Hangsúlyozta mindazonáltal, hogy a régi Ve. hatályba lépése óta nagymértékben nőttek a kampányra fordítandó kiadások, miközben a felső összeghatár változatlan maradt. Az alapvető jogok biztosa a felső összeghatárnak ezt a változatlan szintjét tartotta ellentétesnek az Alaptörvény VIII. cikk (3) bekezdésével, mivel álláspontja szerint ez már „nyilvánvalóan nem elégséges az érdemi és a választópolgárok széles köréhez eljutó kampányhoz, és ezzel korlátozza a pártokat abban, hogy alkotmányos kötelezettségüknek eleget téve közreműködjenek a népakarat kialakításában.”
- [4] Az alapvető jogok biztosa azt is kiemelte, hogy a pártok az idejétmúlt szabályozás következtében „egy demokratikus jogállamban elfogadhatatlan döntési helyzetbe kerülnek”. E sajátos döntéskényszerben aközött kell választaniuk, hogy lemondjanak a széleskörű kampány folytatásáról, és ezzel ne tegyenek eleget alkotmányos kötelezettségüknek, vagy megsértsék azt a követelményt, hogy a tevékenységüket megismerhető és kiszámítható módon, a jog által megállapított működési rendben fejtsék ki. Az indítványozó szerint feltételezhető, hogy a pártok egy része túl fogja lépni a kampánycélokra fordítható összeghatárt, s így a jogállamiság elvének mara-

- déktalan érvényesülése nem biztosítható. Ezért az alapvető jogok biztosa szerint a régi Ve. 92. § (1) bekezdése az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével is ellentétes.
- [5] Az indítványozó az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésével is ellentétesnek tartotta a támadott rendelkezést. Az alapvető jogok biztosa szerint a parlamenten kívüli pártoknak kevesebb lehetőségük van programjuk megismertetésére, mint a parlamenti pártoknak, ezért ezt a versenyhátrányt a kampány révén szükséges kiegyenlíteni. Az indítványozó szerint „a kampányra fordítható összeg indokolatlanul alacsony szinten tartása” a parlamenten kívüli pártokat hátrányosabb helyzetbe hozza. A hátrányos megkülönböztetést eredményező szabályozás sérti az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdését.
- [6] A fentiekre tekintettel az alapvető jogok biztosa a régi Ve. 92. § (1) bekezdésének, illetve azzal szoros összefüggésben a (4) bekezdésének a megsemmisítését kezdeményezte. Megjegyezte ugyanakkor, hogy bár nincs lehetősége indítványozni mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség fennállásának a megállapítását, az Alkotmánybíróságnak joga van vizsgálni és indokolt esetben megállapítani, hogy „a pártok által választási célokra fordítható összeg felhasználásának ellenőrzésére vonatkozó szabályozás teljes körűen tartalmazza-e az alkotmányossági standardoknak megfelelő garanciákat, vagy jogalkotói mulasztás áll-e fenn.”
- [7] 2. Az indítvány benyújtását követően az Országgyűlés elfogadta a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvényt (a továbbiakban: új Ve.). Az új Ve. 367. § a) pontja a régi Ve. egészét – így az indítvány által támadott rendelkezéseket is – 2013. május 3. napjával hatályon kívül helyezte.
- [8] Az Alkotmánybíróság – az Abtv. 41. § (3) bekezdésében foglalt kivétellel – a hatályos jogszabályi rendelkezések alkotmányosságát vizsgálja felül. Az Abtv. 41 § (3) bekezdése szerint: „Az Alkotmánybíróság a hatályon kívül helyezett jogszabály alaptörvény-ellenességét akkor állapíthatja meg, ha a jogszabályt konkrét esetben még alkalmazni kellene.” A régi Ve. támadott rendelkezései alkalmazására már nincs lehetőség, utólagos normakontroll eljárásban történő vizsgálatukra ezért nem kerülhet sor.
- [9] Az Abtv. 52. § (2) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság vizsgálata az indítványban megjelölt alkotmányossági kérelemre korlátozódik. A támadott rendelkezések helyébe lépő új Ve. rendelkezéseit erre vonatkozó indítvány hiányában az Alkotmánybíróság nem vizsgálta.
- [10] Az Abtv. 59. §-a szerint az Alkotmánybíróság a nyilvánvalóan okafogyottá váló ügyben az előtte folyamatban lévő eljárást megszüntetheti. Az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 67. § (2) bekezdés e) pontja értelmében pedig ez különösen akkor következik be, ha az eljárás folytatására okot adó körülmény már nem áll fenn, illetve az indítvány egyéb okból tárgytalanná válik. Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság a hatályon kívül helyezett régi Ve. támadott rendelkezései Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatára irányuló eljárást megszüntette. A támadott törvény hatályon kívül helyezésére tekintettel megszüntetett utólagos normakontroll eljárás kapcsán már nincs lehetőség a választási célokra fordítható összeg felhasználásának ellenőrzésére vonatkozóan a már nem hatályos törvényi szabályozással összefüggésben mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség vizsgálatára.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Stumpf István s. k.,
tanácsvezető,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balogh Elemér s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: II/2919/2012.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3214/2014. (VII. 21.) AB VÉGZÉSE

jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány alapján indult eljárás megszüntetéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogszabály alaptörvény-ellenességének vizsgálatára irányuló indítvány alapján meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 39. § (3) bekezdése, 46. § (3) bekezdése, 48/A–48/S. §-ai, 108. § 7a. pontja, 108. § 23a. és 23b. pontja, 110. § (1) bekezdés 23. pontja, 110. § (2) bekezdés c) pontja, 111. § (7) bekezdése, valamint 5. számú melléklete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló eljárást megszünteti.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az alapvető jogok biztosa az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 24. § (2) bekezdése alapján a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvénynek (a továbbiakban: Nftv.) a hallgatói ösztöndíjszerződésre vonatkozó 39. § (3) bekezdése, 46. § (3) bekezdése, 48/A.–48/S. §-ai, 108. § 7a. pontja, 108. § 23a. és 23b. pontja, 110. § (1) bekezdés 23. pontja, 110. § (2) bekezdés c) pontja, 111. § (7) bekezdése, valamint 5. számú melléklete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól.
- [2] Az indítványozó utalt arra, hogy a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciájának kezdeményezésére beadott korábbi indítványa alapján az Alkotmánybíróság a 32/2012. (VII. 4.) AB határozatában megsemmisítette az Nftv. felhatalmazó rendelkezéseit és az azok alapján megalkotott kormányrendeletet, mivel alaptörvény-ellenesen adtak felhatalmazást a Kormánynak arra, hogy rendeletben határozza meg az állami ösztöndíjas hallgatókkal kötendő hallgatói szerződés lényeges tartalmát. Álláspontja szerint mivel a jogalkotó csak az Alkotmánybíróság által megállapított formai aggályokat orvosolta a szabályozás törvényi szintre emelésével, ezért a korábbi indítványában jelzett tartalmi kifogások továbbra is fennállnak.
- [3] Az indítványozó szerint az Nftv. az Alaptörvény II. cikkét, a végzett hallgatók önrendelkezési jogát, az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdésében biztosított, a munka és a foglalkozás szabad megválasztását, valamint az Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdésében foglalt felsőoktatásban való részvétel jogát korlátozza. A hallgatói ösztöndíjszerződés atipikus szerződés, a felek (a hallgató és az állam) nincsenek mellérendelt viszonyban. A hallgatói ösztöndíjszerződés megkötése is csupán azon hallgatók számára önkéntes, akik kedvező anyagi helyzetük következtében állami segítség nélkül is képesek vállalni tanulmányaik költségének megtérítését. A nehéz társadalmi helyzetű hallgatók számára nincs valódi alternatívája a hallgatói ösztöndíjszerződés megkötésének. A hallgatói ösztöndíjszerződés hosszú időre korlátozza a végzett hallgatók önrendelkezéshez, valamint a munkához és a foglalkozás szabad megválasztásához fűződő jogát azáltal, hogy visszafizetési kötelezettséget ír elő arra az esetre, ha a végzett hallgató a hazai munkaviszony létesítése helyett külföldön vállal munkát. Egyfelől tehát a hallgatói ösztöndíjszerződés a hallgatók alapvető jogait korlátozza, másfelől pedig a felsőoktatás állami támogatásának egyik alapelemét jelenti.
- [4] Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésének második mondata alapján alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. A hallgatói szerződések esetében azonban nem azonosítható be olyan alapvető jog vagy alkotmányos érték, amely a felsőoktatáshoz való hozzáférés, illetve a munka és a foglalkozás szabad megválasztására vonatkozó jog korlátozását kellőképpen indokolná. Nem tekinthető ilyen legitim célnak az Alaptörvény XII. cikk (1) bekezdésében foglalt alkotmányos elvárás, amely szerint „képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához”. A hallgatói ösztöndíjszerződés azonban az indítványozó szerint nem a közösség gyarapodását elősegítő, egyéni képességeket kiaknázó munkavégzést célozza, hanem pusztán a magyar joghatóság alatt álló munkáltatónál történő munkavégzést, még abban az esetben is, ha arra a kép-

zettségnek megfelelően nincs lehetőség. Szintén nem tekinthető a hallgatói ösztöndíjszerződés által elérendő legitim célnak az Alaptörvény O) cikke, amely szerint „mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni”. A biztos szerint sokkal inkább egyfajta vélt vagy valós „társadalmi igazságérzet” diktálhatja a hallgatói szerződésben foglalt kötelezettségek előírását. A diplomások hazai foglalkoztatására vonatkozó ilyen társadalmi igény, mint elvont érték azonban csak kis mértékben indokolhat jogkorlátozást. A diplomás fiatalok hazai munkavállalása számos állami foglalkoztatáspolitikai intézkedéssel elősegíthető, így az egyes szakmák és hivatások pályamodelljeinek kialakításával, vonzóbbá tételével, az Alaptörvény XVII. cikk (3) bekezdésében foglalt méltóságot tiszteletben tartó munkafeltételek megerősítésével. Ráadásul a hallgatói ösztöndíjszerződés nem tekinthető úgy, mint amely elengedhetetlenül szükséges és alkalmas eszköze e társadalmi cél elérésének. Emellett a hallgatói ösztöndíjszerződés aránytalanul alapjogkorlátozó, mivel egyrészt abban a hallgató a jövőre nézve egyoldalú kötelezettséget vállal az oklevél megszerzését követő húsz éven belül a tanulmányok ideje kétszeresének megfelelő időtartamú hazai munkaviszony létesítésére, illetve vállalkozási tevékenység végzésére; másrészt az állam pusztán „törekszik”, hogy a végzett hallgatók számára a képzés befejezését követően megfelelő munkalehetőséget biztosítson. Aránytalan a jogkorlátozás azért is, mert az Nftv. nem rendelkezik a hallgató kötelezettsége alóli mentesüléséről abban az esetben, ha a hallgató neki nem felróható ok miatt nem talál végzettségének megfelelő munkát Magyarországon.

- [5] Az alapvető jogok biztosa indítványában utalt továbbá arra, hogy az Európai Unióról szóló Szerződés és az Európai Unió működéséről szóló Szerződés 45. cikk (1) és (2) bekezdése alapján az Unión belül biztosítani kell a munkavállalók szabad mozgását, amely magában foglalja az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés megszüntetését a tagállamok munkavállalói között a foglalkoztatás, a javadalmazás, valamint az egyéb munka- és foglalkoztatási feltételek tekintetében. Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 15. cikke külön is biztosítja a foglalkozás megválasztásának szabadságát és a munkavállalás jogát. A jelentős időtartamra szóló hazai munkavégzési kötelezettség hallgatói szerződésbeli előírása az Európai Bíróság döntései alapján komoly jogi aggályokat vet fel a szabad mozgásra vonatkozó uniós alapszabadság szempontjából.
- [6] 2. Az indítvány benyújtását követően az Alaptörvény negyedik módosításával hatályba lépett az Alaptörvény XI. cikk új (3) bekezdése. Eszerint „[t]örvény a felsőfokú oktatásban való részesülés anyagi támogatását meghatározott időtartamú olyan foglalkoztatásban való részvételhez, illetve vállalkozási tevékenység gyakorlásához kötheti, amelyet a magyar jog szabályoz”. Ezt követően az Országgyűlés – figyelemmel az Alaptörvény negyedik módosítására és az indítványban foglaltakra – a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvénynek az Alaptörvény negyedik módosításával összefüggő módosításáról szóló 2013. évi LXX. törvénnyel (a továbbiakban: Módtv.) jelentősen módosította az Nftv.-t. A törvénymódosítás kiterjedt az indítványban támadott rendelkezésekre és az indítvány által kifogásolt körben, 2013. június 1-jei hatállyal új szabályokat vezetett be. A Módtv.-hez fűzött indokolás szerint „a felsőoktatás tekintetében a módosítás alapvető célja az, hogy az adófizetők pénzéből a képzésben részt vevő hallgató felelősségét és motivációját erősítse és a szabályozás eszközeivel az eredménytelen képzéseket csökkentse, [...] hosszú távra biztosítsa Magyarországon minden szakmai terület szakember utánpótlását. [...] A képzésre fordított adófizetői forintos akkor hasznosulnak, ha a fiatal munkájával hazánk is profitál az előttünk álló évtizedekben. A korábbi hallgatói ösztöndíjszerződés-kötési kötelezettség a Felsőoktatási Kerekasztal keretében folytatott egyeztetések eredményeként megváltozik. Az ösztöndíj és a vállalt kötelezettség arányban állnak egymással”.
- [7] Az Alkotmánybíróság – az Abtv. 41. § (3) bekezdésében foglalt kivétellel – a hatályos jogszabályi rendelkezések alaptörvény-ellenességét vizsgálja felül, ezért jelen esetben is a Módtv.-vel módosított szabályozást tekintette át. Az Nftv. hatályos rendelkezései a következők szerint szabályozzák újra az indítványban kifogásolt kérdéseket. Az Nftv. 46. §-a értelmében a költségviselés formája szerint jelenleg a felsőoktatási képzésben részt vevő lehet magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott hallgató vagy önköltséges hallgató. A hallgatói hitel felvételének lehetősége biztosítja a magyar állami ösztöndíjjal támogatott hallgató számára a hallgatói léttel kapcsolatos költségek finanszírozását, a magyar állami részösztöndíjjal támogatott, valamint önköltséges hallgató számára a képzés költségeinek, továbbá a hallgatói léttel kapcsolatos költségek finanszírozását. A Módtv. az első eset – amelyben tehát az állam vállalja át a képzés költségeit – feltételeinek a módosítását tartalmazza.
- [8] Az Nftv. 39. §-a rendelkezik a felsőoktatásba való bejutást követő hallgatói jogviszony létesítéséről. Az a hallgató, aki magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott képzésben vesz részt, a nemzeti felsőoktatási törvényben előírt sajátos feltételek teljesítésére köteles. A Módtv. indokolása szerint a módosítás célja annak az alapvető

változásnak az átvezetése, hogy az állami ösztöndíjhoz való hozzájutást az állam nem formális szerződéskötési kötelezettséghez, hanem egy – az Nftv. 48/D. § (2) bekezdésében szabályozott – feltételek vállalásáról szóló nyilatkozattételi kötelezettséghez köti. Erre tekintettel az Oktatási Hivatal – amely jelenleg a hallgatói szerződések nyilvántartásáért felelős szerv – szerepe átalakul és a továbbiakban a magyar állami ösztöndíj feltételei teljesítésének nyilvántartásáért felelős szervként látja el feladatait.

- [9] Az Nftv. 48/A. § jelentős mértékben – a képzési idő kétszerese helyett a képzési időnek megfelelő időtartamot előírva – lecsökkentette az indítványozó által kifogásolt, a magyar állami (rész)ösztöndíjas hallgató számára meghatározott azon kötelezettséget, mely az oklevél megszerzését követő húsz éven belül hazai munkaviszonyt fenntartását szabályozza. A felsőfokú tanulmányok közpénzekből történő finanszírozása miatt, az igénybevevő hallgatót esetenként visszafizetési kötelezettség terheli. A visszafizetés szempontjából kedvezőnek minősíthető változás, hogy amennyiben a hallgató a képzési feltételeket nem tudja teljesíteni, az állami támogatás visszafizetési kötelezettségének megállapítása a Központi Statisztikai Hivatal által megállapított éves, átlagos fogyasztói árindexszel növelt összeg figyelembe vételével történik a korábbi jegybanki alapkamatot három százalékkal meghaladó kamatfizetési kötelezettség helyett. További kedvező szabályozási változás, hogy törvényi szinten biztosított a részletfizetés, amelynek időtartama a kifizetett összeg mértékéhez igazodik (Nftv. 48/Q. §).
- [10] Az új rendelkezések továbbá tételesen meghatározzák azokat az eseteket, amelyek fennállása során az ösztöndíjas hallgatónak nem kell teljesítenie a magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott képzésben való részvétellel kapcsolatos kötelezettségeit. Így pl. az Nftv. 48/M. § alapján a három gyermeket szülő nőnek és a felsőoktatási tanulmányokat megkezdő és egy vagy két félév után megszakító hallgatóknak. Az Nftv. szabályozza azokat az eseteket is, amelyek fennállása során – a hallgató kérelmére – a nyilvántartásért felelős szerv teljesítettnek tekinti a hallgató által vállalt kötelezettséget, ha oklevelét tartós betegsége, balesete, szülés miatt nem képes megszerezni, vagy a hazai munkaviszony fenntartására vonatkozó kötelezettségét megváltozott munkaképessége, tartós betegsége, balesete, szülés, kettő vagy több gyermek nevelésére tekintettel, vagy – az indítványozó által hiányolt – más váratlan ok miatt, önhibáján kívül nem képes teljesíteni. Az önhibán kívüli váratlan okra figyelemmel tehát sokkal szélesebb körben válik lehetővé a teljesítési kötelezettség megszűnése, így az Nftv. 48/O. § (2) bekezdése nem teszi visszamenőlegesen terhesebbé a korábban hallgatói szerződést kötött halmozottan hátrányos helyzetű hallgatók helyzetét. Az Nftv. 48/N. §-a meghatározza azokat az eseteket, amelyek fennállása során – a hallgató kérelmére – a magyar állami ösztöndíj feltételei teljesítésének nyilvántartásáért felelős szerv engedélyezi a vállalt kötelezettség teljesítésének felfüggesztését. Az Nftv. módosított rendelkezései tehát a korábbi szabályokhoz képest egyértelműen korlátozzák a hatóság mérlegelési jogkörét. A Módtv. kimondja, hogy a rendelkezéseket a törvénymódosítás hatálybalépését megelőzően megkötött hallgatói szerződések tekintetében is alkalmazni kell, így azok tekintetében, akik a törvény szerint hátrányosabb helyzetbe kerülnének, a kedvezőbb feltételek érvényesítése megmarad.
- [11] Jelentős változás továbbá, hogy az Nftv. 48/S. § szerint a jövőben a hallgatói befizetés a központi költségvetés helyett a Felsőoktatási Struktúraátalakítási Alap bevételeit képezi. A Módtv.-hez fűzött indokolás szerint az így keletkező bevételt az állam a felsőoktatás fejlesztésére fordítja, erősítve azt a célt, hogy az állam támogatása az egyén mellett a közösség érdekeit is szolgálja.
- [12] A Módtv. 21–22. §-ai az indítványozó által támadott Nftv. 110. § (1) bekezdés 23. pontját, 110. § (2) bekezdés c) pontját módosítják, vagyis azokat a kérdéseket, amelyekre a Kormány rendeletalkotási felhatalmazást kap.
- [13] A Módtv. 25. §-a az új szabályoknak megfelelően pontosítja a hallgatói ösztöndíjszerződések alapján nyilvántartott és kezelt személyes és különleges adatokról szóló, az indítványozó által is kifogásolt 5. számú mellékletet.
- [14] A Módtv. 26–27. §-ai fogalmak és elnevezések megváltoztatását, a megváltozott szabályozáshoz már nem illeszkedő rendelkezések hatályon kívül helyezését szolgálja. Fel kell hívni a figyelmet az indítványozó által támadott Nftv. 111. § (7) bekezdésének hatályon kívül helyezésére, amely a szerződéses konstrukció kivezetéséből következik. A Módtv. a törvény hatálybalépését megelőzően megkötött hallgatói szerződések tekintetében is alkalmazni rendeli az Nftv. új rendelkezéseit.
- [15] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény negyedik módosításával hatályba léptetett XI. cikk (3) bekezdése, valamint a Módtv. által beiktatott lényeges módosítások alapján megállapította, hogy az Nftv. hatályos előírásai egyrészt rendezik, másrészt teljes mértékben átalakították az indítványban kifogásolt kérdések alkotmányjogi megítélését. Az indítvány elbírálásának időpontjában hatályban lévő alapvetően megváltozott szabályozási környezetben az indítványban eredetileg felvetett alkotmányossági kérdések részben már nem állnak fenn, részben pedig az abban foglalt indokok alapján nem vizsgálhatóak. Az Abtv. 59. §-a szerint az Alkotmánybíróság a nyil-

vánvalóan okafogyottá váló ügyben az előtte folyamatban lévő eljárást megszüntetheti. Az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 67. § (2) bekezdés e) pontja értelmében pedig okafogyottá válik az indítvány különösen akkor, ha az eljárás folytatására okot adó körülmény már nem áll fenn, illetve az indítvány egyéb okból tárgytalanná válik. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság a támadott rendelkezések Alaptörvénnyel való összhangjának felülvizsgálatára irányuló eljárását megszüntette.

Budapest, 2014. július 14.

Dr. Stumpf István s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Balogh Elemér s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Paczolay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: II/3349/2012.

EGYÉB DOKUMENTUMOK, KÖZLEMÉNYEK

HELYESBÍTÉS

Az Alkotmánybíróság Határozatai 2014. július 15-én megjelent, 2014. 20. számában a 3191/2014. (VII. 14.) AB határozat száma helyesen 3191/2014. (VII. 15.) AB határozat, a 3192/2014. (VII. 14.) AB határozat száma helyesen 3192/2014. (VII. 15.) AB határozat, a 3193/2014. (VII. 14.) AB végzés száma helyesen 3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, a 3194/2014. (VII. 14.) AB határozat száma helyesen 3194/2014. (VII. 15.) AB határozat, a 3195/2014. (VII. 14.) AB végzés száma helyesen 3195/2014. (VII. 15.) AB végzés, a 3196/2014. (VII. 14.) AB határozat száma helyesen 3196/2014. (VII. 15.) AB határozat, a 3197/2014. (VII. 14.) AB határozat száma helyesen 3197/2014. (VII. 15.) AB határozat, a 3198/2014. (VII. 15.) AB végzés száma helyesen 3198/2014. (VII. 15.) AB végzés, a 3199/2014. (VII. 14.) AB végzés száma helyesen 3199/2014. (VII. 15.) AB végzés, a 3200/2014. (VII. 14.) AB végzés száma helyesen 3200/2014. (VII. 15.) AB végzés, a 3201/2014. (VII. 14.) AB végzés száma helyesen 3201/2014. (VII. 15.) AB végzés, a 3202/2014. (VII. 14.) AB végzés száma helyesen 3202/2014. (VII. 15.) AB végzés, a 3203/2014. (VII. 14.) AB végzés száma helyesen 3203/2014. (VII. 15.) AB végzés, a 3204/2014. (VII. 14.) AB végzés száma helyesen 3204/2014. (VII. 15.) AB végzés és a 3205/2014. (VII. 14.) AB végzés száma helyesen 3205/2014. (VII. 15.) AB végzés. Technikai hiba.

Az Alkotmánybíróság Határozatai az Alkotmánybíróság hivatalos lapja, mely elektronikus formában, időszakosan jelenik meg. A kiadvány az Alkotmánybíróság döntéseinek gondozott, szükség esetén anonimizált változatú szövegét tartalmazza. Az Alkotmánybíróság Határozatainak egyes számai bárki számára, személyazonosítás nélkül, korlátozástól mentesen, díjmentesen hozzáférhetőek az Alkotmánybíróság honlapján: www.alkotmanybirosag.hu

A szerkesztésért felel: dr. Bitskey Botond, az Alkotmánybíróság főtktára
layout: www.estercom.hu

Kiadja a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., www.mhk.hu
Felelős kiadó: Majláth Zsolt László ügyvezető
HU ISSN 2062–9273